ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΕΝΙΑΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2016-2017

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
της Μαρίας Παν. Χαλκιοπούλου
Α.Μ.: 7340010816018

Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων

Επιβλέποντες:

Δημήτριος Τσικρικάς, Επίκουρος καθηγητής

Αθήνα, Δεκέμβριος 2017

Copyright © Μαρία Παν. Χαλκιοπούλου, 2017

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.
Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Πίνακας περιεχομένων σελ. 3

Συντομογραφίες σελ. 5

ΜΕΡΟΣ Α'
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ι. Το ένδικο μέσο της έφεσης σελ. 7

ΙΙ. Μη συνταγματική κατοχύρωση των ενδίκων μέσων σελ. 8

ΜΕΡΟΣ Β'
ΤΟ ΕΚΚΛΗΤΟ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Ι. Οριστικές αποφάσεις σελ. 10

1. Οριστικές αποφάσεις πρωτοβάθμιων δικαστηρίων που περατώνουν τη δίκη σελ. 10

2. Οριστικές αποφάσεις πρωτοβάθμιων δικαστηρίων που παραπέμπουν σε αρμόδιο δικαστήριο σελ. 15

3. Οριστικές αποφάσεις υπό αίρεση σελ. 19

4. Ερήμην οριστικές αποφάσεις σελ. 22

5. Αποφάσεις επί αιτήσεως διόρθωσης ή ερμηνείας σελ. 26

6. Ανύπαρκτες αποφάσεις σελ. 28

7. Αποφάσεις ως προς τα δικαστικά έξοδα σελ. 30

8. Αποφάσεις επί ποινών τάξεως σελ. 34

9. Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων στις ειδικές διαδικασίες σελ. 35

10. Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων επί ανακοπών στην αναγκαστική εκτέλεση σελ. 37

11. Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων στις πτωχευτικές υποθέσεις σελ. 39

ΙΙ. Μη οριστικές αποφάσεις σελ. 41

ΙΙΙ. Εν μέρει οριστικές αποφάσεις σελ. 46

1. Αγωγή και ανταγωγή σελ. 47
2. Ομοδικία σελ. 49
3. Συνεκδίκαση σελ. 52
4. Αντικειμενική σώρευση σελ. 57
5. Επικουρική σώρευση σελ. 60
6. Κονδύλια αγωγής σελ. 61

IV. Ανέκκλητες αποφάσεις σελ. 63
1. Ανέκκλητες αποφάσεις λόγω ποσού ή αξίας του επίδικου αντικειμένου σελ. 63
2. Ανέκκλητες αποφάσεις με ρητή διάταξη του νόμου σελ. 68
3. Ανέκκλητες βάσει συμφωνίας αποφάσεις σελ. 69

V. Ασφαλιστικά μέτρα σελ. 72
1. Αποφάσεις γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων σελ. 72
2. Αποφάσεις μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων σελ. 76
3. Αποφάσεις που παραπέμπουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων στο αρμόδιο δικαστήριο σελ. 81
4. Ρυθμιστικά της κατάστασης μέτρα σελ. 83

VI. Διαχρονικό δίκαιο σελ. 85

ΜΕΡΟΣ Γ'
ΚΑΤΑΛΗΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Καταληκτικές παρατηρήσεις σελ. 87

Νομολογιακός πίνακας σελ. 89
Βιβλιογραφία σελ. 102
Αρθρογραφία-Μελέτες σελ.105
Χρήσιμες Ιστοσελίδες σελ.109

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	
ΑΕΔ	Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Αρ.	Αριθμός
Αρμ	Αρμενόπουλος
ΑρχΝ	Αρχείο Νομολογίας
ΑχαΝομ	Αχαϊκή Νομολογία
Βλ.	Βλέπε
Δ	Δίκη
ΔΕΕ	Δίκαιο Εταιριών και Επιχειρήσεων
ΔΕΝ	Δελτίον Εργατικής Νομοθεσίας
ΔΙΜΕΕ	Δίκαιο Μέσων Ενημέρωσης & Επικοινωνίας
εδ.	Εδάφιο
ΕΕΝ	Εφημερίς των Ελλήνων Νομικών
Ειρ	Ειρηνοδικείο
ΕισΝΚΠολΔ	Εισαγωγικός Νόμος Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
Επ.	Επόμενα
ΕπισκΕμπΔ	Επισκόπηση εμπορικού δικαίου
ΕΠολΔ	Επιθεώρηση Πολιτικής Δικονομίας
ΕφΑΔ	Εφαρμογές Αστικού Δικαίου
Εφ	Εφετείο
ΚΠολΔ	Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας
ΜΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
Ν.	Νόμος
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΟλΑΠ	Ολομέλεια Αρείου Πάγου
ό.π.	όπως παραπάνω
ΠειρΝ	Πειραϊκή νομολογία

ΠΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
ΠτΚ	Πτωχευτικός Κώδικας
π.χ.	Παραδείγματος χάριν
Σ	Σύνταγμα
σελ.	Σελίδα
στοιχ.	Στοιχείο
τ.	Τόμος
υποσημ.	Υποσημείωση
ΧρΙΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

Μέρος Α'

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ι. Η έφεση

Η έφεση είναι το τακτικό ένδικο μέσο, με το οποίο ο διάδικος, που έχει έννομο συμφέρον προσβάλλει την πρωτόδικη απόφαση ενώπιον δευτεροβάθμιου δικαστηρίου ζητώντας από αυτό την εξαφάνιση ή την μεταρρύθμισή της και την εκ νέου εξέταση της υπόθεσης με σκοπό την έκδοση ορθότερης ή και ευνοϊκότερης για τα συμφέροντά του αποφάσεως[1]. Ήτοι, αντικείμενο της έφεσης είναι ο έλεγχος της πρωτόδικης απόφασης και η εκ νέου εκδίκαση της διαφοράς από ανώτερους δικαστές[2].

Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων ανήκει στις προϋποθέσεις του παραδεκτού της άσκησης του ενδίκου μέσου της έφεσης και συγκεκριμένα στο επιτρεπτό αυτής. Ήτοι, το επιτρεπτό της άσκησης έφεσης καθορίζεται από το εάν συγκεκριμένα η προσβαλλόμενη απόφαση υπόκειται σε έφεση. Το δικαστήριο λαμβάνοντας υπόψη το πραγματικό υλικό, που προσκομίσθηκε, εξετάζει αυτεπαγγέλτως την συνδρομή των προϋποθέσεων του παραδεκτού της έφεσης. Έτσι, αν η πρωτοβάθμια απόφαση δεν υπόκειται σε έφεση, τότε η τυχόν ασκηθείσα απορρίπτεται και αυτεπαγγέλτως ως απαράδεκτη (άρθρο 532 ΚΠολΔ). Το εκκλητό ή μη των δικαστικών αποφάσεων δεν καθορίζεται από το είδος της διαδικασίας που ακολουθήθηκε, ώστε οι αποφάσεις της αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, των ειδικών διαδικασιών και της εκτελεστικής διαδικασίας να είναι εκκλητές[3].

Ο κανόνας είναι το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων. Άλλωστε, όπου ο νομοθέτης θέλησε το αντίθετο, το όρισε ρητώς. Μάλιστα, σε περίπτωση αμφιβολίας ισχύει ο κανόνας και οι αποφάσεις θεωρούνται εκκλητές. Επομένως, για να αποκλεισθεί η άσκηση του ενδίκου μέσου της εφέσεως θα πρέπει τούτο να προβλέπεται ρητώς στο νόμο[4].

---

[1] Ράμμος Γ., Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, (τ. ΙΙ) , εκδόσεις το Νομικόν-Σάκκουλα 1958, σελ. 23 ·Μπέης Κ., Πολιτική δικονομία, σελ. 1895-1896 ·Νίκας Ν. Πολιτική δικονομία, τ. ΙΙΙ, σελ. 109 ·Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν., Ερμηνεία του κώδικα πολιτικής δικονομίας, εκδόσεις Σάκκουλα 2000, σελ. 899.

[2] Νίκας, ό.π., σελ. 109-110.

[3] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 24.

[4] Βαθρακοκοίλης Β., Η έφεση (Ερμηνεία-Νομολογία-Βιβλιογραφία), Ειδικές διατάξεις, Ενημέρωση με τις κυριότερες τροποποιήσεις του Ν. 4335/2015), Εκδόσεις Σάκκουλα 2015, σελ. 74 ·Μπρακατσούλας Β., Έφεση και Αναψηλάφηση (Θεωρία-Νομολογία-Πράξη), Εκδόσεις Σάκκουλα 2010, σελ. 24 ·Οικονόμου

ΙΙ. Μη συνταγματική κατοχύρωση των ενδίκων μέσων

Σύμφωνα με την κρατούσα σε θεωρία[5] και νομολογία[6] άποψη, τα ένδικα μέσα δεν κατοχυρώνονται στο άρθρο 20 παρ. 1 Σ, το οποίο ορίζει, ότι «Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει». Τα ένδικα μέσα δεν κατοχυρώνονται στο άρθρο 20 παρ. 1 Σ, διότι το άρθρο αυτό κατοχυρώνει την ανεμπόδιστη πρόσβαση στα δικαστήρια. Με τα ένδικα μέσα όμως δεν ζητείται πρωταρχική απονομή της δικαιοσύνης, αλλά επανεξέταση της εκάστοτε υπόθεσης. Το γεγονός, ότι η διάταξη του Συντάγματος δεν περιέχει ρητή αναφορά στην κατοχύρωση των δύο βαθμών δικαιοδοσίας, όπως αυτοί κατοχυρώνονται με το άρθρο 12 ΚΠολΔ οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι ο νομοθέτης έχει δικαίωμα να αποφασίσει ποια και πόσα

Κ.(-Γιαννόπουλος), Η έφεση-Συστηματική κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΠολΔ, Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 12.

[5] Υποστηρικτές της συγκεκριμένης θέσης είναι ο Κεραμέας Κ. (Ένδικα μέσα, εκδόσεις Σάκκουλα 2002, σελ. 22), ο Νίκας Ν. (ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 4-5), η Γέσιου-Φαλτσή Π. (Παρέμβαση στο 10ο Πανελλήνιο Συνέδριο της ΕΕΔ, Δ 1982, σελ. 610). Ωστόσο, στη θεωρία υποστηρίζεται και το αντίθετο. Συγκεκριμένα, ο Κλαμαρής (βλ. Κλαμαρής Ν., Το επιτρεπτό ή μη της ασκήσεως του ενδίκου μέσου της αναιρέσεως κατά των αποφάσεων που εκδίδονται επί των ανακοπών που ασκούνται κατά πρωτοκόλλου που εκδίδεται κατ' άρθρο 115 του από 11/12 Νοεμβρίου 1929 διατάγματος, ΕΠολΔ 2014, σελ. 314-315 ·Ο ίδιος, Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 20 του Συντάγματος, Αθήνα, 1989, σελ. 260) διερωτάται «από πού προκύπτει, ότι το άρθρο 20 Σ δεν περιλαμβάνει και δεν κατοχυρώνει τα ένδικα μέσα;» και απαντά «από πουθενά δεν προκύπτει». Άλλωστε, σύμφωνα με τον ίδιο η συνταγματική κατοχύρωση των ενδίκων μέσων δεν συνεπάγεται και απεριόριστη δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων μέσων. Επίσης, υπέρ της συνταγματικής κατοχύρωσης των ενδίκων μέσων είναι και ο Μπέης (Μπέης Κ., Η διαλεκτική του δικονομικού δικαίου-Τα συνταγματικά θεμέλια της δικαστικής προστασίας, εκδ. Eunomia Verlag, Αθήνα, 1998, σελ. 562-563) και ο Μπούγας, ό.π., σελ. 183. Για περεταίρω παραπομπές σε υποστηρικτές των ως άνω αναφερόμενων απόψεων βλ. Οικονόμου, ό.π., σελ. 12 υποσημ. 7).

[6] Η θέση της νομολογίας είναι πάγια, αρνούμενη τη συνταγματική κατοχύρωση των ενδίκων μέσων. Η πρώτη απόφαση που έθιξε το συγκεκριμένο ζήτημα είναι η ΣτΕ 3442/1978, ΝοΒ 1979, σελ. 624. Ακολούθησαν, οι ΑΠ 622/1981 (ΝοΒ 1982, σελ. 223), ΑΕΔ 48/1982 (Αδημοσίευτη στο νομικό τύπο, απόσπασμα έχει δημοσιεύσει ο κ. Κλαμαρής, Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 20 του Συντάγματος, Αθήνα, 1988, σελ. 2-5), ΑΠ 150/1997(ΕλλΔνη 1998, σελ. 108=ΕΕΝ 1998, σελ. 462=ΝοΒ 1998, σελ. 1061), ΟλΑΠ 8/2003 (ΧρΙΔ 2003, σελ. 458=ΔΕΕ 2003, σελ. 1332=ΝΟΒ 2003, σελ.1407=ΕλλΔνη 2003, σελ. 690=Δ 2004, σελ. 621). Ωστόσο, ο νομοθετικός αποκλεισμός ή περιορισμός των ένδικων μέσων, τον οποίο επιχειρεί ο κοινός νομοθέτης, δεν θα πρέπει να αφορά σε καμία περίπτωση ένδικα μέσα, τα οποία έχουν ήδη επιτρεπτώς ασκηθεί κατά το ισχύον κατά τον χρόνο άσκησής τους δίκαιο, εκτός και αν πρόκειται για αναδρομική ρύθμιση, που δεν προσκρούει στις συνταγματικές αρχές της ισότητας και της προστασίας της ιδιοκτησίας (άρθρα 4 και 17 του Συντάγματος και 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ). Και τούτο, διότι κάτι τέτοιο θα σήμαινε κατάργηση κεκτημένου δικονομικού δικαιώματος, μιας και η εκ των υστέρων κατάργηση των ένδικων μέσων, που ασκήθηκαν νομίμως, συνεπάγεται κατάργηση δικών που έχουν ήδη ανοιγεί και εκκρεμούν. Συνεπώς, τούτο αντίκειται στο άρθρο 20 παρ. 1 του Συντάγματος και σηματοδοτεί επέμβαση της νομοθετικής εξουσίας στη δικαστική, πράγμα που αντίκειται στη θεμελιώδη διάκριση των εξουσιών. Μία τέτοια κατάργηση αντίκειται και στο άρθρο 6 παρ. 2 της ΕΣΔΑ που προστατεύει το δικαίωμα προσβάσεως στο ανώτερο δικαστήριο και διεξαγωγής δίκαιης δίκης επί του ενδίκου μέσου (βλ. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη Ε., Η έφεση μετά τον ν. 4335/2015, ΕΣΔι, Σεμινάριο επιμόρφωσης δικαστικών λειτουργών της 23ης-24ης Ιουνίου 2016, σελ. 8-9).

ένδικα μέσα θα αναγνωρίσει. Μάλιστα, αν ο νομοθέτης ήθελε να τα κατοχυρώσει συνταγματικώς, θα το όριζε ρητά.

Επομένως, εφόσον τα ένδικα μέσα δεν κατοχυρώνονται στο άρθρο 20 παρ. 1 Σ, ο κοινός νομοθέτης μπορεί να περιορίζει ή και να αποκλείει σε ορισμένες κατηγορίες διαφορών την άσκηση ενδίκων μέσων. Άλλωστε το «όπως ο νόμος ορίζει» υποδηλώνει, ότι ο κοινός νομοθέτης έχει τη δυνατότητα να εξειδικεύσει το δικαίωμα έννομης προστασίας και να καθορίσει το πώς θα απονέμεται η δικαιοσύνη στο βαθμό, που αυτή δεν ορίζεται δεσμευτικά από το σύνταγμα. Με άλλα λόγια, εφόσον η άσκηση ενδίκων μέσων δεν κατοχυρώνεται στο σύνταγμα, η πολιτεία δεν υποχρεούται να θεσπίσει ένδικα μέσα για όλες τις κατηγορίες υποθέσεων, ούτε και οι πολίτες δικαιούνται να προσβάλλουν με ένδικα μέσα όλες τις αποφάσεις[7].

[7] Κεραμεύς, ό.π., σελ. 22 ·Μπούγας Ι., Η εκδίκαση υποθέσεων που δεν είναι γνήσια ασφαλιστικά μέτρα κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, Νομική Βιβλιοθήκη 2015, σελ. 181-185. Βέβαια, σύμφωνα και με το ΕΔΔΑ, εφόσον υπάρχουν δικαστήρια ενδίκων μέσων, τότε θα πρέπει να εξασφαλίζεται στους διαδίκους η ανεμπόδιστη πρόσβαση σε αυτά σύμφωνα και με το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ (βλ. Κλαμαρής, ό.π. (1989), σελ. 258 ·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ.6 ·ΕΔΔΑ 14.12.2006, ΝοΒ 2007, σελ. 206 ·ΕΔΔΑ 27.07.2006, ΝοΒ 2006, σελ. 1170).

Μέρος Β':
Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων

Ι. ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

1. Οριστικές αποφάσεις πρωτοβάθμιων δικαστηρίων που περατώνουν τη δίκη

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 511 και 513 ΚΠολΔ προκύπτει, ότι σε έφεση υπόκεινται οι οριστικές αποφάσεις όλων των τακτικών πολιτικών δικαστηρίων, των Ειρηνοδικείων, των Μονομελών και Πολυμελών Πρωτοδικείων, όταν αυτά δικάζουν σε πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας. Οριστική είναι «η απόφαση, με την οποία τελειώνει η δίκη με την παραδοχή ή την απόρριψη της αγωγής και το δικαστήριο απεκδύεται κάθε άλλης εξουσίας ως προς τη δικαζόμενη υπόθεση». Το αν μια απόφαση είναι οριστική ή όχι κρίνεται κατά το χρόνο άσκησης της εφέσεως, δηλαδή κατά το χρόνο κατάθεσής της στη γραμματεία του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου. Δεν αρκεί να κατέστη οριστική κατά το χρόνο συζήτησης του ενδίκου μέσου της εφέσεως[8]. Επομένως, θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά και οι δύο προϋποθέσεις του νόμου, αφενός δηλαδή να πρόκειται για οριστική δικαστική απόφαση των συγκεκριμένων δικαστηρίων και αφετέρου για (απόφαση) εκδοθείσα σε πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας[9]. Με άλλα λόγια, το δικαστήριο, που την εξέδωσε θα πρέπει να είναι οργανικά πρωτοβάθμιο δικαστήριο αλλά και λειτουργικά να χαρακτηρίζεται ως τέτοιο[10]. Ήτοι, το δικαστήριο να επέλυσε τη

[8] Β. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 89-90, 118-119 ·Π. Κολοτούρος, Ένδικα μέσα και βοηθήματα κατά τον ΚΠολΔ, Νομική Βιβλιοθήκη 2013, σελ. 65 ·Απαλαγάκη Χ. (-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (ερμηνεία κατ' άρθρο), Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 847 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 38 ·Σαμουήλ Σ., Η έφεση κατά τον ΚΠολΔ, Αθήνα 2009, σελ. 90 ·Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α., Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (θεωρία-νομολογία), Εκδόσεις Σάκκουλα 2012, τ. Ι, σελ. 871-872 ·Μακρίδου Κ., Μελέτες αστικού δικονομικού και διεθνούς δικονομικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα 2010, σελ. 979 ·Νίκας, ό.π.(τ, ΙΙ), σελ. 116 (υποσημ. 43) ·Οικονόμου, ό.π., σελ. 13, 35, 37 ·Κονδύλης Δ., Η οριστική απόφασις (εις την πολιτικήν δίκην), ΕλλΔνη 1983, σελ. 347 ·Ψωμάς Ι., Ο αναιρετικός λόγος του άρθρου 559 αρ. 15 ΚΠολΔ, ΕλλΔνη 1996, σελ. 268 · Κουσούλης Σ., Φύση και υποκειμενικά όρια δεδικασμένου, Δ 1988, σελ. 179-180 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 903 ·ΑΠ 2072/201, ΧρΙΔ 2015, σελ.361 ·ΑΠ 358/2011, ΧρΙΔ 2011, σελ. 686 ·ΕφΑθ 6264/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 562. Αντίθετα, Μπέης, ό.π.(ΠολΔικ), σελ. 1844, όπου υποστηρίζεται, ότι κρίσιμος είναι ο χρόνος της συζήτησης της εφέσεως.

[9] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 72, 88.

[10] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 64 ·Δ. Κράνης, Εκκλητές αποφάσεις και η αρχή ne bis in idem, ΕΠολΔ 2009, σελ. 435 ·Νίκας, ό.π., σελ. 113 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 118 ·Καλογιάννης, Η έφεση (άρθρα 511-537 ΚΠολΔ) κατά τη νομολογία των δικαστηρίων, εκδόσεις Σάκκουλα 1999, σελ. 17.

διαφορά πρωτογενώς[11]. Οι οριστικές αποφάσεις δεν ανακαλούνται, δίχως τούτο να αποτελεί γνώρισμά τους, παρά μόνον έννομη συνέπεια των αποφάσεων αυτών[12].

Για το εκκλητό ή μη των οριστικών αποφάσεων είναι αδιάφορο αν αποφαίνονται επί της ουσίας ή αν περιορίζονται σε δικονομικό ζήτημα. Επομένως, σε έφεση υπόκεινται τόσο οι αποφάσεις, που το δικαστήριο εισήλθε στην ουσία της υπόθεσης όσο και αποφάσεις, που το δικαστήριο ασχολήθηκε μόνο με τις τυπικές προϋποθέσεις του παραδεκτού της αγωγής[13]. Και τούτο, διότι εν προκειμένω μπορεί να μην δημιουργείται δεδικασμένο ως προς την ουσία της υπόθεσης, η οποία δεν εξετάστηκε, αλλά μπορεί να δημιουργηθεί δεδικασμένο για το δικονομικό ζήτημα, το οποίο κρίθηκε[14].

Ενδεικτικά αναφέροντας, οριστικές και άρα εκκλητές είναι οι αποφάσεις, που απορρίπτουν τα κεφάλαια της αγωγής ως νόμω αβάσιμα[15], που επικυρώνουν την πραγματογνωμοσύνη σε δίκη διανομής και διατάσσουν ταυτοχρόνως κλήρωση[16], οι αποφάσεις επί ανακοπής ερημοδικίας[17], οι αποφάσεις, οι οποίες (μη γενομένης της αναγγελίας), κηρύσσουν ανίσχυρο το αξιόγραφο (άρθρο 857 ΚΠολΔ)[18], οι αποφάσεις επί αιτήσεως υπαγωγής σε καθεστώς υπερχρεωμένων νοικοκυριών (άρθρο 14 του Ν. 3869/2010)[19], οι αποφάσεις που εκδίδονται επί τριτανακοπής, όταν η τριτανακοπτόμενη απόφαση εκδίδεται από πρωτοβάθμιο δικαστηρίου και επομένως προσβάλλεται με έφεση[20], οι αποφάσεις επί αιτήσεων, με τις οποίες ζητείται να δοθεί από τον υπόχρεο

---

[11] Κεραμεύς, ό.π., σελ. 59 ·Οικονόμου Κ.(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 11.
[12] Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ.343 · Ψωμάς, ό.π., ΕλλΔνη 1996, σελ. 268.
[13] Τέτοιες αποφάσεις (επί δικονομικού αντικειμένου) είναι όσες απορρίπτουν την αγωγή ως αόριστη ή ως απαράδεκτη λόγω έλλειψης κάποιας διαδικαστικής προϋπόθεσης της δίκης (βλ. ΠΠρΠειρ 2547/1999, ΝοΒ 2001, σελ. 280). Αντίθετα, δεν εντάσσονται στις οριστικές αποφάσεις, όσες κηρύσσουν τη συζήτηση απαράδεκτη.
[14] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 64-65 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 86, 88, 129-130 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 35 ·Ράμμος Γ./Κλαμαρής Ν./Ορφανίδης Γ., Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου (ένδικα μέσα-αναγκαστική εκτέλεση), Εκδόσεις Σάκκουλα 2015, σελ. 68 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 91. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εάν το δικαστήριο εισήλθε στην ουσία της υπόθεσης και έκανε δεκτή ως ουσία βάσιμη την αγωγή, δεν κωλύεται ο εναγόμενος να ασκήσει έφεση, όχι για την ουσία της υπόθεσης, αλλά προβάλλοντας, ότι θα έπρεπε να είχε απορριφθεί η αγωγή τύποις (βλ. Κεραμεύς, ό.π., σελ. 59).
[15] ΕφΑθ 659/2012, ΕλλΔνη 2013, σελ. 1049.
[16] Βλ. πιο αναλυτικά σελ. 20 της παρούσης.
[17] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 66. Βλ. πιο αναλυτικά σελ. 24 της παρούσης.
[18] ΕφΑθ 11117/1980, Αρμ 1981, σελ. 563. Αντιθέτως, μη οριστικές είναι οι αποφάσεις, που προσδιορίζουν την διαδικασία του άρθρου 844 ΚΠολΔ, σχετικά με την κήρυξη του αξιογράφου ως ανίσχυρου.
[19] Ενδεικτικά, ΜΠρΛαμ 67/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΜΠρΚορ 60/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΜΠρΛαμ 101/2015, ΝΟΜΟΣ.
[20] Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1540 ·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 114 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 89, όπου υποστηρίζεται, ότι αν η απόφαση, επί της οποίας ασκείται η τριτανακοπή, είναι μεν πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, το τελευταίο όμως δίκασε ως δευτεροβάθμιο, τότε η απόφαση επί της τριτανακοπής δεν υπόκειται σε έφεση. Βλ. ΕφΑθ 9465/1988, ΕλλΔνη 1989, σελ. 356=Δ 1988, σελ. 558: Εν προκειμένω, δεν

βεβαιωτικός όρκος (άρθρο 861 ΚΠολΔ)[21], οι αποφάσεις που διατάσσουν την προσωπική κράτηση του υπόχρεου σε περίπτωση, που δεν δώσει βεβαιωτικό όρκο (άρθρο 864 ΚΠολΔ)[22]κλπ.

Κρίνοντας εξ' αντιδιαστολής με τον ανωτέρω γενικό κανόνα, συνάγουμε, ότι στις περιπτώσεις, που δεν συντρέχουν οι ως άνω αναφερόμενες προϋποθέσεις του νόμου, οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε έφεση[23]. Έτσι, οι αποφάσεις των Μονομελών Πρωτοδικείων δεν εκκαλούνται, όταν τα δικαστήρια αυτά δικάζουν ως δευτεροβάθμια δικαστήρια εφέσεις κατά αποφάσεων των Ειρηνοδικείων (άρθρο 17^{Α} ΚΠολΔ). Επίσης, δεν εκκαλούνται οι αποφάσεις των Εφετείων, τα οποία δικάζουν σε πρώτο και τελευταίο βαθμό[24], οι αποφάσεις του ΑΕΔ, καθώς και οι αποφάσεις του ΑΠ, ακόμα και όταν ο ΑΠ δικάζει την υπόθεση κατ' ουσίαν[25]. Επίσης, δεν προσβάλλονται με έφεση οι αποφάσεις των Μονομελών Πρωτοδικείων, που εκδίδονται επί τριτανακοπής, η οποία ασκήθηκε κατά απόφασης που εξέδωσαν τα ίδια ως δευτεροβάθμια δικαστήρια[26]. Επίσης δεν

υπόκειται στο ένδικο μέσο της εφέσεως η απόφαση Πρωτοδικείου επί τριτανακοπής κατά αποφάσεώς, που αυτό εξέδωσε, διότι το Πρωτοδικείο δίκασε ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο. Βλ. συμπληρωματικά στη συνέχεια της παρούσης την υποσημείωση 26.

[21] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2202.

[22] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2204.

[23] Στα κάτωθι αναφερόμενα συμπεράσματα οδηγούμαστε και από την ύπαρξη του στερητικού «μόνο» στο άρθρο 513 παρ. 1 ΚΠολΔ.

[24] Π.χ. όπως συμβαίνει με τον οριστικό προσδιορισμό αποζημίωσης σε αναγκαστική απαλλοτρίωση (άρθρα 20-22 του Ν. 2882/2001), σε περιπτώσεις ερμηνείας διαθήκης υπέρ του κράτους ή κοινωφελών σκοπών (άρθρο 825 ΚΠολΔ), σε αγωγή ακύρωσης κατά διαιτητικής απόφασης (άρθρο 898 ΚΠολΔ), σε αγωγή αναγνώρισης της ανυπαρξίας διαιτητικής απόφασης (άρθρο 901 ΚΠολΔ), στην περίπτωση του άρθρου 14 του Ν. 1418/1984 (περί δημοσίων έργων).

[25] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 89, 119 · Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 24, 26. Να σημειωθεί, ότι η απόφαση, κατά την οποία ο Άρειος Πάγος ασκεί ακυρωτική λειτουργία, είναι οριστική και δεν ανακαλείται. Επειδή όμως είναι απόφαση του Αρείου Πάγου, δεν υπόκειται σε έφεση. Αντιθέτως, όταν ο ΑΠ παραπέμπει την υπόθεση στο δικαστήριο της ουσίας, η οριστική απόφαση αυτού υπόκειται σε όλα τα ένδικα μέσα, στα οποία υπέκειτο και η αναιρεθείσα απόφαση ανάλογα με την δικονομική ωριμότητα της. Επομένως, αν η αναιρεθείσα απόφαση ήταν πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, τότε και η απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας που δικάζει την υπόθεση μετ' αναίρεση, υπόκειται σε έφεση, όπως ακριβώς και η αναιρεθείσα (βλ. Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ.566 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. Ι), σελ. 1253).

[26] Νίκας, ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 114 ·Οικονόμου, ό.π., σελ. 16 ·ΕφΑθ 9465/1988, ΕλλΔνη 1989, σελ. 356=Δ 1988, σελ. 558. Αντίθετα, Πανταζόπουλος, Η τριτανακοπή, Αθήνα 1989, σελ. 443-445. Ο ίδιος δεν δέχεται την εξάρτηση του εκκλητού της απόφασης επί της τριτανακοπής από το αν η προσβαλλόμενη με τριτανακοπή απόφαση είναι πρώτου βαθμού. Και τούτο, διότι η δίκη επί της τριτανακοπής είναι μια νέα δίκη και όχι συνέχιση της προηγούμενης. Δηλαδή, αν ασκηθεί έφεση κατά της απόφασης επί της τριτανακοπής, θα εξεταστεί η τριτανακοπή και όχι η πρωτόδικη απόφαση. Προς επίρρωση της θέσης αυτής αναφέρει, ότι ο νόμος ορίζει, ότι η τριτανακοπή εισάγεται στο δικαστήριο, που εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση δίχως να κάνει λόγο για τον βαθμό, που θα πρέπει να έχει εκδοθεί. Έτσι, αν ασκηθεί τριτανακοπή επί απόφασης που εξέδωσε το Μονομελές Πρωτοδικείο, που δίκασε ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο (άρθρο 17^{Α} ΚΠολΔ), η απόφαση επί της τριτανακοπής προσβάλλεται με έφεση. Εάν όμως η απόφαση είχε εκδοθεί από εφετείο, τότε η απόφαση επί της τριτανακοπής δεν θα

εκκαλούνται και οι αμετάκλητες αποφάσεις πρωτοβάθμιων δικαστηρίων (π.χ. αποφάσεις επί αιτήσεων ανατροπής κατάσχεσης[27]).

Επιπροσθέτως, δεν συνιστούν δικαστικές αποφάσεις και άρα δεν εκκαλούνται οι δικαστικές διαταγές (π.χ. διαταγή πληρωμής[28], προσωρινή διαταγή[29]), οι δικαστικοί συμβιβασμοί[30] και οι διαιτητικές αποφάσεις (άρθρο 895 παρ. 1 ΚΠολΔ). Ως προς τις τελευταίες, οι διαιτητικές αποφάσεις δεν προσβάλλονται με ένδικα μέσα, άρα ούτε και με έφεση (άρθρο 895 ΚΠολΔ), ακόμα και αν στη διαιτητική ρήτρα περιληφθεί όρος, που να επιτρέπει την άσκησή της. Ένας τέτοιος όρος είναι ανίσχυρος[31]. Αντιθέτως, η απόφαση του πολιτικού δικαστηρίου, με την οποία παραπέμπεται η υπόθεση στη διαιτησία εξομοιώνεται με παραπεμπτική λόγω αναρμοδιότητας απόφαση και έτσι, κατ` ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 513 παρ. 1α' και 553 παρ. 1 α' ΚΠολΔ, μπορεί να προσβληθεί με τα ένδικα μέσα της έφεσης και της αναίρεσης[32].

προσβαλλόταν με έφεση, όχι γιατί η απόφαση ήταν δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, αλλά γιατί δεν υπάρχει ανώτερο δικαστήριο να την δικάσει, σε αντίθεση με την προηγούμενη περίπτωση, που υπάρχει, το Εφετείο. Επίσης, να σημειωθεί, ότι δεν προσβάλλεται με έφεση η απόφαση επί τριτανακοπής, που εκδόθηκε κατά την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων καθώς ισχύει ο κανόνας του άρθρου 699 ΚΠολΔ (βλ. ΠΠρΝαυπλ 212/1985, Δ 1986, σελ. 617).

[27] Ευστρατιάδης Γ., Η ανατροπή της κατασχέσεως α. 1019 ΚΠολΔ, Αρμ 2005, σελ. 1894 ·ΑΠ 1531/1995, ΕλλΔνη 1997, σελ. 1549=ΕΕΝ 1997, σελ. 311: «Η κατάσχεση ανατρέπεται αν ο πλειστηριασμός του κατασχεθέντος δεν γίνει εντός της νομίμου προθεσμίας. Η ανατροπή αυτή όμως δεν επέρχεται αυτοδικαίως, αλλά απαιτείται απόφαση του Ειρηνοδικείου του τόπου της εκτέλεσης, η οποία είναι αμετάκλητη και εκδίδεται κατόπιν αιτήσεως όποιου έχει έννομο συμφέρον».

[28] Η διαταγή πληρωμής συνιστά εκτελεστό τίτλο και όχι δικαστική απόφαση (βλ. Βαθρακοκοίλη, ό.π., σελ. 73 ·Κουσουλός Ι., Το ένδικο μέσο της εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ, ΝοΒ 1972, σελ. 155 ·ΑΠ 1214/2015 ΕΠολΔ 2015, σελ. 733, (με παρατηρήσεις Μιχαηλίδου, σελ. 738-739) ·ΑΠ 738/2015, ΝΟΜΟΣ. Βέβαια η απόφαση επί της ανακοπής κατά διαταγής πληρωμής προσβάλλεται με έφεση (βλ. Κολοτούρο, ό.π., υποσημείωση 34, σελ. 64 ·ΕφΑΘ 461/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 2836/2012, ΝΟΜΟΣ).

[29] Σύμφωνα με την κρατούσα σήμερα στη νομολογία άποψη, η προσωρινή διαταγή δεν είναι δικαστική απόφαση, διότι δεν περιέχει αυθεντική διάγνωση. Άλλωστε, στερείται των κατά τις διατάξεις των άρθρων 93 παρ. 3 Σ και 305 ΚΠολΔ στοιχείων της δικαστικής απόφασης, που ανάγονται από το νόμο σε προϋποθέσεις του κύρους αυτής και δεν υποβάλλεται σε δημοσίευση, αλλά αποτελεί εκτελεστό τίτλο από τους αναφερόμενους στο 904 παρ. 2 περ. ζ ΚΠολΔ, ενώ δεν δημιουργεί ούτε προσωρινό δεδικασμένο. Η προσωρινή διαταγή δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο. Υπάρχει μόνο δυνατότητα ανάκλησής της ύστερα από αίτηση του καθ' ου σύμφωνα με το 691Α παρ. 2 εδ. δ΄ ΚΠολΔ (βλ. ΟλΑΠ 20/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 557/2010, ΕΠολΔ 2011, σελ. 194 ·ΟλΑΠ 17/2009, ΑρχΝ 2010, σελ. 336 ·ΟλΑΠ ΑρχΝ 2010, σελ. 336=ΕφΑΔ 2009, σελ. 983 ·ΑΠ 4/2004, ΝοΒ 2004, σελ. 962 ·ΑΠ 133/2004, ΝοΒ 2004, σελ. 1564).

[30] Τα πρακτικά συμβιβασμού δεν αποτελούν δικαστική απόφαση. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 73 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 74 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 17 ·ΕφΑθ 4267/2001,ΕλλΔνη 2003, σελ. 268 ·ΕφΑθ 5561/2000, ΕλλΔνη 2001, σελ. 234.

[31] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 25 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 109 ·Απαλαγάκη(-Τριανταφυλλίδης/Τσικουρή), ό.π., σελ. 2266.

[32] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 90 ·Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ. 343 ·Ράμμος Γ./Μητσόπουλος Γ., Έφεση προς εξαφάνιση της απόφασης που παρέπεμψε τη διαφορά σε διαιτησία, Δ 1978, σελ. 689-693 ·Νίκας, ό.π.(ένσταση εκκρεμοδικίας), σελ. 174-178, σύμφωνα με τον οποίο η ανάγκη προσβολής των παραπεμπτικών σε διαιτησία αποφάσεων είναι επιτακτική, η οποία ανάγκη θα ικανοποιηθεί, αν η απόφαση

Επιπροσθέτως, σε ορισμένες περιπτώσεις το δικαστήριο δεν προβαίνει σε έκδοση απόφασης, αλλά εκδίδει διάταξη, η οποία δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα, καθότι δεν είναι δικαστική απόφαση. Προσβάλλεται όμως με ανακοπή. Για παράδειγμα, επί αιτήσεων σύστασης σωματείου ή τροποποίησης του καταστατικού του, εκδίδεται διάταξη του Ειρηνοδίκη, η οποία δεν υπόκειται σε έφεση. Αντιθέτως, οι αποφάσεις επί αιτήσεων για σύγκληση συνέλευσης σωματείων και για διάλυση σωματείου εξακολουθούν να υπόκειται σε όλα τα ένδικα μέσα, τα οποία επιτρέπονται στην εκούσια δικαιοδοσία[33]. Ομοίως, επί αιτήσεως δημοσίευσης διαθήκης, το δικαστήριο δεχόμενο την αίτηση, δεν εκδίδει δικαστική απόφαση, απλώς συντάσσει πρακτικό δημοσίευσης διαθήκης (άρθρο 808 παρ. 1, 2 ΚΠολΔ). Το τελευταίο δε συνιστά δικαστική απόφαση και επομένως δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα. Αντιθέτως, σε περίπτωση που το δικαστήριο απορρίψει την ως άνω αίτηση εκδίδει δικαστική απόφαση, η οποία υπόκειται σε όλα τα ένδικα μέσα, τα οποία επιτρέπονται στην εκούσια δικαιοδοσία[34]. Εξάλλου, το δικαστήριο εκδίδει οριστική απόφαση, όταν κηρύσσει ιδιόγραφη διαθήκη ως κύρια και η απόφαση αυτή υπόκειται σε ένδικα μέσα (άρθρο 808 παρ. 3 εδ. α` ΚΠολΔ)[35].

Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 237 παρ. 6 ΚΠολΔ, όπως αυτό τροποποιήθηκε με το ν. 4335/2015, το δικαστήριο με «απλή διάταξη» έχει τη δυνατότητα να διατάξει την επανάληψη της συζητήσεως με σκοπό την εξέταση μαρτύρων στο ακροατήριο. Επομένως, η διάταξη του Προέδρου του πολυμελούς πρωτοδικείου ή του δικαστή του μονομελούς πρωτοδικείου ή του ειρηνοδικείου, που εκδίδεται, δεν αποτελεί απόφαση, ούτε καν μη οριστική, αλλά «διαταγή», κατ' άρθρον 904 παρ. 2 περ. ζ' ΚΠολΔ, δηλαδή εσωτερική πράξη του δικαστηρίου, η οποία δεν είναι δυνατόν να ανακαλείται ούτε να μεταρρυθμίζεται από το δικαστικό όργανο, που την εξέδωσε[36].

αυτή θεωρηθεί οριστική. Για να θεωρηθεί όμως οριστική θα πρέπει να τερματίζει την εκκρεμοδικία στο πολιτικό δικαστήριο. ΑΠ 45/2013, ΕφΑΔ 2013, σελ. 463=ΕΕμπΔ 2013, σελ. 572 ·ΑΠ 738/2001, ΝΟΜΟΣ. Αντίθετα, Μπέης, ό.π.(ΠολΔικ), σελ. 1137, κατά τον οποίο η εν λόγω απόφαση είναι μη οριστική. Την άποψη αυτή υιοθετεί, διότι μετά την παύση της συμφωνίας για διαιτησία, η υπόθεση επαναφέρεται στο δικαστήριο με κλήση, χωρίς να απαιτείται νέα αγωγή, οπότε ανακαλείται η προηγούμενη απόφαση για υπαγωγή της διαφοράς σε διαιτησία.

[33] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2082.

[34] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2134 ·ΕφΑθ 4321/2001, ΕλλΔνη 2002, σελ. 223.

[35] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2134 ·ΕφΑθ 5444/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 549.

[36] Καλαβρός, Πολιτική Δικονομία Γενικό Μέρος, Διαδικασία στα Πρωτοβάθμια Δικαστήρια, εκδόσεις Σάκκουλα 2016, σελ. 368 ·Νίκας Ν., Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, εκδόσεις Σάκκουλα 2016, σελ. 456-457 ·Απαλλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 729. Ωστόσο, η περίπτωση αυτή φαίνεται να μην διαφέρει από την περίπτωση του άρθρου 254 ΚΠολΔ, όπου το δικαστήριο διατάσσει επανάληψη της

2. Οριστικές αποφάσεις πρωτοβάθμιων δικαστηρίων, που παραπέμπουν σε αρμόδιο δικαστήριο

Ενδέχεται όμως το δικάζον δικαστήριο να κρίνει εαυτό αναρμόδιο και να παραπέμψει την υπόθεση στο καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο. Η παραπεμπτική αυτή απόφασή του, αν και δεν καταργεί την εκκρεμοδικία, είναι οριστική και προς τούτο εκκλητή. Για το λόγο αυτό άλλωστε η απόφαση αυτή περιλαμβάνει και διάταξη περί δικαστικής δαπάνης[37]. Ομοίως, εκκλητή είναι η απόφαση που παραπέμπει στο αρμόδιο δικαστήριο μόνο την αγωγή ή την ανταγωγή, καθώς, όπως θα αναλυθεί και στη συνέχεια της παρούσης, η οριστική κρίση του δικαστηρίου επί της αγωγής ή της ανταγωγής μπορεί να προσβληθεί με έφεση ακόμα και αν επί της άλλης το δικαστήριο δεν απεφάνθη οριστικώς (άρθρο 513 παρ. 1β ΚΠολΔ)[38]. Αν όμως το δικαστήριο συγχρόνως με την αναρμοδιότητα αποφανθεί και για την εφαρμοστέα διαδικασία, η απόφαση αυτή πλήττεται με έφεση μόνο ως προς την κρίση του για την αναρμοδιότητα και όχι για την τηρούμενη διαδικασία, καθώς η κρίση του δικαστηρίου επί αυτής είναι μη οριστική[39].

Σκόπιμα λοιπόν ο νομοθέτης περιέλαβε την περίπτωση αυτή στο άρθρο 513 περ. 1α' ΚΠολΔ, ούτως ώστε να μην καταλείπει καμία αμφιβολία, ότι πρόκειται για οριστική και άρα εκκλητή απόφαση[40]. Προτού λοιπόν καταστεί η παραπεμπτική απόφαση τελεσίδικη μπορεί να προσβληθεί με έφεση. Η παραπεμπτική απόφαση υπόκειται σε

συζήτησης. Επομένως, εφόσον στην περίπτωση αυτή, εκδίδεται μη οριστική απόφαση, θα πρέπει να δεχθούμε, ότι και στην περίπτωση του άρθρου 237 παρ. 6 ΚΠολΔ, η απόφαση, η οποία θα εκδοθεί θα είναι μη οριστική και θα μπορεί να ανακληθεί (άρθρο 309 ΚΠολΔ).

[37] Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ.96 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 21·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙ), σελ. 284,286 ·Αλεξιάδης Ε., Οι θέσεις της νομολογίας στην υποβολή της δικαστικής δαπάνης σε περίπτωση παραπομπής της υπόθεσης λόγω αναρμοδιότητας, Δ 1979, σελ. 524-527 ·ΜΠρΚιλκ 482/2013, ΝΟΜΟΣ: «Η απόφαση περί παραπομπής της υποθέσεως στο καθ` ύλην αρμόδιο δικαστήριο, η οποία είναι οριστική, πρέπει να περιέχει και διάταξη σχετική με τα δικαστικά έξοδα, στην καταβολή των οποίων καταδικάζεται ο διάδικος, ο οποίος εισήγαγε στο αναρμόδιο δικαστήριο την υπόθεση και ο οποίος θεωρείται ως ηττηθείς διάδικος, σύμφωνα και με τη διάταξη του άρθρου 176 ΚΠολΔ» ·ΜΠρΑθ 4570/2010, Αρμ 2012, σελ. 397 ·ΜΠρΑθ 3432/2010, ΕπισκΕΔ 2010, σελ. 919. Σύμφωνα δε με τον Μπέη (Μπέης Κ., Συμβολαί εις την ερμηνείαν της πολιτικής δικονομίας, Αθήνα 1980, σελ. 45), η απόφαση αυτή είναι οριστική αλλά μη τελειωτική και υπόκειται σε έφεση. Αντίθετα, βλ. Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 594 και Κεραμέας/Κονδύλης/Νίκας, ό.π., σελ. 431, όπου υποστηρίζεται, ότι η απόφαση που παραπέμπει στο αρμόδιο δικαστήριο δεν είναι οριστική κατά την έννοια του άρθρου 191 ΚΠολΔ, επομένως δεν χρειάζεται να περιλαμβάνει διάταξη δικαστικής δαπάνης ·ΜΠρΑθ 4047/1991, Αρμ 1992, σελ. 39, όπου το δικαστήριο δεν επιδίκασε δικαστική δαπάνη, επειδή η απόφαση δεν είναι τελειωτική.

[38] ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 871. Βλ. πιο αναλυτικά σελ. 46 επ. της παρούσης.

[39] Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 903.

[40] Κεραμεύς, ό.π., σελ. 60 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 90.

έφεση, αδιαφόρως αν το δικαστήριο παρέπεμψε λόγω υλικής ή τοπικής αρμοδιότητας, ή αν έλαβε ή όχι υπόψιν του προταθείσα περί αναρμοδιότητας ένσταση, ή αν η διαφορά, για την οποία εκδόθηκε απόφαση, είναι εκκλητή ή όχι[41].

Αντιθέτως, δεν πρόκειται για οριστική αλλά για μη οριστική απόφαση, όταν το δικαστήριο αποφαινόμενο, ότι δεν υφίσταται ναυτική διαφορά υπό την έννοια του άρθρου 51 του Ν. 2172/1993, παραπέμπει προς εκδίκαση σε κοινό (μη Ναυτικό) Τμήμα του Δικαστηρίου αυτού. Η διαφορά με τα όσα εκτέθησαν ανωτέρω έγκειται, στο ότι το δικαστήριο δεν αποφαίνεται για την καθ` ύλην αρμοδιότητα αυτού, αλλά για την καθ` ύλην αναρμοδιότητα τμήματός του, το οποίο δεν αποτελεί οργανικώς αυτοτελές δικαστήριο[42]. Ομοίως η απόφαση, που παραπέμπει σε άλλη διαδικασία του ίδιου δικαστηρίου δεν είναι οριστική και επομένως εκκλητή. Και τούτο, καθώς το δικαστήριο διατηρεί την αρμοδιότητά του, απλώς καθορίζει την διαδικασία, με την οποία θα πρέπει να διεξαχθεί η δίκη[43].

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 264 ΚΠολΔ, αν το δικαστήριο διαπιστώσει, ότι η διαφορά υπάγεται σε διαιτησία, τότε την παραπέμπει σε αυτή (διαιτησία), διατηρώντας τις συνέπειες άσκησης της αγωγής. Επειδή όμως η διάταξη αυτή έχει εναρμονισθεί με το άρθρο 46 ΚΠολΔ (παραπομπή της υπόθεσης στο καθ' ύλην και κατά τόπον αρμόδιο δικαστήριο), θα πρέπει να ισχύσει αναλογικά και στην προκείμενη περίπτωση το άρθρο 513 παρ. 1 εδ. α` ΚΠολΔ, ώστε να υπόκειται αυτοτελώς σε έφεση η απόφαση, που παραπέμπει την διαφορά σε διαιτησία, όπως ακριβώς και η παραπεμπτική σε αρμόδιο δικαστήριο απόφαση. Το ζήτημα όμως, που τίθεται, αφορά στη φύση αυτής της παραπεμπτικής απόφασης. Μάλλον κρατούσα είναι η άποψη, σύμφωνα με την οποία η απόφαση, που παραπέμπει τη διαφορά σε διαιτησία, είναι οριστική και προς τούτο προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Επομένως, παραδεκτά ασκείται

[41] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 37. ΕφΛαρ 92/2016, Δικογραφία 2016, σελ. 415 ·ΕφΘεσ 671/2015, Αρμ 2015, σελ. 1347 ·ΕφΘεσ 1680/2011, ΕλλΔνη 2012, σελ. 851 ·ΕφΑθ 6197/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 512 ·ΕφΑθ 922/2008, ΕφΑΔ 2009, σελ. 196 (Με παρατηρήσεις Χασιώτη Κ., σελ. 197-198). Κατά τη συζήτηση της εφέσεως, αν το δικαστήριο κρίνει, ότι το παραπέμπον δικαστήριο είναι καθ' ύλην αρμόδιο να δικάσει την υπόθεση, εξαφανίζει την απόφασή του και παραπέμπει την υπόθεση πίσω σε αυτό (άρθρα 46 εδ. β' και 535 παρ. 2 ΚΠολΔ).

[42] ΠΠρΠειρ 824/2011, ΝΟΜΟΣ ·ΠΠρΠειρ 5256/2011, ΝοΒ 2012, σελ. 1987 (με παρατηρήσεις Χατζηιωάννου Β.).

[43] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1275 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 37 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 871 ·ΠΠρΑθ 1798/2011, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΛαρ 117/2005, Δικογραφία 2005, σελ. 340 ·ΕφΑθ 2019/1992, Δ 1992, σελ. 1081.

κατ' αυτής έφεση[44]. Υποστηρίζεται όμως και το αντίθετο. Ήτοι, ότι πρόκειται για μη οριστική απόφαση, που παρ' όλα αυτά όμως υπόκειται σε έφεση[45].

Αντιθέτως, αποκλείεται η άσκηση εφέσεως, όταν το Πολυμελές ή Μονομελές Πρωτοδικείο δίκασαν υπόθεση αντί να τη δικάσει το αρμόδιο κατώτερο δικαστήριο. Ως κατώτερο δικαστήριο νοείται το Ειρηνοδικείο, αν η υπόθεση δικάσθηκε από το Πολυμελές ή Μονομελές Πρωτοδικείο, ή το Μονομελές Πρωτοδικείο, αν δικάσθηκε από το Πολυμελές[46]. Ο αποκλεισμός του ενδίκου μέσου της εφέσεως ισχύει, ακόμα και αν το ανώτερο δικαστήριο δίκασε την υπόθεση, απορρίπτοντας ένσταση του εναγομένου περί καθ' ύλην αναρμοδιότητας του δικαστηρίου[47]. Επίσης, αδιάφορο είναι, αν το ανώτερο δικάσαν δικαστήριο αποφάνθηκε ή όχι επί της ουσίας της υπόθεσης. Ο νομοθέτης στην περίπτωση αυτή βασίζεται στο γεγονός, ότι, εφόσον η υπόθεση κρίθηκε από ανώτερο δικαστήριο, παρέχει περισσότερα εχέγγυα ορθής κρίσης, απ' ότι, αν δικαζόταν από το κατώτερο -καίτοι αρμόδιο- δικαστήριο. Επομένως, δεν κρίνεται αναγκαία η παροχή ενδίκων μέσων κατ' αυτής της απόφασης μόνο και μόνο για το λόγο της αναρμοδιότητας[48].

Επίσης, κατόπιν των τροποποιήσεων του ΚΠολΔ από το Ν. 4335/2015, το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 47 ΚΠολΔ ορίζει, ότι εξίσου ανέκκλητη είναι και η απόφαση

---

[44] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 768, 1274 ·Κράνης, ό.π., σελ. 436 (υποσημείωση 11) ·Ράμος/Μητσόπουλος, ό.π., Δ 1978, σελ. 689 επ. ·Νίκας, Η ένσταση εκκρεμοδικίας στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 1991, σελ. 174 επ. ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 94. Αντίθετα, βλ. Οικονομόπουλος, Τα δικονομικά αποτελέσματα της συμφωνίας περί διαιτησίας επί πολιτικής δίκης η οποία έχει το αυτό με την συμφωνίαν αντικείμενο, Δ 1978, σελ. 552 (βλ. και υποσημ. 67 και 67ᵃ), σύμφωνα με τον οποίο η απόφαση αυτή είναι μεν οριστική, δεν υπόκειται όμως σε έφεση, διότι δεν περατώνει ολόκληρη τη δίκη.

[45] ΕφΑθ 2791/1978, Αρμ 1978, σελ. 751.

[46] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1271 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 67 ·Φούρλαρη Σ., Ζητήματα διαχρονικού δικαίου, Εισήγηση στο 42ο συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, εκδόσεις Σάκκουλα 2017, σελ.11 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 43 ·Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη Ε., ό.π., σελ. 3 ·ΕφΠειρ 508/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΠειρ 725/2015 ΝΟΜΟΣ, όπου κρίθηκε απαράδεκτη η έφεση για το λόγο, ότι αναρμοδίως εκδικάστηκε η αγωγή από το Πολυμελές Δικαστήριο, ενώ αρμόδιο δικαστήριο ήταν το Ειρηνοδικείο ·ΕφΠειρ 508/2015 ΝΟΜΟΣ, όπου η υπόθεση, ενώ έπρεπε να ασκηθεί ενώπιον του Ειρηνοδικείου, ασκήθηκε ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου, το οποίο διαπίστωσε μεν την αναρμοδιότητα, ωστόσο δεν παρέπεμψε αλλά κράτησε και δίκασε την υπόθεση όντας ιεραρχικά ανώτερο ·ΕφΑθ 2324/2009, ΕλλΔνη 2012, σελ. 134. Παρατηρείται λοιπόν, ότι η τροποποίηση που επήλθε στο άρθρο 47 ΚΠολΔ ήταν ουσιαστικά να συνενωθούν τα εδάφια α' και β' (βλ. Βαθρακοκοίλη Α., Η διάταξη του άρθρου 47 ΚΠολΔ μετά την τροποποίησή της με τον Ν. 4335/2015, ΕλλΔνη 2016, σελ. 103).

[47] ΕφΛαρ 409/2001, Δικογραφία 2001, σελ. 459=ΕλλΔνη 2004, σελ. 591

[48] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 74 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 21-22 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 78, 87 ·Κουτσουλέλος Κ., Πολιτική δικονομία μετά το νέο Ν. 4335/2015, Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 247 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 97 ·Φούρλαρη, ό.π., σελ.12 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης) , ό.π., σελ. 110-111.

κατώτερου δικαστηρίου, που παραπέμπει σε ανώτερο[49]. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Ν. 4335/2015 «Το άρθρο 47 βελτιώθηκε λεκτικά και τροποποιήθηκε εν μέρει το περιεχόμενό του, ώστε για λόγους οικονομίας της δίκης και προς αποφυγή παρέλκυσής της, να μην είναι δυνατή η προσβολή με ένδικο μέσο της απόφασης κατώτερου δικαστηρίου, που παραπέμπει την απόφαση σε ανώτερο. Το ανώτερο δικαστήριο ως τέτοιο διαθέτει κατά τεκμήριο τα εχέγγυα ορθής δικαστικής κρίσης»[50]. Επομένως, η απόφαση του δικαστηρίου, στην οποία διαπιστώνεται η αναρμοδιότητά του και παραπέμπεται η υπόθεση σε ανώτερο δικαστήριο, δεν μπορεί να προσβληθεί με έφεση για το λόγο, ότι η διαφορά υπάγεται στην αρμοδιότητα κατώτερου δικαστηρίου[51]. Ο αποκλεισμός όμως της προσβολής με έφεση της παραπεμπτικής απόφασης ισχύει, όταν καθ' ύλην αρμόδιο να δικάσει τη διαφορά είναι είτε το δικαστήριο, που παραπέμπει, ή το δικαστήριο, στο οποίο παραπέμπεται η διαφορά. Όχι, όταν καθ' ύλην αρμόδιο είναι ένα τρίτο δικαστήριο, ανώτερο από τα άλλα. Για παράδειγμα, εάν το Ειρηνοδικείο παραπέμψει ως αναρμόδιο την υπόθεση στο Μονομελές Πρωτοδικείο, αλλά η διαφορά υπάγεται στην αρμοδιότητα του Πολυμελούς, τότε η παραπεμπτική απόφαση προσβάλλεται με έφεση[52]. Αντιθέτως, δεν υπόκειται σε έφεση η απόφαση, όπου η υπόθεση υπάγεται στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου, όμως το Μονομελές Πρωτοδικείο, που έχει επιληφθεί, την παραπέμπει ως αναρμόδιο στο Πολυμελές Πρωτοδικείο. Και τούτο, διότι τελικώς θα επιληφθεί της διαφοράς ανώτερο δικαστήριο

[49] Η εν λόγω ρύθμιση τίθεται επίσης σε εφαρμογή, όταν το δικαστήριο παραπέμπει μόνο την αγωγή ή την ανταγωγή (βλ. Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 43).

[50] Βλ. αιτιολογική έκθεση του Ν. 4335/2015, Γ. Ειδικό μέρος - κατ' άρθρο, Βιβλίο πρώτο (Ι), περ. 4 ·Βαθρακοκοίλης Α., Η διάταξη του άρθρου 47 ΚΠολΔ μετά την τροποποίησή της με τον Ν. 4335/2015, ΕλλΔνη 2016, σελ. 104-105 ·Φούρλαρη, ό.π., σελ.12. Ωστόσο διατυπώθηκαν επιφυλάξεις ως προς τη νέα αυτή ρύθμιση, διότι με τον τρόπο αυτό ενδέχεται να αυξηθούν οι παραπομπές υποθέσεων από κατώτερα δικαστήρια σε ανώτερα. Και τούτο, διότι ο δικαστής δεν θα διστάσει να παραπέμψει την υπόθεση σε ανώτερο δικαστήριο, ακόμη κι αν διατηρεί κάποιες αμφιβολίες ως προς την αρμοδιότητα, αφού στην περίπτωση αυτή η ταλαιπωρία των διαδίκων δεν θα είναι ιδιαίτερα σημαντική (βλ. Κιουπτσίδου-Στρατουδάκη, ό.π., σελ. 4).

[51] Αντίθετα, ο Μπέης (ΕφΑθ 751/1985, Δ 1985, σελ. 396, με παρατηρήσεις Μπέη Κ., σελ. 398, 401) υποστηρίζει, ότι είναι παραδεκτή η άσκηση έφεσης κατά παραπεμπτικής λόγω αρμοδιότητας απόφασης, όταν το κατώτερο δικαστήριο θεωρεί εσφαλμένα, ότι είναι αναρμόδιο να δικάσει την υπόθεση. Διαφορετικά, αν δηλαδή ούτε και σε αυτή την περίπτωση δεν μπορούσε να ασκηθεί έφεση, θα περιοριζόταν η εφαρμογή του άρθρου 513 παρ. 1 εδ. α' ΚΠολΔ. Με την άποψη αυτή συντάσσεται και ο Γιαννόπουλος (βλ. Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 43), σύμφωνα με τον οποίο θα πρέπει να γίνει συσταλτική ερμηνεία του άρθρου 47, ώστε να επιτρέπεται έφεση, όταν το δικαστήριο εσφαλμένα θεωρεί, πως είναι αναρμόδιο και παραπέμπει στο ανώτερο αρμόδιο δικαστήριο.

[52] Βαθρακοκοίλης, ό.π., ΕλλΔνη 2016, σελ. 105.

με περισσότερα εχέγγυα[53]. Ομοίως, υπόκειται σε έφεση και η παραπεμπτική απόφαση πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, το οποίο από σφάλμα παραπέμπει την υπόθεση σε Εφετείο[54].

3. Οριστικές αποφάσεις υπό αίρεση

Ο κανόνας είναι, ότι δεν εκδίδονται αποφάσεις υπό αίρεση. Ωστόσο, επιδέχεται και εξαιρέσεις. Ενδέχεται δηλαδή να εκδοθεί απόφαση, η οποία θα τελεί υπό την αίρεση πλήρωσης κάποιου εξωτερικού γεγονότος, το οποίο και θα προσδιορίζεται από την ίδια την απόφαση. Σε περίπτωση που εκδοθεί τέτοια απόφαση, η τελευταία καθίσταται οριστική μόνο μετά της πληρώσεως της αίρεσης και μόνο τότε καθίσταται εκκλητή[55]. Σε αυτήν την περίπτωση, η προθεσμία ασκήσεως εφέσεως άρχεται από την επίδοση της προσβαλλόμενης απόφασης, η οποία θα πρέπει να γίνει, αφού πρώτα πληρωθεί η αίρεση, διότι τότε μόνο μπορούμε να μιλάμε για επίδοση οριστικής αποφάσεως (άρθρο 518 παρ. 1 ΚΠολΔ). Εάν πάραυτα ασκηθεί έφεση, προτού η απόφαση καταστεί οριστική, απορρίπτεται και αυτεπαγγέλτως ως απαράδεκτη (άρθρο 532 ΚΠολΔ). Ο ίδιος διάδικος μπορεί, εφόσον πια καταστεί οριστική η απόφαση, να ασκήσει έφεση κατ' αυτής, δίχως να εμποδίζεται από τον κανόνα της άπαξ άσκησης των ενδίκων μέσων του άρθρου 514 ΚΠολΔ, καθώς, όταν άσκησε την πρώτη έφεση, δεν είχε δυνατότητα άσκησής της, αφού δεν είχε ακόμα καταστεί οριστική και άρα εκκλητή η απόφαση[56]. Έτσι, υπό αίρεση οριστική απόφαση μπορεί να προκύψει στην αγωγή λογοδοσίας (άρθρο 473 επ. ΚΠολΔ) και στην αγωγή διανομής (άρθρο 478 επ. ΚΠολΔ)[57], όπως θα αναλυθούν κατωτέρω.

Αναλυτικότερα, αν γίνει δεκτή αγωγή προς λογοδοσία, το Δικαστήριο στην απόφασή του ορίζει προθεσμία, μέσα στην οποία πρέπει να κατατεθεί ο λογαριασμός[58] ή

---

[53] Βαθρακοκοίλης, ό.π., ΕλλΔνη 2016, σελ. 106.
[54] Βαθρακοκοίλης, ό.π., ΕλλΔνη 2016, σελ. 106.
[55] Δηλαδή, μέχρι την πλήρωση της αίρεσης η απόφαση είναι μη οριστική (βλ. Γέσιου-Φαλτσή Π., Ζητήματα των ειδικών διατάξεων για τη λογοδοσία, Δ 1997, σελ. 1272 ·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 117 (υποσημ. 51) ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 39). ΕφΠειρ 314/2014, ΕλλΔνη 2015, σελ. 489 ·ΕφΑθ 8553/2004, ΕλλΔνη 2006, σελ. 259.
[56] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 68 · Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 39-40.
[57] Άλλη μια περίπτωση υπό αίρεση δικαστικής απόφασης ήταν και αυτή, που επέβαλε όρκο και καθίστατο οριστική, μόλις δινόταν ο όρκος ή περνούσε άπρακτη η προθεσμία για τη δόση του. Ο όρκος βέβαια καταργήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 1 του Ν. 2915/2001.
[58] Εντούτοις, σύμφωνα με τον Μπέη, η απόφαση που καταδικάζει σε υποβολή του ζητούμενου λογαριασμού είναι μεν αμέσως οριστική, δεν περατώνει όμως ολόκληρη τη δίκη. Ωστόσο, είναι δυνατή η άσκηση εφέσεως ακόμα και αν δεν περατώνεται όλη η δίκη, όταν ο εκκαλών-εναγόμενος επιμένει να

ο κατάλογος στη γραμματεία του δικαστηρίου. Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία, τότε πληρούται η αίρεση και η απόφαση γίνεται οριστική ως προς την υποχρέωση λογοδοσίας ή την υποβολή του καταλόγου, οπότε και είναι επιτρεπτή η άσκηση έφεσης κατ' αυτής. Ομοίως συμβαίνει, όταν δεν ζητήθηκε καταβολή ελλείματος και το δικαστήριο καταδικάζει τον δοσίλογο στην καταβολή του ελλείματος, αν δεν καταθέσει το λογαριασμό εντός της ταχθείσης προθεσμίας. Έτσι, μετά την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας η απόφαση του δικαστηρίου καθίσταται οριστική τόσο ως προς την υποχρέωση λογοδοσίας όσο και ως προς την υποχρέωση καταβολής του ελλείματος. Τότε και μόνο υπόκειται σε έφεση. Αντιθέτως, πριν την άπρακτη παρέλευση της ως άνω προθεσμίας, η απόφαση δεν υπόκειται σε έφεση και αν ασκηθεί, απορρίπτεται ως απαράδεκτη (άρθρο 532 ΚΠολΔ)[59]. Αν όμως η απόφαση διατάσσει την υποχρέωση προς λογοδοσία με καθορισμό προθεσμίας προς κατάθεση λογαριασμού και αναβάλλει να αποφασίσει για το πιθανό έλλειμμα διατάζοντας αποδείξεις και περάσει άπρακτη η ως άνω προθεσμία, τότε η απόφαση καθίσταται οριστική μόνο ως προς τη διάταξη της υποχρέωσης λογοδοσίας (μετά την παρέλευση της προθεσμίας), καθώς ως προς τη διάταξη για το έλλειμμα παραμένει μη οριστική. Επομένως στην προκείμενη περίπτωση, δεν είναι δυνατή η άσκηση εφέσεως κατά της εν λόγω απόφασης, προτού το δικαστήριο αποφανθεί οριστικά ως προς το πιθανό έλλειμμα (άρθρο 513 παρ. 1β εδ. γ' ΚΠολΔ)[60].

αρνείται την υποχρέωσή του σε λογοδοσία και δεν διατίθεται να καταθέσει κανένα λογαριασμό. Επομένως, σε αυτή την περίπτωση, δεν χρειάζεται να αναμείνουμε την παρέλευση της προθεσμίας, αφού η μη κατάθεση λογαριασμού είναι προδιαγεγραμμένη (Μπέης Κ., Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης, ΝοΒ 1991, σελ. 864-865).

[59] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 68 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 872-873 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 124 ·Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ. 347 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 905 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 22 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 39 ·ΕφΠειρ 465/2014, ΝΟΜΟΣ · ΕφΘεσ 1550/2012, ΕΠολΔ 2013, σελ. 808 ·ΕφΑθ 175/2005, ΕφΑΔ 2008, σελ. 103 ·ΑΠ 344/2004, ΧρΙΔ 2004, σελ. 543=ΝοΒ 2005, σελ. 465 ·ΕφΘεσ 206/2000, Αρμ 2001, σελ. 807, Αρμ 2002 σελ.715 ·ΕφΑθ 4308/1990, Δ 1991, σελ. 93-94. (με παρατηρήσεις Μπέη Κ.).

[60] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 68 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 872-873 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 124 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 40 ·ΕφΑθ 175/2007, ΕφΑΔ 2008, σελ. 103. Αντίθετα, βλ. ΕφΑθ 4308/1990, Δ 1991, σελ. 94 (με παρατηρήσεις Μπέη Κ.), όπου ο τελευταίος υποστηρίζει, ότι η απόφαση που δέχεται την αγωγή λογοδοσίας είναι οριστική απόφαση, καθώς είναι αδιανόητο η οριστικότητα μιας απόφασης να εξαρτάται από αίρεση. Απλώς, αν περάσει άπρακτη η ταχθείσα προθεσμία, τότε ενεργοποιείται το καταδικαστικό σκέλος της απόφασης. Επίσης, ο ίδιος (βλ. Μπέη, ό.π., ΝοΒ 1991, σελ. 864), υποστηρίζει, ότι, εφόσον μεταξύ της απόφασης για το αίτημα καταδίκης του εναγομένου να καταβάλει το έλλειμμα και αυτής που αναγνωρίζει την υποχρέωσή του προς λογοδοσία υπάρχει αυτοτέλεια (άρθρο 303 ΑΚ), η πρώτη είναι αμέσως οριστική, απλώς δεν είναι ακόμη οριστική ως προς τη δυνατότητα εκτέλεσης και προσβολής της με ένδικα μέσα, ενώ η δεύτερη, είναι αμέσως εκτελεστή, μη εξαρτώμενη από καμία αίρεση. Να σημειωθεί επίσης, ότι, αν η απόφαση διατάσσει ή

Αντιθέτως, αν η αγωγή λογοδοσίας απορριφθεί, συνάμα απορρίπτεται και η αγωγή για το κατάλοιπο ή το έλλειμα και η απόφαση είναι εκκλητή[61].

Ωστόσο στη νομική φιλολογία έχει διατυπωθεί και μια διαφορετική αντιμετώπιση των εν λόγω αποφάσεων. Σύμφωνα με την εκδοχή αυτή, η απόφαση που διατάσσει λογοδοσία είναι οριστική από την έκδοσή της, αφού με αυτή το δικαστήριο αποφαίνεται επί αυτοτελούς αιτήματος παροχής δικαστικής προστασίας και η απόφαση αυτή δεν μπορεί να ανακληθεί από το δικαστήριο. Απλώς, το καταδικαστικό σκέλος της απόφασης ενεργοποιείται με την άπρακτη παρέλευση της προθεσμίας[62]. Επίσης, αμφισβητήθηκε από μέρος της θεωρίας η δυνατότητα προσβολής των αποφάσεων αυτών μόνο μετά την παρέλευση προθεσμίας για την κατάθεση του λογαριασμού. Συγκεκριμένα, υποστηρίχθηκε, ότι η απόφαση, που διατάσσει τη λογοδοσία θα πρέπει να μπορεί να προσβληθεί με έφεση ευθύς αμέσως, δίχως να περιμένει ο εναγόμενος που καταδικάσθηκε σε λογοδοσία να παρέλθει άπρακτη η προθεσμία, που τάχθηκε για τη λογοδοσία. Η άποψη αυτή στηρίζεται στα εξής. Αφενός, στο ότι κρίνεται ανεπιεικές να μην μπορεί ο εναγόμενος να προσβάλλει με έφεση την απόφαση, που τον καταδικάζει σε λογοδοσία, επειδή το δικαστήριο δεν έχει αποφανθεί επί του σωρευμένου αιτήματος της καταβολής καταλοίπου. Αφετέρου δε, στο ότι η απόφαση αυτή μπορεί να κηρυχθεί προσωρινώς εκτελεστή (ειδικά στις περιπτώσεις, που κηρύσσεται υποχρεωτικά, άρθρο 910 ΚΠολΔ), δεσμεύοντας αμέσως τον εναγόμενο, ο οποίος και δεν θα μπορεί να αμυνθεί, προσβάλλοντας με έφεση την απόφαση, αφού δεν έχει καταδικασθεί ακόμα στην καταβολή του καταλοίπου[63].

απορρίπτει την καταβολή του ελλείματος, υπόκειται σε έφεση, δίχως να είναι απαραίτητο να προσβάλλεται και η διάταξη για λογοδοσία (βλ. Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα , ό.π., σελ. 845).

[61] Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα , ό.π., σελ. 845.

[62] Νίκας, ό.π., (τ. ΙΙ), σελ. 803 ·Μπέης, ό.π., ΝοΒ 1991, σελ. 864 και σε παρατηρήσεις του στην ΕφΑθ 4308/1990, Δ 1991, σελ. 94 ·Τσικρικάς Δ., Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της εφέσεως στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 1996, σελ. 169-170 ·ΕφΑΘ 4308/1990, Δ 1991, σελ. 93 (παρατηρήσεις Μπέη Κ.) ·Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα(-Ορφανίδης), ό.π., Ι σελ. 844 ·ΕφΠατρ 152/2000, ΕπισκΕμπΔ 2000, σελ. 781: «Η απόφαση που εκδίδεται επί αγωγής λογοδοσίας με την οποία αναγνωρίζεται η υποχρέωση προς λογοδοσία και υποχρεώνεται ο εναγόμενος εντός ορισμένης προθεσμίας να καταθέσει τον προαναφερόμενο λογαριασμό στη Γραμματεία του Δικαστηρίου, είναι οριστική μόνο ως προς τη διάταξη, με την οποία καταφάσκεται η ύπαρξη της άνω υποχρεώσεως, αφού με τη διάταξη αυτή έγινε δεκτό το αγωγικό αίτημα περί αναγνωρίσεως του δικαιώματος του ενάγοντος να ζητήσει λογοδοσία από τον εναγόμενο».

[63] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 1197, όπου παρατίθεται η άποψη του Μπέη (Μπέης, ό.π., ΝοΒ 1991, σελ. 864 ·ΕφΑΘ 4308/1990, Δ 1991, σελ. 93, παρατηρήσεις Μπέη Κ.) ·Τσικρικάς, ό.π., σελ. 171.

Επίσης, το δικαστήριο σε δίκη διανομής εκδίδει υπό αίρεση οριστική απόφαση, όταν αποφαίνεται επί της συγκυριότητας των κοινωνών-διαδίκων και διατάσσει διενέργεια πραγματογνωμοσύνης αναφορικά με το εφικτό ή μη της αυτούσιας διανομής. Η εν λόγω απόφαση καθίσταται τελειωτική, μόλις ολοκληρωθεί η πραγματογνωμοσύνη και το δικαστήριο αποφανθεί για το αν θα γίνει αυτούσια διανομή ή θα γίνει με πλειστηριασμό[64]. Αντιθέτως, η απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, με την οποία διατάζεται αυτούσια διανομή με κλήρωση, σχηματίζονται τα μέρη και παραπέμπεται η υπόθεση σε εντεταλμένο δικαστή, για να γίνει ενώπιον αυτού η κλήρωση (άρθρο 487 ΚΠολΔ), είναι οριστική απόφαση και μάλιστα (είναι οριστική) από τη δημοσίευση της, διότι, ανεξάρτητα από το χρόνο και το αποτέλεσμα της κλήρωσης, η υπόθεση δεν πρόκειται να επανέλθει στο ίδιο δικαστήριο για έρευνα[65].

Σε αντίθεση με τα παραπάνω, η απόφαση με την οποία διατάσσεται ο πιθανολογούμενος κάτοχος της διαθήκης να δώσει βεβαιωτικό όρκο, είναι αμέσως οριστική και κατ' επέκταση δεκτική προσβολής με έφεση, προτού δοθεί ο όρκος[66]. Αμέσως οριστική είναι και η απόφαση, η οποία καταδικάζει μεν τον εναγόμενο σε παροχή, υπό τον όρο όμως ο ενάγων να προβεί σε ταυτόχρονη εκπλήρωση[67].

4. Ερήμην οριστικές αποφάσεις

Εάν κάποιος εκ των διαδίκων ερημοδικασθεί σε πρώτο βαθμό, τότε ο τελευταίος δικαιούται να ασκήσει (αιτιολογημένη) ανακοπή ερημοδικίας ή έφεση[68] κατά της ερήμην αποφάσεως. Η διαφορά συνίσταται, στο ότι ασκώντας την ανακοπή ερημοδικίας δεν χάνει τον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας, ενώ ασκώντας απευθείας έφεση τον χάνει.

---

[64] ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 123 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 873, 905 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 39 ·ΠΠρΑθ 57/2011, ΝΟΜΟΣ, όπου το δικαστήριο ανέβαλε την έκδοση οριστικής απόφασης για να διενεργηθεί πραγματογνωμοσύνη, καθώς αδυνατούσε το ίδιο να κρίνει, εάν είναι προδήλως αδύνατη ή ασύμφορη η αυτούσια διανομή του επίκοινου, καθώς επίσης και αν είναι δυνατή η διαίρεσή του σε ανάλογα μέρη χωρίς να επέρχεται μείωση της αξίας του.

[65] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 90 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 69 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 123 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 873, 905·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 39 ·ΕφΠατρ 799/2004, ΑχαΝομ 2005, σελ. 308 ·ΑΠ 1733/1999, ΕλλΔνη 2000, σελ. 989= ΕΕΝ 2001, σελ. 365.

[66] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2140 ·ΕφΑθ 6120/1980, Δ 1981, σελ. 46 (με παρατηρήσεις Παπαχριστοπούλου Στ., σελ. 47).

[67] Δεχόμενο το δικαστήριο ένσταση μη εκπληρωθέντος συναλλάγματος ή επίσχεσης. Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ. 347.

[68] Υπάρχει δυνατότητα άσκησης εφέσεως, αν και εφόσον η πρωτοβάθμια απόφαση προσβάλλεται με έφεση.

Ωστόσο, επειδή οι προθεσμίες των ως άνω ενδίκων μέσων, μετά την κατάργηση του κανόνα της διαδοχικής άσκησης ανακοπής ερημοδικίας και έφεσης, τρέχουν παράλληλα από την επίδοση της προσβαλλόμενης απόφασης, ο ερημοδικασθείς διάδικος μπορεί να ασκήσει παράλληλα ανακοπή ερημοδικίας και έφεση, ώστε σε περίπτωση, που απορριφθεί η ανακοπή ερημοδικίας, να μην έχει απωλέσει την προθεσμία για την άσκηση της έφεσης. Στην προκείμενη περίπτωση δηλαδή, η έφεση ασκείται υπό την αίρεση απόρριψης της ανακοπής ερημοδικίας. Ήτοι, πρόκειται για επικουρική έφεση[69]. Συγκεκριμένα, η προθεσμία ασκήσεως ανακοπής ερημοδικίας είναι εντός 15 ημερών από την επίδοση της προσβαλλόμενης απόφασης (άρθρο 503 παρ. 1 ΚΠολΔ) και η προθεσμία ασκήσεως εφέσεως είναι 30 ημέρες ομοίως από την επίδοση της προσβαλλόμενης απόφασης (άρθρο 518 παρ. 1 ΚΠολΔ). Στην περίπτωση αυτή η συζήτηση της εφέσεως είναι απαράδεκτη, όσο χρόνο εκκρεμεί η συζήτηση της ανακοπής ερημοδικίας, εφόσον δεν πληρούται η ενδοδιαδικαστική αίρεση, από την οποία εξαρτάται. Το Εφετείο, αν επιληφθεί πρώτο, θα πρέπει να αναβάλει τη συζήτηση, έως την έκδοση απόφασης επί της ανακοπής[70]. Δεν τίθεται ζήτημα σιωπηρής παραιτήσεως, γιατί στην περίπτωση αυτή, αφού έχει ήδη ασκηθεί ανακοπή ερημοδικίας, η παραίτηση θα πρέπει να είναι ρητή (άρθρα 297 και 299 ΚΠολΔ). Αν όμως η ανακοπή ερημοδικίας γίνει δεκτή, τότε η ερήμην απόφαση εξαφανίζεται (άρθρο 509 ΚΠολΔ) και η έφεση καθίσταται άνευ αντικειμένου[71].

---

[69] Όταν δηλαδή ο ερημοδικασθείς διάδικος πληροφορηθεί την ήττα του επί της ανακοπής ερημοδικίας, θα είναι αργά για να ασκήσει έφεση, καθώς η προθεσμία προς άσκησή της θα έχει ήδη παρέλθει (βλ. ·Ράμμος /Κλαμαρής/Ορφανίδης, ό.π., σελ. 66)

[70] Ωστόσο, έχει προταθεί να επαναφερθεί προηγούμενη νομοθετική ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η προθεσμία και η άσκηση της ανακοπής ερημοδικίας θα αναστέλλουν την έναρξη της προθεσμίας άσκησης της έφεσης. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί η ταυτόχρονη εκκρεμοδικία των δύο ένδικων μέσων (βλ. Ράμμο/Κλαμαρή/Ορφανίδη, ό.π., σελ. 66-68, όπου γίνεται αναφορά στην Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την αναμόρφωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (2008) και στην Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης για την τελική διαμόρφωση του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (2009).

[71] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 69-70 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1277 · Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 98, 128-129 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 47-48 ·Ράμμος /Κλαμαρής/Ορφανίδης, ό.π., σελ. 65 ·Ποδηματά Ε, Η ερήμην δίκη κατά τον ΚΠολΔ (βασικά ζητήματα ενόψει και της πρόσφατης νομοθετικής μεταρρυθμίσεως ν. 2145/1993, 2207/1994, 2298/1995), εκδόσεις Σάκκουλα 1997, σελ. 59-60 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 103 ·Νίκας, ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 128 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 876 · Ματθίας Στ., Ανακοπή ερημοδικίας και έφεση κατά των ερήμην αποφάσεων, ΕλλΔνη 1995, σελ. 15 ·Ράμμος Γ., Επικουρική άσκησις εφέσεως δια την περίπτωσιν της απορρίψεως της κυρίως ασκηθείσης ανακοπής ερημοδικίας, Δ 1972, σελ. 706-710 ·ΑΠ 84/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 1261/2011, ΝοΒ 2012, σελ. 657 ·ΕφΘεσ 147/2010, Αρμ 2013, σελ. 929 (με παρατηρήσεις Α. Άνθιμου) ·ΕφΑθ 5825/2008, ΕλλΔνη 2009, σελ. 531 ·ΑΠ 1782/2002, ΧρΙΔ 2003, σελ. 243.

Βέβαια, ο ερημοδικασθείς διάδικος μπορεί να ασκήσει απευθείας έφεση κατά της ερήμην του εκδοθείσας απόφασης. Η άσκηση εφέσεως εκ μέρους του συνιστά σιωπηρή παραίτηση από το δικαίωμα άσκησης ανακοπής ερημοδικίας, εφόσον και ο πληρεξούσιος δικηγόρος διαθέτει ειδική προς τούτο πληρεξουσιότητα (άρθρο 98 περ. β' ΚΠολΔ). Η έφεση εν προκειμένω λειτουργεί ως αντιστάθμισμα της καταργημένης αναιτιολόγητης ανακοπής ερημοδικίας. Για το λόγο αυτό, μόνη η άσκηση της εφέσεως, εφόσον τούτη κριθεί παραδεκτή, οδηγεί σε εξαφάνιση της εκκαλουμένης μέσα στα όρια του μεταβιβαστικού αποτελέσματος της έφεσης και των πρόσθετων λόγων (άρθρα 528 και 535 παρ. 1 ΚΠολΔ). Με τον τρόπο αυτό, ο ερημοδικασθείς διάδικος έχει την ευκαιρία να ακουσθεί. Να σημειωθεί όμως, ότι ως λόγοι έφεσης δεν μπορούν να προβληθούν, για παράδειγμα, η ακυρότητα της ερημοδικίας ή αδυναμία εμφανίσεως λόγω ανωτέρας βίας, καθώς πρόκειται για λόγους, οι οποίοι θα δικαιολογούσαν την άσκηση αιτιολογημένης ανακοπής ερημοδικίας και όχι έφεσης. Αντιθέτως, αν ο δικηγόρος δεν διαθέτει τέτοια πληρεξουσιότητα, η συζήτηση της εφέσεως είναι απαράδεκτη, όσο εκκρεμεί η ανακοπή ερημοδικίας[72].

Έφεση βέβαια μπορεί να ασκήσει και ο αντίδικος του ερημοδικασθέντος διαδίκου. Εάν όμως ο ερημοδικασθείς διάδικος παράλληλα ασκήσει ανακοπή ερημοδικίας, τότε η συζήτηση της εφέσεως του αντιδίκου του ερημοδικασθέντος θα είναι ομοίως απαράδεκτη, όσο εκκρεμεί η ανακοπή ερημοδικίας[73].

Ιστορικά να σημειωθεί, ότι πριν την έναρξη ισχύος του Ν. 2207/1994, το άρθρο 513 ΚΠολΔ όριζε, ότι απαγορεύεται η προσβολή των εν λόγω αποφάσεων με έφεση, όσο χρόνο ο ερημοδικασθείς διάδικος έχει δικαίωμα προσβολής της απόφασης με ανακοπή ερημοδικίας[74]. Πλέον αφού οι προθεσμίες των ενδίκων μέσων εκκινούν ταυτοχρόνως,

---

[72] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 70 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 104 ·Κράνης, ό.π., σελ. 438 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1277 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 98 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 104 ·Νίκας, ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 128 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 875-876 ·Ματθίας, ό.π., ΕλλΔνη 1995, σελ. 15 ·ΕφΛαρ 158/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 320 ·ΑΠ 1261/2011, NoB 2012, σελ. 657 ·ΕφΑθ 2295/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 808 ·ΕφΑθ 1456/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 1512.

[73] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1277 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 98 ·ΕφΛαρ 158/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 320.

[74] Πριν το Νόμο 2145/1993, με το άρθρο 513 ΚΠολΔ εκφραζόταν η αρχή της διαδοχικής άσκησης των τακτικών ενδίκων μέσων. Επομένως, έφεση ήταν δυνατόν να ασκηθεί μόνο αν α) η ερήμην απόφαση δεν υπόκειται σύμφωνα με διάταξη νόμου σε ανακοπή ερημοδικίας, β) αν παρήλθε άπρακτη η προθεσμία, που τάσσεται από το νόμο για την άσκηση της ανακοπής, γ) αν ο διάδικος, που δικάστηκε ερήμην, ρητώς ή σιωπηρώς είχε παραιτηθεί από το δικαίωμα για άσκηση ανακοπής. Στις ειδικές διαδικασίες ωστόσο, ο Νόμος προέβλεπε ότι οι προθεσμίες της έφεσης και της ανακοπής ερημοδικίας τρέχουν συγχρόνως και όχι

απαλείφθηκε από το άρθρο 513 παρ. 1 ΚΠολΔ η διάκριση μεταξύ ερήμην κατά την πρώτη ή σε μεταγενέστερη συζήτηση πρωτόδικων αποφάσεων[75]. Κατ' επέκταση και για τους ίδιους λόγους, το άρθρο 515 ΚΠολΔ που προέβλεπε, ότι «αν η ανακοπή ερημοδικίας απορρίφθηκε, η έφεση απευθύνεται κατά της απόφασης, που απέρριψε την ανακοπή, οπότε θεωρείται, ότι έχει προσβληθεί μαζί και η ερήμην απόφαση κατά της οποίας στράφηκε η ανακοπή, εφόσον δεν πέρασε η προθεσμία για να ασκηθεί έφεση κατά της απόφασης αυτής», καταργήθηκε[76].

Ενδέχεται όμως η ανακοπή ερημοδικίας να απορριφθεί. Στην περίπτωση αυτή, ο ερημοδικασθείς διάδικος μπορεί να ασκήσει έφεση κατά της απορριπτικής απόφασης επί της ανακοπής ερημοδικίας. Εν προκειμένω, οι λόγοι έφεσης περιορίζονται στο αντικείμενο της δίκης επί της ανακοπής, δηλαδή στην ύπαρξη ή το έγκυρο της κλήτευσης του εκκαλούντος στην ερήμην δίκη ή στην ύπαρξη ανωτέρας βίας. Όμως, με την έφεση κατά της αποφάσεως επί της ανακοπής ερημοδικίας δεν συνεκκαλείται και η ερήμην εκδοθείσα απόφαση. Αν δηλαδή ο ερημοδικασθείς διάδικος θέλει να προσβάλει και αυτή, προβάλλοντας λόγους επί της ουσίας της υπόθεσης, τότε θα πρέπει να ασκήσει και κατά αυτής έφεση. Η άσκηση της τελευταίας θα είναι επικουρική, σε περίπτωση δηλαδή, που απορριφθεί η έφεση κατά της απόφασης επί της ανακοπής, και η συζήτησή της θα είναι απαράδεκτη, όσο εκκρεμεί η έφεση επί της ανακοπής. Εάν όμως γίνει δεκτή η έφεση επί της απορριπτικής απόφασης, που εκδόθηκε επί της ανακοπής ερημοδικίας, τότε η ασκηθείσα έφεση επί της ερήμην εκδοθείσης απόφασης καθίσταται άνευ αντικειμένου, αφού μετά την ευδοκίμηση της πρώτης έφεσης το δικαστήριο εξαφανίζει

διαδοχικώς. Με το Νόμο 2145/1993 καταργήθηκε η αναιτιολόγητη ανακοπή ερημοδικίας, πλην όμως δεν καταργήθηκε και το άρθρο 513 § 1 εδ. β΄ ΚΠολΔ, το οποίο απαγόρευε την έφεση, καθόσον χρόνο ήταν ενεργό το δικαίωμα για άσκηση ανακοπής ερημοδικίας.

[75] Πλέον, έφεση μπορεί να ασκηθεί από τη δημοσίευση της απόφασης ανεξαρτήτως της διαδικασίας εκδόσεώς της, καθώς οι προθεσμίες έφεσης και ανακοπής ερημοδικίας τρέχουν συγχρόνως και όχι διαδοχικώς. Σαμουήλ, ό.π., σελ. 103 ·Ματθίας, ό.π., ΕλλΔνη 1995, σελ. 13 ·Ψαρράκης Π., Έφεσις κατ' ερήμην αποφάσεως, ΕλλΔνη 1970, σελ. 80-81 ·Βερβεσός, Ν., Τινά περί του επιτρεπτού της ασκήσεως εφέσεως κατ' ερήμην αποφάσεων εκ μέρους του αντιμωλίαν δικασθέντος διαδίκου, Δ 1977, σελ. 616, 618-622.

[76] Ματθίας, ό.π., ΕλλΔνη 1995, σελ. 13 ·Ποδηματά, ό.π., σελ. 59.

την ερήμην απόφαση (άρθρα 509 και 535 παρ. 1 ΚΠολΔ)[77]. Μάλιστα να σημειωθεί, ότι οι δύο αυτές εφέσεις μπορούν να σωρευθούν και στο αυτό δικόγραφο[78].

5. Αποφάσεις επί αιτήσεως διόρθωσης ή ερμηνείας

Από τις διατάξεις των άρθρων 315 έως 320 ΚΠολΔ προκύπτει ότι η διορθωτική απόφαση δεν έχει αυτοτέλεια, αλλά αποτελεί τμήμα της διορθούμενης. Η ενότητα, όμως, της διορθωτικής απόφασης με την απόφαση, της οποίας ζητείται η διόρθωση, διασπάται, όσον αφορά τα ένδικα μέσα, αφού καθεμία από αυτές υπόκειται και προσβάλλεται αυτοτελώς για σφάλματα, που εμφιλοχώρησαν κατά τη διαδικασία έκδοσης τους. Με άλλα λόγια, η απόφαση, που διατάσσει την διόρθωση, υπόκειται σε έφεση μόνο για σφάλματα ως προς την διόρθωση και όχι για σφάλματα της απόφασης, που διορθώνεται[79]. Αποτέλεσμα αυτής της διάσπασης είναι το ασκούμενο ένδικο μέσο κατά της αρχικής απόφασης να μην χρειάζεται να στρέφεται και κατά της διορθωτικής ή ερμηνευτικής απόφασης, αφού η διόρθωση ή η ερμηνεία δεν άπτονται της ουσίας της υπόθεσης[80].

Βέβαια, δεν πρόκειται, για ολοκληρωτική διάσπαση, αφού το επιτρεπτό των ενδίκων μέσων κατά της διορθωτικής αποφάσεως εξαρτάται από το επιτρεπτό προσβολής της διορθωτέας αποφάσεως. Έτσι, η διορθωτική ή ερμηνευτική απόφαση προσβάλλεται με όλα τα ένδικα μέσα, με τα οποία μπορούσε να προσβληθεί η προς διόρθωση ή ερμηνεία απόφαση εκτός της ανακοπής ερημοδικίας, την άσκηση της οποίας ρητά αποκλείει ο νομοθέτης (άρθρο 319 ΚΠολΔ). Επομένως, είναι επιτρεπτή η άσκηση εφέσεως, εφόσον η απόφαση, της οποίας ζητήθηκε η διόρθωση ή ερμηνεία, είναι

---

[77] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 70 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 99, 128-129 ·ΑΠ 1261/2011, ΝοΒ 2012, σελ. 657 · Ματθίας, ό.π., ΕλλΔνη 1995, σελ. 15.

[78] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 104 ·ΑΠ 153/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 709/2007, ΧρΙΔ 2009, σελ. 248 ·ΑΠ 890/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 94.

[79] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 91 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Μακρίδου), ό.π., σελ. 629 ·Χριστοδούλου Α., Αίτηση διόρθωσης απόφασης κατά τον ΚΠολΔ, ΕφΑΔ 2012, σελ. 333-334 ·ΕφΑθ 490/2010, ΝΟΜΟΣ. Να σημειωθεί απλώς, ότι είχε προταθεί στη Συντακτική επιτροπή ΚΠολΔ, από τις αποφάσεις επί αιτήσεων διόρθωσης να προσβάλλονται με έφεση μόνο όσες κάνουν δεκτή την αίτηση, ενώ να μην παρέχεται αντίστοιχη δυνατότητα, όταν η αίτηση απορρίπτεται, με τη σκέψη, ότι, εφόσον το δικαστήριο κρίνει, ότι δεν υφίσταται περίπτωση διόρθωσης της απόφασης, δεν είναι σκόπιμο να δίνεται δυνατότητα στους διαδίκους να την προσβάλλουν. Αντίθετα, ως προς τις αποφάσεις επί αιτήσεων ερμηνείας, δεν προτάθηκε κάποια ανάλογη διάκριση, επιτρέποντας σε κάθε περίπτωση την προσβολή τους με ένδικα μέσα (βλ. Παϊσίδου Ν., Διόρθωση και ερμηνεία των δικαστικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, Εκδόσεις Σάκκουλα 2010, σελ. 220 και την υποσημείωση 182).

(απόφαση) οργανικά και λειτουργικά πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και υπόκειται σε έφεση[81]. Και τούτο, διότι «η ερμηνεύουσα ή διορθούσα απόφαση υπεισέρχεται στην θέση της διορθουμένης ή της ερμηνευομένης»[82]. Μάλιστα, για το εκκλητό της διορθωτικής ή ερμηνευτικής απόφασης, δεν μας ενδιαφέρει, αν στην συγκεκριμένη περίπτωση η απόφαση, που χρήζει διορθώσεως ή ερμηνείας δεν μπορεί να προσβληθεί με έφεση, διότι είτε ασκήθηκε και απορρίφθηκε, είτε παρήλθε άπρακτη η προθεσμία για την άσκησή της, είτε ο διάδικος παραιτήθηκε. Η απόφαση δηλαδή θα πρέπει να υπόκειται γενικά και αφηρημένα στο ένδικο μέσο της εφέσεως και όχι απλά στη συγκεκριμένη περίπτωση[83]. Άλλωστε, αυτό προκύπτει και από τη λεκτική διατύπωση του άρθρου 319 ΚΠολΔ, καθώς μιλά για ένδικα μέσα, «με τα οποία θα μπορούσε να προσβληθεί η απόφαση» και όχι για εκείνα, που «μπορούν» να ασκηθούν στην συγκεκριμένη περίπτωση[84]. Επιπροσθέτως, ως προς το εκκλητό των διορθωτικών ή ερμηνευτικών αποφάσεων, εξίσου άνευ σημασίας είναι, αν η διαδικασία διόρθωσης έγινε κατόπιν αιτήματος των διαδίκων ή αυτεπαγγέλτως, καθώς επίσης, αν η αίτηση έγινε δεκτή από το δικαστήριο ή απορρίφθηκε[85].

Έτσι, σύμφωνα με τα παραπάνω, σε έφεση υπόκειται η απόφαση περί διόρθωσης ή ερμηνείας επί απόφασης ασφαλιστικών μέτρων νομής (άρθρο 734 παρ. 3 ΚΠολΔ), αφού όπως θα αναλυθεί και στη συνέχεια της παρούσης, η τελευταία προσβάλλεται παραδεκτώς με έφεση (άρθρο 734 παρ. 3 ΚΠολΔ)[86]. Αντιθέτως, αν η προς διόρθωση ή

---

[80] Παϊσίδου, ό.π., σελ. 221 ·Χριστοδούλου Α., Αίτηση διόρθωσης απόφασης κατά τον ΚΠολΔ, ΕφΑΔ 2012, σελ. 334 ·ΑΠ 194/1998, ΝΟΜΟΣ (η οποία βέβαια αφορά την αναίρεση).

[81] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 97 ·Μπέης/Καλαβρός/Σταματόπουλος, ό.π., σελ. 425 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Μακρίδου), ό.π., σελ. 629 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 57-58 · Νίκας, ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 127 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 586 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 22 ·Χατζηιωάννου Β., Η ερμηνεία της ασαφούς ή αμφιβόλου νοήματος δικαστικής απόφασης με αφορμή την ΕφΑθ 3404/2014, ΕΠολΔ 2015, σελ. 10-11 ·Παϊσίδου, ό.π., σελ. 223.

[82] Παϊσίδου, ό.π., σελ. 220-221.

[83] Παϊσίδου, ό.π., σελ. 221 ·Ταμπάκης Α., Διόρθωση, ερμηνεία αποφάσεων (άρθρα 315-320 ΚΠολΔ), ΕΕργΔ 2012, σελ. 1536 ·ΕφΑθ 3461/2008, ΕλλΔνη 2008, σελ. 1473.

[84] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 112 ·Χριστοδούλου, ό.π., ΕφΑΔ 2012, σελ. 333-334 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Μακρίδου), ό.π., σελ. 629. Πάντως, ορθά υπογραμμίζεται, ότι η ευθύνη του δικαστηρίου είναι ακόμα μεγαλύτερη, όταν η ερμηνευόμενη απόφαση δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα και άρα ούτε και η ερμηνευτική, καθώς τυχόν εσφαλμένη ερμηνεία, που θα δοθεί από το δικαστήριο, να μην μπορεί να μεταβληθεί (βλ. Χατζηιωάννου, ό.π., ΕΠολΔ 2015, σελ. 11).

[85] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 877 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 66 ·Παϊσίδου, ό.π., σελ. 221 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 111 ·Χριστοδούλου, ό.π., ΕφΑΔ 2012, σελ. 333-334 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Μακρίδου), ό.π., σελ. 629.

[86] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 74 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 78 · Χατζηιωάννου, ό.π., ΕΠολΔ 2015, σελ. 10-11 (υποσημείωση 71) ·Χριστοδούλου, ό.π., ΕφΑΔ 2012, σελ. 334 ·Χαμηλοθώρης Ι., Ασφαλιστικά μέτρα μετά τον νέο Ν. 4335/2015 (Ερμηνεία-Νομολογία-Υποδείγματα), Νομική Βιβλιοθήκη 2016, σελ. 90

ερμηνεία απόφαση είναι μη οριστική και άρα μη εκκλητή, ομοίως μη οριστική και ανέκκλητη θα είναι η απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, που δέχεται ή απορρίπτει την αίτηση. Επομένως, απαράδεκτη θα είναι η άσκηση εφέσεως κατά αποφάσεως πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, η οποία απέρριψε αίτηση διορθώσεως μη οριστικής αποφάσεως. Επιπλέον, αφού η απόφαση επί αίτησης γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων είναι ανέκκλητη(άρθρο 699 ΚΠολΔ), ομοίως ανέκκλητη θα είναι και η απόφαση επί αίτησης διόρθωσης της απόφασης αυτής (των γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων). Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι η φύση της διορθούμενης ή ερμηνευόμενης απόφασης καθορίζει το εκκλητό ή μη της διορθωτικής ή της ερμηνευτικής[87].

Κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 319 ΚΠολΔ, εκκλητή είναι και η απόφαση, που εκδίδεται επί αίτησης διόρθωσης πρακτικών, αφού για τη διόρθωση των πρακτικών δεν προβλέπει ειδικά ο ΚΠολΔ, σε αντίθεση με τον ΚΠΔ, όπου υπάρχει ρητή ρύθμιση (άρθρο 145 παρ. 3 ΚΠΔ). Επομένως, εφόσον η προς διόρθωση ή ερμηνεία απόφαση προσβάλλεται με έφεση, εξίσου δεκτικά προσβολής με έφεση είναι και τα πρακτικά, που τηρήθηκαν στη δίκη, επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση[88]. Επίσης, Τα άρθρα 315-320 ΚΠολΔ εφαρμόζονται αναλόγως, όταν πρόκειται για διόρθωση ή ερμηνεία διαταγής[89].

6. Ανύπαρκτες αποφάσεις

Στο άρθρο 313 παρ. 1 ΚΠολΔ ορίζονται, και μάλιστα περιοριστικά, τα στοιχεία εκείνα, των οποίων η απουσία οδηγεί στην ανυπαρξία δικαστικής απόφασης. Κατά μία άποψη[90], τα στοιχεία αυτά μπορούν να διακριθούν σε δύο βασικές κατηγορίες. Αφενός, σε εκείνα, που είναι τόσο ουσιώδη για την έννοια και τη μορφή μιας δικαστικής απόφασης, ώστε η απουσία τους να στερεί από αυτή, έστω και κατ` επίφαση, την ιδιότητα της ως δικαστικής απόφασης (ανυπόστατη απόφαση, άρθρο 313 παρ. 1 περ. α`

·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Μακρίδου), ό.π., σελ. 630 ·ΑΠ 605/1984, Δ 1985, σελ. 656=ΝοΒ 1985, σελ. 439.

[87] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1273 ·Παϊσίδου, ό.π., σελ. 223 ·Χριστοδούλου, ό.π., ΕφΑΔ 2012, σελ. 334 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Μακρίδου), ό.π., σελ. 630 ·Οικονόμου, ό.π., σελ. 16 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 22 · ΕφΛαρ 580/1986, Δ 1986, σελ. 580=Δ 1987, σελ. 100 (με παρατηρήσεις Ηλιακόπουλου, σελ. 106-107).

[88] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 66 ·Παϊσίδου, ό.π., σελ. 224 · Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 111-112 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Μακρίδου), ό.π., σελ. 630 ·Ταμπάκης, ό.π., ΕΕργΔ 2012, σελ. 1533 ·ΠΠρΑθ 681/2014, ΧρΙΔ 2014,σελ. 130 ·ΕφΑθ 8276/2006, ΕλλΔνη 2007, σελ. 1496 ·ΕφΑθ 10108/2002, ΕλλΔνη 2005, σελ. 274.

[89] Ταμπάκης, ό.π., ΕΕργΔ 2012, σελ. 1533 · ΕφΑθ 7771/1980, ΕλλΔνη 1980, σελ. 618.

[90] Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1282-1284.

και γ` ΚΠολΔ) και σε εκείνα που δεν οδηγούν μεν σε αλλοίωση της μορφή της ως δικαστικής απόφασης, πάσχουν όμως από τόσο σοβαρό δικονομικό ελάττωμα, ώστε να καθίσταται προβληματική η παραγωγή έννομων συνεπειών από την ίδια (ανίσχυρη ή αυτοδικαίως άκυρη απόφαση, άρθρο 313 παρ. 1 περ. β`, δ` και ε` ΚΠολΔ)[91].

Στην περίπτωση, που εκδοθεί μια ανύπαρκτη, αλλά φαινομενικά υποστατή απόφαση, προσβάλλεται παραδεκτά με ένδικα μέσα και άρα με έφεση. Και τούτο, διότι το κύρος των αποφάσεων είναι αδιάφορο ως προς το εκκλητό ή μη των εν λόγω αποφάσεων. Έτσι, μία ανύπαρκτη δικαστική απόφαση, ενώ δεν παράγει έννομες συνέπειες, δεν καταργεί την εκκρεμοδικία και δεν μπορεί να θεωρηθεί ισχυρή ως προς την καταδίκη για τα δικαστικά έξοδα, εκκαλείται. Η ως άνω υποστηριζόμενη θέση βασίζεται στο γεγονός, ότι τούτο συνάγεται από τη διατύπωση του άρθρου 313 παρ. 2 ΚΠολΔ, όπου ορίζεται, ότι η αγωγή αναγνώρισης της ανυπαρξίας της ως άνω απόφασης δεν επιτρέπεται αν η τελευταία έχει ήδη προσβληθεί με ένδικα μέσα[92]. Επομένως, η άσκηση ενδίκου μέσου κατά των ανύπαρκτων αποφάσεων εμποδίζει την άσκηση αγωγής αναγνωριστικής της ανυπαρξίας της απόφασης. Ομοίως εμποδίζεται και το αντίστροφο. Έτσι, αν έχει ασκηθεί αναγνωριστική αγωγή, δεν μπορεί να ασκηθεί έφεση κατά της ανυπόστατης απόφασης, μπορεί όμως να ασκηθεί έφεση επί της αποφάσεως που θα εκδοθεί επί της αγωγής[93]. Βέβαια, αν και είναι δυνατή η προσβολή των ανυπόστατων αποφάσεων με έφεση, δεν κρίνεται απαραίτητη η άσκησή της, ιδίως αν σκεφθούμε, ότι η ανυπαρξία υφίσταται αυτοδίκαια και μπορεί να αναγνωρισθεί ακόμα και με προβολή ενστάσεως[94]. Ωστόσο, μερίδα της θεωρίας υποστηρίζει το αντίθετο, ότι δηλαδή οι ανυπόστατες ή ανύπαρκτες αποφάσεις στερούνται της δυνατότητας προσβολής τους με ένδικα μέσα[95].

---

[91] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 857 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 576 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 30-31 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1282-1284 ·ΠΠρΑθ 1659/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΜΠρΚεφ 4/2013, ΝΟΜΟΣ.

[92]Κολοτούρος, ό.π., σελ. 75 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 99, 122-123 ·Νίκας, ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 115 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 871.

[93] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 90-91.

[94] Κεραμεύς, ό.π., σελ. 59-60 ·Ράμμος /Κλαμαρής/Ορφανίδης, ό.π., σελ. 63 ·Νίκας, ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 115 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 122-123 ·Οικονόμου, ό.π., σελ. 15 ·ΠΠρΑθ 1659/2015, ΝΟΜΟΣ. Για το λόγο αυτό, ότι δηλαδή η ακυρότητα υφίσταται αυτοδικαίως, το αίτημα της αγωγής αναγνώρισης της ανυπαρξίας είναι απλώς αναγνωριστικό του ανυπόστατου ή ανίσχυρου της απόφασης αυτής (βλ. Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 873).

[95]Βλ. Μπρακατσούλα, ό.π., σελ. 30, όπου υποστηρίζεται ότι οι αποφάσεις αυτές δεν υπόκεινται σε έφεση, αφού δεν διαθέτουν το εξωτερικό στοιχείο της απόφασης. Επίσης, βλ. Οικονόμου, ό.π., σελ. 15

Για παράδειγμα, αν ο ενάγων παραιτηθεί από το δικόγραφο της αγωγής του και πάραυτα το δικαστήριο αποφανθεί επί αυτής, αδιαφόρως αν αποδέχθηκε ή απέρριψε την αγωγή, τότε η απόφασή του είναι ανυπόστατη. Τούτο συμβαίνει, επειδή με την παραίτησή του ο ενάγων σηματοδοτεί την κατάργηση της εκκρεμούσης δίκης. Εν προκειμένω δηλαδή, το δικαστήριο δεν χρειάζεται να εκδώσει επί της ουσίας απόφαση, αφού η δίκη είναι καταργημένη. Εάν όμως εκδώσει απόφαση, η τελευταία, αν και ανυπόστατη, είναι εκκλητή. Αντιθέτως, αν η παραίτηση από το δικόγραφο της αγωγής δεν γίνει νομιμοτύπως (άρθρο 294 ΚΠολΔ), δεν επέρχεται άρση της εκκρεμοδικίας. Συνεπώς, το δικαστήριο, που δίχως να εξετάσει στην ουσία της την αγωγή, εκδίδει απόφαση, με την οποία θεωρεί τη δίκη καταργημένη, σφάλει. Επειδή όμως, η απόφασή αυτή δεν περιλαμβάνει κρίση για κάποιο ουσιαστικό ή δικονομικό ζήτημα ή περί αναρμοδιότητος ή έλλειψης δικαιοδοσίας, δεν αποτελεί οριστική απόφαση και για τον λόγο αυτό δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα. Κατά συνέπεια, η απόφαση είναι μη οριστική και άρα δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα και κατ' επέκταση ούτε και σε έφεση[96].

7. Αποφάσεις ως προς τα δικαστικά έξοδα

Σύμφωνα με το άρθρο 193 ΚΠολΔ, δεν αποκλείεται η δυνατότητα άσκησης ενδίκου μέσου κατά το μέρος της απόφασης, που επιδικάζονται τα δικαστικά έξοδα[97]. Αυτό, που ο νόμος αποκλείει είναι η αυτοτελής προσβολή της απόφασης με ένδικο μέσο μόνο ως προς τα δικαστικά έξοδα, δίχως να προσβάλλεται παράλληλα και η υπόθεση στην ουσία της. Η ουσία της υπόθεσης είναι το κάθε ουσιαστικό ή δικονομικό ζήτημα, που επιλύθηκε με την πρωτοβάθμια απόφαση[98]. Με άλλα λόγια, εφόσον ο εκκαλών παραπονείται για την ουσία της υπόθεσης, μόνο τότε μπορεί να προσβάλει την

(υποσημείωση 22) ·Κρητικό Α., Χαρακτήρ της υπό ειρηνοδίκου ήδη παραιτηθέντος εκδοθείσης οριστικής «αποφάσεως»-Δυνατότητα προσβολής ταύτης δι' εφέσεως-Συναφή ζητήματα, Δ 1978, σελ. 26-28, με περεταίρω παραπομπές, όπου παρατίθεται και η αντίθετη άποψη, ότι η ανυπόστατη απόφαση δεν μπορεί να προσβληθεί με έφεση, καθώς «το νομικώς ανύπαρκτο δεν μπορεί να εξαφανισθεί», καθώς και η άποψη του Μπέη (βλ. Μπέης, ό.π., ΠολΔικ, σελ. 1899), ότι το άρθρο 313 παρ. 2 ΚΠολΔ δεν ρυθμίζει το παραδεκτό της άσκησης ενδίκων μέσων κατά ανυπόστατων αποφάσεων, απλά αποβλέπει στο να αποτραπεί η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων (βλ. Κρητικός, ό.π., Δ 1978, σελ. 35).

[96] Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 871 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 77 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 129 ·ΕφΛαρ 644/2010, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 1034/2003, ΕλλΔνη 2006, σελ. 551

[97] Ως δικαστικά έξοδα νοούνται, τα έξοδα, που αφορούν στην αμοιβή του πληρεξουσίου δικηγόρου και δεν καταλαμβάνονται τα λοιπά έξοδα των διαδίκων.

πρωτόδικη απόφαση για άδικη καταδίκη του στη δικαστική δαπάνη ή στο συμψηφισμό αυτής χωρίς να συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 179 ΚΠολΔ ή για το ύψος αυτών. Σκοπός της διάταξης είναι να περιορίσει τη δυνατότητα αυτοτελούς άσκησης ένδικων μέσων μόνο για το κεφάλαιο των δικαστικών εξόδων, χωρίς ταυτόχρονη προσβολή της απόφασης ως προς την ουσία της υπόθεσης[99]. Επομένως, αν παρά ταύτα ο διάδικος ασκήσει έφεση παραπονούμενος μόνο για το κεφάλαιο των εξόδων, η έφεσή του θα απορριφθεί ως απαράδεκτη (άρθρα 193 και 532 ΚΠολΔ)[100]. Και τούτο, διότι για να ασκηθεί παραδεκτώς έφεση ως προς τα δικαστικά έξοδα, θα πρέπει αυτή να βάλλει κατά της ουσίας της υπόθεσης, θα πρέπει δηλαδή να αφορά οποιοδήποτε κεφάλαιο, εκτός αυτού των δικαστικών εξόδων, ενώ παραμένει αδιάφορο, αν ο εκκαλών παραπονείται για ουσιαστικό ή δικονομικό ζήτημα. Ομοίως, ως απαράδεκτη θα απορριφθεί η έφεση, αν εκτός από το κεφάλαιο των εξόδων ο διάδικος παραπονεθεί για την κήρυξη ή μη της απόφασης ως προσωρινώς εκτελεστής, αφού έτσι δεν βάλλει κατά της ουσίας της υποθέσεως[101]. Να σημειωθεί, ότι ο εδώ αναφερόμενος περιορισμός δεν αντίκειται στο Σύνταγμα, αφού με αυτόν τον τρόπο ο νομοθέτης προσπαθεί να αποτρέψει την άσκοπη και για μικρής σημασίας ζητήματα άσκηση ενδίκων μέσων[102].

Όπως έχει ήδη διατυπωθεί, για την παραδεκτή άσκηση της έφεσης, εκτός από το κεφάλαιο των δικαστικών εξόδων θα πρέπει να προσβάλλεται και το κεφάλαιο της ουσίας της υπόθεσης. Επειδή όμως δεν γίνεται καμία περεταίρω διευκρίνηση στο νόμο, η

---

[98] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 29 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 334 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ.106-107 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 433-434 ·ΕφΘεσ 1077/2007, Αρμ 2008, σελ. 450 ·ΕφΑθ 2499/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 788.

[99] Κλαμαρής Ν., Τινά περί της προσβολής αποφάσεως δι' ενδίκου μέσου μόνον ως προς τα δικαστικά έξοδα (Συμβολή εις την ερμηνείαν του άρθρου 193 ΚΠολΔ), ΝοΒ 1976, σελ. 660, 662: «Σκοπός της ρύθμισης του άρθρου 193 ΚΠολΔ, είναι να περιορίσει την άσκηση ενδίκων μέσων μόνο για τα δικαστικά έξοδα και επιπλέον να αποτρέψει τον εξαναγκασμό του δικαστηρίου να εξετάζει την ουσία της υπόθεσης, επειδή ασκήθηκε ένδικο μέσο για τα δικαστικά έξοδα».

[100] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 84 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 107 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 594 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 433-434 ·Μπέης, ό.π. (Συμβολαί), σελ. 172 ·ΕφΘεσ 2000/2017, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 1891/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΠειρ 741/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 5290/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 1637/2011, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΘεσ 496/2011, ΕΕμπΔ 2011, σελ. 355 ·ΕφΑθ 881/2011, ΕλλΔνη 2012, σελ. 494 ·ΕφΘεσ 442/2010, Αρμ 2013, σελ. 1916.

[101] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 77 ·Μακρή Σ./Τιμαγένης Ι., Έχει εξουσία ο νομοθέτης να απαγορεύσει την προσβολή ορισμένων δικαστικών αποφάσεων με ένδικα μέσα;, Δ 2003, σελ. 902-903. Βλ. Βαθρακοκοίλη, ό.π., σελ. 106, ΕφΑθ 499/1975, Δ 1975, σελ. 215 (με παρατηρήσεις Μπέη Κ.) και Μπέη, ό.π. (Συμβολαί), σελ. 172-173, όπου υποστηρίζεται, ότι δεν επιτρέπεται η άσκηση έφεσης ως προς τα δικαστικά έξοδα, όταν ο λόγος έφεσης, που αφορά στην ουσία της υπόθεσης είναι προδήλως αβάσιμος. Τέτοιος αβάσιμος λόγος είναι και το παράπονο του εκκαλούντος περί μη κηρύξεως της προσβαλλόμενης απόφασης ως προσωρινώς εκτελεστής, διότι η απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου θα είναι ούτως ή άλλως εκτελεστή.

[102] Μακρή /Τιμαγένης, ό.π., Δ 2003, σελ. 901-902.

παράμετρος αυτή πληρούται, ακόμα και αν ο ένας διάδικος με την έφεσή του προσβάλλει το κεφάλαιο της ουσίας της υπόθεσης και ο άλλος διάδικος αυτό των δικαστικών εξόδων. Εφόσον λοιπόν δεν υπάρχει στο νόμο ειδικότερη ρύθμιση, δεν απαιτείται ταυτότητα διαδίκου, δηλαδή δεν είναι απαραίτητο ο ίδιος διάδικος να εκκαλεί την απόφαση και ως προς την ουσία και ως προς τα δικαστικά έξοδα. Έτσι, αν ο ένας διάδικος προσβάλει την απόφαση στην ουσία της, μπορεί άλλος διάδικος, στον οποίο έχουν επιβληθεί τα δικαστικά έξοδα, να ασκήσει έφεση μόνο για τον λόγο αυτό. Πάντα όμως υπό την προϋπόθεση, ότι ο διάδικος που παραπονείται με έφεση για την ουσία της υπόθεσης έχει ασκήσει το ένδικο μέσο πριν ή και παράλληλα με το ένδικο μέσο του άλλου, που βάλλει κατά του κεφαλαίου των εξόδων. Διαφορετικά, αν η έφεση ως προς τα δικαστικά έξοδα προηγηθεί, θα απορριφθεί ως απαράδεκτη[103].

Στο σημείο αυτό προκύπτει το εξής ερώτημα. Εάν ο λόγος, που αφορά στα δικαστικά έξοδα, είναι βάσιμος, αλλά ο λόγος, που αφορά στην ουσία της υπόθεσης είναι αβάσιμος, τότε ο λόγος αυτός θα συμπαρασύρει και τον πρώτο, που είναι βάσιμος; Για το ζήτημα αυτό μερίδα της θεωρίας έχει τοποθετηθεί θετικά. Η έφεση ως προς την ουσία της υπόθεσης θα πρέπει να είναι παραδεκτή και βάσιμη, ώστε να είναι παραδεκτή και άρα ερευνητέα ως προς τη βασιμότητά της η έφεση ως προς τα δικαστικά έξοδα[104]. Στην νομολογία όμως απαντάται η αντίθετη εκδοχή. Η τελευταία αμφισβητεί την ως άνω αναφερόμενη άποψη, ότι δηλαδή ο λόγος, που αφορά στα δικαστικά έξοδα, ακολουθεί αναγκαστικά την τύχη του λόγου, που αφορά στην ουσία της υπόθεσης, με αποτέλεσμα να μην εξετάζεται ο πρώτος στην περίπτωση που ο δεύτερος κριθεί αβάσιμος. Και τούτο, διότι, αν ο λόγος, που αφορά στην ουσία της υπόθεσης, κριθεί βάσιμος και αλλάξει το αποτέλεσμα της δίκης, τότε θα αλλάξει αναγκαίως και η απόφαση ως προς την επιβολή των δικαστικών εξόδων, χωρίς να χρειάζεται να προβληθεί λόγος εφέσεως για τα δικαστικά έξοδα. Αντίθετα, αν κριθεί αβάσιμος ο λόγος, που αφορά στην ουσία της υπόθεσης, αυτό δεν επηρεάζει τον λόγο, που αφορά στα έξοδα, ο οποίος μπορεί να είναι βάσιμος. Άλλωστε, η προβολή λόγου εφέσεως ως προς τα δικαστικά έξοδα αποκτά

[103] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 77 ·Κλαμαρής, ό.π., ΝοΒ 1976, σελ. 663, κατά τον οποίο η λύση αυτή φαίνεται συνεπέστερη και από δογματικής άποψης πειστική, καθώς δεν αντιβαίνει στον σκοπό του άρθρου 193 ΚΠολΔ.
[104] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 84-85.

νόημα μόνο αν κριθεί αβάσιμος ο λόγος για την ουσία της υπόθεσης. Γι' αυτό λοιπόν ο κάθε λόγος θα πρέπει να κρίνεται αυτοτελώς[105].

Βέβαια, να επισημάνουμε, ότι ο κανόνας του άρθρου 193 ΚΠολΔ ισχύει, όταν η εκκαθάριση της δικαστικής δαπάνης γίνει με οριστική απόφαση του δικαστηρίου, στην οποία εμπεριέχεται κρίση και για την ουσία της υπόθεσης. Αντιθέτως, αν εξαιτίας παραιτήσεως του ενάγοντος από τα κύρια αγωγικά του αιτήματα, ή λόγω ανάκλησης διαδικαστικής πράξης ή αποδοχής πράξης ή από οποιαδήποτε άλλη αιτία[106], το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν αποφανθεί επί της ουσίας της υποθέσεως, αλλά, κατά σχετική αίτηση του ενάγοντος, αποφανθεί μόνον επί του παρεπόμενου αιτήματος της αγωγής για τα δικαστικά έξοδα, τα οποία επιδίκασε σε βάρος του εναγομένου ως υπαιτίου για την άσκηση της αγωγής και την πρόκληση των εξόδων, τότε το κεφάλαιο αυτό των δικαστικών εξόδων αποτελεί αυτοτελές επίδικο αντικείμενο της δίκης και συνεπώς είναι επιτρεπτή η προσβολή της πρωτόδικης αποφάσεως με έφεση, χωρίς να προσκρούει η άσκηση της στην ως άνω απαγόρευση του άρθρου 193 ΚΠολΔ και να είναι απαράδεκτη, κατά το άρθρο 532 ΚΠολΔ[107]. Και τούτο, γιατί μπορεί ο εναγόμενος στην ουσία να νίκησε, ηττήθηκε όμως ως προς τα δικαστικά έξοδα και επομένως στερείται εννόμου συμφέροντος να προσβάλλει την απόφαση στην ουσία της. Συνεπώς, στην περίπτωση αυτή, δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί η προστασία εκείνου σε βάρος του οποίου επιβλήθηκαν τα δικαστικά έξοδα της δίκης. Για το λόγο αυτό, σε αυτή την περίπτωση είναι παραδεκτή η άσκηση εφέσεως μόνο ως προς τα δικαστικά έξοδα[108].

Τέλος, έχει υποστηριχθεί και μια εκ διαμέτρου αντίθετη άποψη. Σύμφωνα με αυτή, η απόφαση ως προς τα δικαστικά έξοδα, δεν είναι δεκτική προσβολής με έφεση, αφού το άρθρο 193 ΚΠολΔ υπονοεί απλώς τη δυνατότητα ανάκλησής της, μετά την εξαφάνιση της επί της ουσίας οριστικής απόφασης. Και τούτο, διότι το δικαστήριο, που θα δικάσει εκ νέου την υπόθεση, θα έχει την εξουσία να αποφανθεί ως προς το σύνολο των εξόδων ολόκληρης της μέχρι τότε διαδικασίας[109].

---

[105] ΕφΠατρ 85/2015, ΝΟΜΟΣ.

[106] Π.χ. όταν το δικάζον δικαστήριο παρέλειψε να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

[107] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 29 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 76-77 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 595 ·ΕφΑθ 881/2011, σελ. ΕλλΔνη 2012, σελ. 494.

[108] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 85 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 87 ·ΕφΘεσ 2000/2017, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 617/2008, ΕφΑΔ 2008, σελ. 705.

[109] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 595, Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 903-904 ·ΕφΠειρ 550/2000, ΠειρΝ 2000, σελ. 347.

8. Αποφάσεις επί ποινών τάξεως

Το δικαστήριο μπορεί να επιβάλλει αυτεπαγγέλτως στον διάδικο ή στον νόμιμο αντιπρόσωπό του ή στο δικαστικό του πληρεξούσιο ποινές τάξης, εάν, παρόλο που γνώριζαν, άσκησαν προφανώς αβάσιμη αγωγή, ανταγωγή ή παρέμβαση ή διεξήγαγαν τη δίκη παρελκυστικά ή δεν τήρησαν τους κανόνες των χρηστών ηθών ή της καλής πίστης ή το καθήκον της αλήθειας (άρθρο 205 ΚΠολΔ). Η απόφαση αυτή είναι οριστική. Επειδή όμως αυτή δεν αποφαίνεται επί ιδιωτικού δικαιώματος, αλλά δημιουργεί απλώς υποχρέωση δημοσίου δικαίου, δεν υπόκειται αυτοτελώς σε έφεση, παρά μόνο εφόσον προσβάλλεται με έφεση και η ουσία της υπόθεσης[110].

Ομοίως, και για τον ίδιο λόγο, δεν προσβάλλεται αυτοτελώς με έφεση και η απόφαση του δικαστηρίου, με την οποία διατάσσεται να διαγραφούν από τα δικόγραφα ή τις προτάσεις των διαδίκων εξυβριστικές ή άλλες ανάρμοστες φράσεις και επιβάλλονται, αν έγιναν στο ακροατήριο ασυγχώρητες παραδρομές και παραβάσεις, πειθαρχικές ποινές σε υπαλλήλους της γραμματείας, συμβολαιογράφους και δικαστικούς επιμελητές, αφού δεν περιλαμβάνεται στις αποφάσεις, που προβλέπονται στο άρθρο 513 ΚΠολΔ (άρθρο 206 ΚΠολΔ)[111]. Στην προκείμενη περίπτωση η διαταγή μπορεί να γίνει και με μη οριστική απόφαση. Και τούτο, ότι δηλαδή η απαγγέλουσα τις ως άνω κυρώσεις απόφαση δεν απαιτείται να είναι οριστική, αλλά μπορεί να είναι και μη οριστική, συνάγεται εξ' αντιδιαστολής από τη διατύπωση του άρθρου 205 ΚΠολΔ, το οποία αναφέρεται σε οριστική απόφαση, ενώ η προκείμενη διάταξη δεν κάνει καμία διάκριση[112].

Τέλος, για τις αποφάσεις επί ποινών σε άτομα που θορυβούν και σε δικηγόρους (άρθρο 207 ΚΠολΔ), ο νομοθέτης δεν έχει προβλέψει την προσβολή τους με ένδικα μέσα. Επομένως, δεν πρόκειται για εκκλητές αποφάσεις. Ως αντιστάθμισμα, προβλέπεται

---

[110] Διαμαντόπουλος Γ., Οι ποινές τάξης των άρθρων 205-207, ΕλλΔνη 2007, σελ. 21 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 617 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας (-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 444. Βλ. όμως και Σταυρόπουλο Στ., Ερμηνεία κώδικος πολιτικής δικονομίας, Αθήναι 1969, σελ. 335, υποσημ. 3, ο οποίος υποστηρίζει την εν γένει απαγόρευση προσβολής των εν λόγω αποφάσεων με ένδικο μέσο.

[111]Διαμαντόπουλος, ό.π., ΕλλΔνη 2007, σελ. 22 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 449 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 134 ·ΕφΑθ 2126/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 4961/2012, ΕφΑΔ 2013, σελ. 443 ·ΕφΠειρ 773/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 208. Μάλιστα το δευτεροβάθμιο δικαστήριο μπορεί, όταν επιλαμβάνεται της υπόθεσης μετά από έφεση για άλλους λόγους να προβεί σε αυτεπάγγελτη διαγραφή των φράσεων αυτών, αλλά και εκείνων που τυχόν περιέχονται στο εφετήριο, χωρίς την ύπαρξη ειδικού προς τούτο παραπόνου.

[112] Διαμαντόπουλος, ό.π., ΕλλΔνη 2007, σελ. 22 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 447, 449 ·ΕφΑθ 5779/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 209. Βλ. ΕφΛαρ 90/2007, ΧρΙΔ 2008, σελ. 798: «Η απόφαση

η δυνατότητα ανάκλησής τους από τον δικαστή που επέβαλε τις ποινές (άρθρο 207 παρ. 3 ΚΠολΔ) και η δυνατότητα άσκησης ανακοπής του άρθρου 583 ΚΠολΔ ενώπιον του δικαστηρίου που δίκασε[113].

9. Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων στις ειδικές διαδικασίες

Ως προς το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων, που εκδίδονται κατόπιν εφαρμογής των ειδικών διαδικασιών, ισχύουν, όσα αναφέρονται για την τακτική διαδικασία. Εφόσον λοιπόν στο κεφάλαιο των ειδικών διαδικασιών δεν προβλέπεται ειδικότερη ρύθμιση, ισχύουν mutatis mutandis οι ρυθμίσεις για την τακτική διαδικασία. Άλλωστε, το άρθρο 591 παρ. 1 ΚΠολΔ ορίζει, ότι «τα άρθρα 1 έως 590 εφαρμόζονται και στις ειδικές διαδικασίες, εκτός αν αντιβαίνουν προς τις ειδικές διατάξεις των διαδικασιών αυτών». Επομένως, οι αποφάσεις, που εκδίδονται από οργανικώς και λειτουργικώς πρωτοβάθμια δικαστήρια κατά τις ειδικές διαδικασίες είναι εκκλητές (άρθρο 591 παρ. 7 ΚΠολΔ)[114].

Απόκλιση από την τακτική διαδικασία παρατηρείται στις αποφάσεις, που εκδίδονται επί διαφορών, οι οποίες περιλαμβάνονται στο άρθρο 47 εδ. α' του Ν. 2447/1996. Σύμφωνα με τη διάταξη του νόμου, «στις περιπτώσεις των άρθρων 1515, 1517, 1521, 1522, 1525, 1526, 1532 παρ. 1, 1594 παρ. 2, 1613, 1616, 1622, 1623, 1624, 1625 και 1630 του Αστικού Κώδικα δεν επιτρέπεται το ένδικο μέσο της έφεσης». Με τον ως άνω νόμο εισάγεται εξαίρεση ως προς το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων. Έτσι, οι αποφάσεις του Μονομελούς Πρωτοδικείου στις αναφερόμενες στο άρθρο αυτό περιπτώσεις (αφορώσες θέματα οικογενειακού δικαίου και κυρίως δικαστικής προστασίας ανηλίκων), δεν εκκαλούνται. Ο νόμος στις ως άνω περιπτώσεις προβλέπει το

που διατάσσει τη διαγραφή υβριστικών και απαξιωτικών εκφράσεων από δικόγραφο των διαδίκων είναι μη οριστική και δεν προσβάλλεται παραδεκτά με έφεση».

[113] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 622 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 96 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 915.

[114] Μακρίδου Κ., Ειδικές διαδικασίες στον κώδικα πολιτικής δικονομίας μετά το Ν. 4335/2015, εκδόσεις Σάκκουλα 2017, σελ. 59. Ειδική διάταξη, η οποία αφορά στη δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων, υπάρχει στο άρθρο 622Β παρ. 4 ΚΠολΔ (πιστωτικοί τίτλοι): «η απόφαση, που δέχεται ή απορρίπτει την αγωγή μπορεί να προσβληθεί με ένδικα μέσα, εκτός από ανακοπή ερημοδικίας». Η εν λόγω διάταξη, αποκλείει μόνο την άσκηση ανακοπής ερημοδικίας και δεν επηρεάζει τη δυνατότητα άσκησης έφεσης (βλ. Βαθρακοκοίλη, ό.π., σελ. 74 ·Μακρίδου Κ., Οι πρόσφατες δικονομικές τροποποιήσεις της διαδικασίας των πιστωτικών τίτλων (αρθρ. 6 παρ. 12 ν. 2479/1997), Αρμ 1998, σελ. 292). Βλ. όμως σελ. 65 της παρούσης, την περίπτωση, που στις ειδικές διαδικασίες εφαρμόζονται οι διατάξεις των μικροδιαφορών, οπότε οι εκδιδόμενες αποφάσεις δεν υπόκεινται σε έφεση.

ανέκκλητο των εκδιδόμενων αποφάσεων[115]. Επομένως, η απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου, που αφορά τη γονική μέριμνα ανήλικου τέκνου γεννημένου χωρίς γάμο των γονέων του (κατάσταση που εξακολουθεί να υφίσταται), δεν προσβάλλεται με έφεση[116].

Ο αποκλεισμός βέβαια του ενδίκου μέσου της εφέσεως δεν αντίκειται στο άρθρο 20 ή σε άλλη διάταξη του Συντάγματος, ούτε στο άρθρο 6 της Συμβάσεως της Ρώμης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες (ν.δ. 53/1974), γιατί οι διατάξεις αυτές διασφαλίζουν τη δυνατότητα προσφυγής σε δικαστήριο, όχι όμως και το δικαίωμα σε ένδικο μέσο κατά της απόφασης, που θα εκδοθεί. Άλλωστε, η ειδική διαδικασία των άρθρων 592 παρ. 3 και 610 έως 613 ΚΠολΔ, διασφαλίζει πλήρως τα δικαιώματα απόδειξης των ισχυρισμών των διαδίκων και συνεπώς πληροί τους όρους διεξαγωγής δίκαιης δίκης[117]. Ωστόσο, στην προκείμενη περίπτωση έχει υποστηριχθεί και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή ο αποκλεισμός των ενδίκων μέσων είναι αντισυνταγματικός. Και τούτο, διότι ο ηττηθείς διάδικος θα πρέπει να έχει δικαίωμα προσβολής της απόφασης με έφεση, ενώ η ταχύτητα απονομής της δικαιοσύνης θα εξασφαλίζεται, όχι αποκλείοντας το δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, αλλά δίνοντας τη δυνατότητα κήρυξης προσωρινά εκτελεστών των εν λόγω αποφάσεων[118]. Επιπλέον, έχει αναφερθεί, ότι εν προκειμένω ο αποκλεισμός των ενδίκων μέσων συνιστά ιδιαίτερα αυστηρή κρίση, με προφανή διάκριση για παιδιά που γεννήθηκαν εκτός γάμου των γονέων τους[119].

---

[115] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 96 · Νίκας, ό.π., σελ. 127 ·ΕφΔωδ 115/2014, ΝΟΜΟΣ: «Η απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, η οποία αφορά στις συνέπειες κακής άσκησης της γονικής μέριμνας ανηλίκου τέκνου είναι ανέκκλητη. Άρα η έφεση απαραδέκτως ασκήθηκε, εφόσον η εκκαλουμένη απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, που αφορά αφαίρεση γονικής μέριμνας ανηλίκου τέκνου (άρθρο 1532 ΑΚ), είναι ανέκκλητη» ·ΕφΠειρ 622/2014, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΠατρ 13/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 4251/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 157: «Αν ο δικαστικός συμπαραστάτης προσώπου, που έχει τεθεί σε πλήρη δικαστική συμπαράσταση, επιθυμεί να εκποιήσει ακίνητο, οφείλει να ζητήσει άδεια εκποίησης από το δικαστήριο, που δικάζει κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Η εκδιδόμενη απόφαση δεν υπόκειται σε έφεση» ·ΕφΠατρ 746/2007, ΑχαΝομ 2008, σελ. 251 ·ΑΠ 235/2005, ΕλλΔνη 2006, σελ. 748

[116] ΕφΠατρ 13/2013, ΝΟΜΟΣ.

[117] Ζόμπολας, ό.π., σελ. 109 ·ΑΠ 1111/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 1664

[118] Γιαννούλης Κ., Παρατηρήσεις γύρω από τις δικονομικές μεταρρυθμίσεις του ν. 2447/1996, Δ 1997, σελ. 715.

[119] Ζόμπολας, ό.π., σελ. 109.

10. Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων επί ανακοπών στην αναγκαστική εκτέλεση

Οι αφορώσες στην εκτέλεση δικαστικές αποφάσεις, είτε αποφαίνονται επί του κύρους πράξεων της εκτελεστικής διαδικασίας, είτε αντικείμενό τους είναι η λήψη ρυθμιστικών μέτρων, υπόκεινται σε έφεση. Επομένως, αν ο δανειστής επισπεύσει αναγκαστική εκτέλεση κατά του οφειλέτη του και ο τελευταίος ασκήσει ανακοπή (άρθρο 933 ΚΠολΔ), η οποία θα εκδικασθεί με τις διατάξεις των περιουσιακών διαφορών (άρθρο 937 παρ. 3 ΚΠολΔ[120]), η απόφαση του δικαστηρίου επί της ανακοπής, μπορεί να προσβληθεί με έφεση. Και τούτο ανεξαρτήτως του εκτελεστού τίτλου με βάση τον οποίο έγινε η εκτέλεση (άρθρο 937 στοιχ. β' ΚΠολΔ). Συγκεκριμένα, σύμφωνα με το άρθρο 937 στοιχ. β' ΚΠολΔ, αν ο εκτελεστός τίτλος είναι δικαστική απόφαση ή διαταγή πληρωμής επιτρέπεται μόνο η άσκηση έφεσης. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις των εκτελεστών τίτλων του άρθρου 904 παράγραφος 2, κατά της απόφασης που εκδίδεται επί της ανακοπής επιτρέπεται η άσκηση όλων των ένδικων μέσων πλην της ανακοπής ερημοδικίας[121]. Στην τελευταία αυτή περίπτωση, κρίνεται απαραίτητη η χορήγηση ενδίκων μέσων (πλην της ανακοπή ερημοδικίας), διότι οι εκτελεστοί αυτοί τίτλοι δεν περιέχουν δικαστική διάγνωση. Άρα, επειδή ο καθ' ου η εκτέλεση θα προβάλει τα παράπονά του το πρώτον με την ανακοπή του άρθρου 933 ΚΠολΔ, θα πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα προσβολής της απόφασης επί της ανακοπής, ώστε το ζήτημα να τεθεί ξανά

[120] Κατά το προϊσχύον δίκαιο, εκδικαζόταν με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, κάτι το οποίο είχε επικριθεί εντόνως από τη δικονομική θεωρία (βλ. Κολοτούρο Π., Η υπαγωγή της κατ' άρθρο 933 ΚΠολΔ ανακοπής στο σύστημα της προσωρινής δικαστικής προστασίας, ΕΠολΔ 2014, σελ. 251-256).

[121] Η διάκριση, ανάλογα με τον εκτελεστό τίτλο, δεν αφορά τη δυνατότητα άσκησης έφεσης, η οποία επιτρέπεται γενικώς. Νίκας Ν., Δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης, τ. Ι (γενικό μέρος), εκδόσεις Σάκκουλα 2017, σελ. 661 ·Κουτσουλέλος Κ, Αναγκαστική εκτέλεση μετά τον νέο κώδικα πολιτικής δικονομίας (Ν. 4335/2015), Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 146, 201 ·Τέντες Ι., Αναγκαστική εκτέλεση (μετά τον Ν. 4335/2015 και τους Ν. 4472 και 4475/2017 για τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς), Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 203-204 ·Μιχαηλίδου Χ., Η άμυνα κατά της εκτέλεσης, εκδόσεις Σάκκουλα 2017, σελ. 393 ·Απαλαγάκη(-Απαλαγάκη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2456. Ωστόσο, η διάκριση, που επιχειρεί ο νομοθέτης στο άρθρο 937 στοιχ. β' ΚΠολΔ, κατόπιν τροποποιήσεώς του με τον Ν. 4335/2015, επικρίθηκε από τη θεωρία. Συγκεκριμένα, η διάκριση θεωρήθηκε ανεπιτυχής, αφού γίνεται με τελείως απροσδιόριστα κριτήρια (βλ. Μιχαηλίδου, ό.π., σελ. 393, Κολοτούρος, ό.π., ΕΠολΔ 2014, σελ. 261-262). Επίσης, υποστηρίχθηκε, ότι ναι μεν ο περιορισμός των ενδίκων μέσων είναι ορθός, αλλά η επιλογή του ενδίκου μέσου της εφέσεως είναι ατυχής, καθώς δεν ανακύπτουν συχνά ζητήματα ουσίας στις υποθέσεις ανακοπής κατά της εκτέλεσης. Άλλωστε, επειδή τα ζητήματα τα οποία προκύπτουν είναι ακανθώδη, θα πρέπει να επιλύονται από το ανώτατο δικαστήριο (βλ. Μιχαηλίδου, ό.π., σελ. 393, Πανταζόπουλος Στ., Οι τροποποιήσεις του ΚΠολΔ στα ένδικα μέσα, στις ειδικές διαδικασίες και στο γενικό μέρος της αναγκαστικής εκτέλεσης βάσει του Ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2015, σελ. 276, ο οποίος μάλιστα τάσσεται υπέρ της αντικαταστάσεως της έφεσης από την αναίρεση).

ενώπιον δικαστηρίου[122]. Τα αυτά ισχύουν και στην περίπτωση της ανακοπής τρίτου (άρθρο 936 ΚΠολΔ), αφού η ανακοπή αυτή δημιουργεί δίκη περί την εκτέλεση, στην οποία επίσης εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 937 στοιχ. β' ΚΠολΔ[123].

Επιπροσθέτως, η απόφαση, που εκδίδεται επί της αγωγής του άρθρου 1047 ΚΠολΔ, υπόκειται σε όλα τα ένδικα μέσα, άρα και σε έφεση, ακόμα και αν αυτή ασκήθηκε αυτοτελώς[124]. Επίσης, οι αποφάσεις, που εκδίδονται επί της ανακοπής κατά του πίνακα κατάταξης (άρθρο 979 παρ. 2 εδ. γ' ΚΠολΔ)[125],υπόκεινται σε όλα τα ένδικα μέσα, εκτός από ανακοπή ερημοδικίας. Επομένως πρόκειται για εκκλητές αποφάσεις.

Επιπλέον, οι αποφάσεις επί ανακοπών κατά της εκτέλεσης της προσωπικής κράτησης (άρθρο 1054 ΚΠολΔ) υπόκεινται σε όλα τα ένδικα μέσα (εξαιρετικά σε ανακοπή ερημοδικίας), επομένως και σε έφεση[126]. Ζήτημα όμως γεννάται, αναφορικά με το αν οι αποφάσεις αυτές εξακολουθούν να είναι εκκλητές, όταν ο οφειλέτης προηγουμένως έχει ασκήσει αντιρρήσεις κατά της προσωπικής κράτησης (άρθρο 1050 ΚΠολΔ). Κατά μία άποψη, η έφεση εναντίον απόφασης επί ανακοπής κατά της εκτέλεσης της προσωπικής κράτησης είναι απαράδεκτη, διότι ενώ χωρούν ένδικα μέσα, το δικαστήριο αποφαινόμενο επί των αντιρρήσεων εξάντλησε το δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας (δικάζοντας ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο)[127]. Την άποψη αυτή θεωρεί εσφαλμένη η θεωρία, η οποία εμμένει στο εκκλητό των εν λόγω αποφάσεων[128].

Σε αντίθεση με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, οι αποφάσεις, που εκδίδονται σε διαφορές κατά την εκτέλεση, με τις οποίες διατάσσονται ασφαλιστικά μέτρα είναι ανέκκλητες. Επομένως, αν ασκηθεί ανακοπή κατά της εκτέλεσης, στην οποία εκτελεστός τίτλος είναι απόφαση ασφαλιστικών μέτρων, η τελευταία θα εκδικασθεί με την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων και έτσι η απόφαση, που θα εκδοθεί επί της ανακοπής δεν θα μπορεί να προσβληθεί με έφεση, λόγω εφαρμογής της διάταξης του

[122] Απαλαγάκη(-Απαλαγάκη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2456.
[123] Κουτσουλέλος, ό.π. (Αναγκαστική εκτέλεση), σελ. 225 ·Τέντες, ό.π., σελ. 232 ·Μιχαηλίδου, ό.π., σελ. 436.
[124] Κουτσουλέλος, ό.π., (Αναγκαστική εκτέλεση), σελ. 458.
[125] Απαλαγάκη(-Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2639.
[126] Απαλαγάκη(-Μιχαηλίδης), ό.π., σελ. 2925 ·Κουτσουλέλος, ό.π. (Αναγκαστική εκτέλεση), σελ. 473 ·Τέντες, ό.π., σελ. 490.
[127] ΕφΔωδ 209/2004, ΝΟΜΟΣ.
[128] Απαλαγάκη(-Μιχαηλίδης), ό.π., σελ. 2925.

άρθρου 699 ΚΠολΔ[129]. Ωστόσο, ο νόμος προβλέπει τη δυνατότητα προσβολής μόνο με έφεση της απόφασης επί αιτήσεως για αναγκαστική διαχείριση ακινήτου ή επιχείρησης (άρθρο 1034 παρ. 2 εδ. β' ΚΠολΔ), παρόλο που η διαδικασία εκδίκασης της αίτησης είναι αυτή των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 1034 παρ. 2 εδ. γ' ΚΠολΔ).

11. Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων στις πτωχευτικές υποθέσεις

Σε όλες τις πτωχευτικής φύσεως αποφάσεις χωρεί η άσκηση έφεσης (άρθρο 55 ΠτΚ), εκτός από τις περιοριστικά αναφερόμενες στο άρθρο 55 εδ. β' ΠτΚ αποφάσεις. Ήτοι, τις αποφάσεις, οι οποίες αφορούν το διορισμό ή την αντικατάσταση του εισηγητή ή του συνδίκου και την παροχή βοηθημάτων στον οφειλέτη ή την οικογένειά του[130]. Συνεπώς, οι αποφάσεις του πτωχευτικού δικαστηρίου, με εξαίρεση αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 55 εδ. β΄ ΠτΚ, υπόκεινται σε έφεση.

Πιο συγκεκριμένα, η απόφαση επί αιτήσεως κήρυξης της πτώχευσης προσβάλλεται με έφεση και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν το δικαστήριο την έκανε δεκτή ή την απέρριψε (άρθρα 7 παρ. 5 και 55 ΠτΚ)[131]. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις η άσκηση έφεσης αποκλείεται. Εάν δηλαδή ο οφειλέτης ή ο πιστωτής αποδέχθηκε ρητά ή σιωπηρά την απόφαση, που κηρύσσει την πτώχευση, τότε δεσμεύεται από την ενέργεια αυτή και δεν δικαιούται να την προσβάλλει με έφεση[132]. Επιπλέον, αν ο οφειλέτης αφού κηρύχθηκε η πτώχευση, ικανοποιήσει τους πιστωτές του, λήγοντας έτσι την παύση των πληρωμών, δεν μπορεί να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης που κήρυξε την πτώχευση[133]. Εξάλλου και ο δανειστής του πτωχού, εφόσον κηρυχθεί η πτώχευση, επειδή δεσμεύεται από την αρχή της αναστολής των ατομικών διώξεων κατά του πτωχού, εμποδίζεται να ασκήσει έφεση εναντίον της απόφασης, με την οποία απορρίφθηκε ολικά ή κατά ένα μέρος αγωγή του εναντίον του πτωχού[134].

---

[129] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 85 ·Γεωργίου Κ., Ασφαλιστικά μέτρα (θεωρία-νομολογία), εκδόσεις Σάκκουλα 2004, σελ. 149. Βλ. πιο αναλυτικά σελ. 74 της παρούσης.

[130] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 86 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 867 ·Κοτσίρης Λ., Πτωχευτικό δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα 2017, ό.π., σελ. 234. ·Περάκης Ε., Πτωχευτικό δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ. 170.

[131] Ψυχομάνης Σπ., Πτωχευτικό δίκαιο και δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, εκδόσεις Σάκκουλα 2017, σελ. 178, 181 ·Κοτσίρης, ό.π., σελ. 234 ·ΕφΕύβοιας 116/2014, ΝΟΜΟΣ.

[132] Κοτσίρης, ό.π., σελ. 236-237 ·Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 183 .

[133] Ο οφειλέτης μπορεί να υποβάλει αίτηση ανάκλησης της πτώχευσης (άρθρο 57 ΠτΚ) ή αν πληρούνται οι προϋποθέσεις να απαλλαγεί μέσω της αποκατάστασης, που προβλέπεται στο άρθρο 168 ΠτΚ (βλ. Κοτσίρη, ό.π., σελ. 237).

[134] ΕφΛαρ 216/2012, Δικογραφία 2012, σελ. 572.

Εκκλητή εκ μέρους του πτωχεύσαντος (και του συνδίκου) είναι και η απόφαση του δικαστηρίου, η οποία παύει τις εργασίες της πτώχευσης λόγω έλλειψης ενεργητικού[135]. Επίσης η απόφαση του δικαστηρίου επί αιτήσεως επικύρωσης της συμφωνίας εξυγίανσης προσβάλλεται με έφεση, μόνο όταν η απόφαση αυτή απορρίπτει την αίτηση[136]. Αντιθέτως, η απόφαση, που δέχεται την αίτηση και επικυρώνει τη συναφθείσα και υποβληθείσα συμφωνία εξυγίανσης, δεν υπόκειται σε έφεση, παρά μόνο σε ανακοπή ή τριτανακοπή[137]. Τέλος, εκκλητή είναι η απόφαση που ορίζει το χρόνο παύσης των πληρωμών[138].

[135] Ο πρώτος ως διάδικος, είτε παρέστη στη δίκη είτε όχι, νομιμοποιείται να προσβάλει με έφεση την εν λόγω απόφαση. Αντιθέτως, οι δανειστές δεν νομιμοποιούνται, διότι εκπροσωπούνται από τον σύνδικο. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 103.
[136] ΠΠρΡοδ 9/2013, ΝΟΜΟΣ.
[137]Ψυχομάνης, ό.π., σελ., σελ. 120.
[138] Ψυχομάνης, ό.π., σελ. 178.

ΙΙ. ΜΗ ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Εν αντιθέσει με τις οριστικές αποφάσεις οι μη οριστικές δεν υπόκεινται σε έφεση. Μη οριστικές είναι «οι αποφάσεις, οι οποίες δεν εξαντλούν τη διάγνωση επί του επιδίκου, αλλά προωθούν ή διαπλάθουν τη διαδικασία, προετοιμάζοντας απλώς την οριστική επίλυση της διαφοράς»[139]. Έτσι, η μη οριστική απόφαση δεν μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς με έφεση, αλλά συμπροσβάλλεται μαζί με την οριστική απόφαση, εφόσον η τελευταία στηρίχθηκε στην μη οριστική. Η τελευταία συμπροσβάλλεται με την οριστική απόφαση, ακόμα και αν η έφεση δεν στρέφεται ρητώς και κατ' αυτής. Αντιθέτως, αν η μη οριστική απόφαση περιέχει και οριστικές διατάξεις, τότε οι τελευταίες δεν θεωρούνται συνεκκληθείσες, παρά μόνο εάν η έφεση στρέφεται ρητώς και κατά της μη οριστικής απόφασης. Είναι δε οριστική διάταξη αυτή, η οποία δέχεται ή απορρίπτει, για λόγους τυπικούς ή ουσιαστικούς, αίτημα για παροχή έννομης προστασίας[140].

Βέβαια, να σημειωθεί, ότι δεν συνιστά οριστική διάταξη κατά την παραπάνω έννοια, εκείνη η διάταξη της μη οριστικής απόφασης, που απορρίπτει ένσταση. Επομένως, όταν εκδοθεί οριστική απόφαση και ασκηθεί έφεση κατά αυτής, η τελευταία μπορεί να επανεξεταστεί και να ανατραπεί από το Εφετείο, παρότι η έφεση δεν απευθύνθηκε ρητά κατά της μη οριστικής απόφασης. Και τούτο, διότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο, όταν εξαφανίσει την πρωτόδικη απόφαση, κατά παραδοχή ενός λόγου έφεσης, καθίσταται αρμόδιο να ερευνήσει όλα τα ζητήματα, που είχαν υποβληθεί στον πρώτο βαθμό για την οριστική διάγνωση της διαφοράς, καθόσον το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης δεν περιορίζεται στις διατάξεις της πρωτόδικης απόφασης, που πλήττονται με αυτή, αλλά εκτείνεται, κατ` εξαίρεση των απαγορευτικών διατάξεων των

---

[139] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 65 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 848-849, 1275 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 90 ·ΑΠ 2072/2014, ΧρΙΔ 2015, σελ.361 · ΑΠ 358/2011, ΧρΙΔ 2011, σελ.686 ·ΕφΑθ 6264/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 562.

[140] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1277 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 77 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 91 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 38 ·Ράμμος /Κλαμαρής/Ορφανίδης, ό.π., σελ. 69 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 92 ·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 117 (υποσημ. 53) ·Κουτσουλέλος, ό.π., σελ. 247 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. Ι), σελ. 875 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 37-38 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 906 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 34 ·ΑΠ 673/2013, ΝοΒ 2013, σελ. 2200 ·ΑΠ 358/2011, ΧρΙΔ 2011, σελ. 686 ·ΑΠ 2008/2009, ΝοΒ 2010, σελ. 980. Κατά τον Μπέη, πρόκειται για εν μέρει οριστικές αποφάσεις ή αποφάσεις με οριστικές διατάξεις, αφού πρόκειται για το ένα και μοναδικό επίδικο δικαίωμα (βλ. Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ) σελ. 1906 και 2095).

άρθρων 12 και 13 ΚΠολΔ, και στις αξιώσεις εκείνες που δεν εξετάστηκαν πρωτοδίκως, διότι δεν δικάζεται πλέον η έφεση, αλλά η αγωγή[141].

Συνεπώς, οι μη οριστικές αποφάσεις, δεν υπόκεινται μεν σε έφεση, ανακαλούνται όμως ελεύθερα από το δικαστήριο, που τις εξέδωσε, σύμφωνα με το άρθρο 309 ΚΠολΔ. Άρα, έφεση ασκηθείσα κατά μη οριστικής απόφασης απορρίπτεται ως απαράδεκτη (άρθρο 532 ΚΠολΔ). Μοναδική εξαίρεση από τον κανόνα του μη εκκλητού των μη οριστικών αποφάσεων αποτελεί η απόφαση, που διατάσσει τη συζήτηση κεκλεισμένων των θυρών (άρθρο 114 παρ. 4 ΚΠολΔ). Η απόφαση αυτή, καίτοι μη οριστική, είναι αυτοτελώς εκκλητή[142]. Πάντως, μετά την κατάργηση της προδικαστικής περί αποδείξεων απόφασης με τον Ν. 2915/2001 και της υποχρεωτικής ολοκλήρωσης της συζήτησης σε μία δικάσιμο, το απρόσβλητο εφέσεως των μη οριστικών αποφάσεων στερήθηκε σε μεγάλο μέρος από το πεδίο εφαρμογής του[143].

Παραδείγματα μη οριστικών αποφάσεων αποτελούν η απόφαση, με την οποία κηρύσσεται απαράδεκτη η συζήτηση της υπόθεσης[144], η απόφαση, που απορρίπτει την κλήση για επαναφορά προς συζήτηση ως απαράδεκτη, που απορρίπτει την αίτηση ανάκλησης μη οριστικής απόφασης[145], η απόφαση, που εκδίδεται σύμφωνα με την παραίτηση του ενάγοντος από το δικόγραφο της αγωγής[146]. Επιπλέον, στις μη οριστικές

---

[141] ΑΠ 210/2010, ΧρΙΔ 2010, σελ. 203. Αντίθετα, βλ. Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., σελ. 875, όπου αναφέρεται, ότι απαιτείται ρητή προσβολή της διάταξης της απόφασης, που απορρίπτει ένσταση συμψηφισμού.

[142] Κράνης, ό.π., σελ. 436 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 75 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 35.

[143] Νίκας, ό.π., σελ. 26-27 ·Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 979.

[144] Καλογιάννης, ό.π., σελ. 21. Στην περίπτωση αυτή το Δικαστήριο δεν αποξενώνεται από την υπόθεση, αλλά διατηρεί την εξουσία επ` αυτής, μετά την εισαγωγή της σ` αυτό, αφού πληρωθεί το κενό, που προκάλεσε το απαράδεκτο της συζήτησης. Επομένως, πρόκειται για μη οριστική απόφαση. Ενδεικτικά βλ. ΕφΑθ 2866/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΛαρ 346/2012, Δικογραφία 2012, σελ. 711 ·ΠΠρΑθ 1007/2012, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 5863/2012, ΝοΒ 2014, σελ. 2318 ·ΕφΘεσ 1020/2011, ΕΠολΔ 2011, σελ. 795 ·ΑΠ 300/2010, ΝοΒ 2010, σελ. 1750 ·ΕφΘεσ 337/2010, ΕΠολΔ 2010, σελ. 851 ·ΕφΑθ 1505/2010, ΕφΑΔ 2010, σελ. 1385 ·ΜΠρΠειρ 61/1990,Δ 1990, σελ. 855-862 (με παρατηρήσεις Παναγόπουλου Κ.): «Αν το δικαστήριο λαθεμένα αντί να απορρίψει την ανακοπή, κήρυξε τη συζήτησή της απαράδεκτη, τότε η εκδοθείσα απόφαση είναι μη οριστική και άρα δεν εκκαλείται». Βλ. όμως Σταματόπουλο Σ., Αποφάσεις που δεν υπόκεινται σε έφεση, Δ 1984 (παρατηρήσεις στην ΕφΑθ 2143/1983), σελ. 610, όπου υποστηρίζεται, ότι η απόφαση που κηρύσσει απαράδεκτη τη συζήτηση της αγωγής, επειδή δεν κοινοποιήθηκε και προς τον υπουργό οικονομικών (άρθρο 126 α.ν. 2039/1939), είναι οριστική, αφού το δικαστήριο απάντησε πλήρως στα αιτήματα του ενάγοντος. Επειδή όμως δεν είναι και τελειωτική, δεν υπόκειται σε έφεση αυτοτελώς. Το αυτό υποστηρίζεται και από τον Μπέη (Μπέης, ό.π. (Συμβολαί), σελ. 435 και σε παρατηρήσεις του στην ΕφΑθ 3059/1971).

[145] ΕφΠειρ 262/2014, ΕλλΔνη 2015, σελ. 765.

[146] ΕφΛαρ 644/2010, ΝΟΜΟΣ.

αποφάσεις συγκαταλέγονται και όσες διατάσσουν οιαδήποτε διαδικαστική ενέργεια[147], όπως για παράδειγμα η απόφαση, που διατάσσει επανάληψη της συζήτησης (άρθρο 254 ΚΠολΔ)[148], ή την αναβολή της συζήτησης της υπόθεσης[149] ή την αναστολή της συζήτησης της αγωγής, μέχρις ότου περατωθεί άλλη συναφής δίκη, που εκκρεμεί σε πολιτικό δικαστήριο[150], ή την αναβολή της συζήτησης μέχρι την αμετάκλητη περάτωση ποινικής δίκης (άρθρο 250 ΚΠολΔ)[151], ή την αναβολή της εκδίκασης της αγωγής λόγω εκκρεμοδικίας κατά το ημεδαπό ή το δίκαιο της ΕΕ[152], ή τη ματαίωσή της[153], η απόφαση, που διατάσσει την εκδίκαση της υπόθεσης με την προσήκουσα διαδικασία[154], που διατάσσει την αυτοπρόσωπη εμφάνιση των διαδίκων στο ακροατήριο (άρθρο 245 ΚΠολΔ)[155], συμπληρωματικές αποδείξεις[156] ή τη διενέργεια πραγματογνωμοσύνης[157], συνεκδίκαση περισσότερων υποθέσεων[158] ή την αυτεπάγγελτη άσκηση προσεπίκλησης[159], τον χωρισμό περισσότερων αγωγικών αιτημάτων (άρθρο 247 ΚΠολΔ), τη διαδοχική συζήτηση των διαφόρων μέσων άμυνας (άρθρο 248 ΚΠολΔ). Βέβαια, μη οριστικές είναι και οι αποφάσεις, που δέχονται την αγωγή ως παραδεκτή και

[147] Σύμφωνα με τον Βαθρακοκοίλη (ό.π., σελ. 121), πρόκειται για προπαρασκευαστικές της οριστικής κρίσης μη οριστικές αποφάσεις.
[148] ΜΠρΙωαν 514/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 608/2012, ΕΠολΔ 2012, σελ. 342 ·ΜΠρΣπαρτ 3/2011, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΘεσ 40/2007, Αρμ 2008, σελ. 940 ·Μακρίδου Κ., Μελέτες αστικού δικονομικού και διεθνούς δικονομικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλας 2010, σελ. 132.
[149] ΑΠ 90/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 1184/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 659/2012, ΕλλΔνη 2013, σελ. 1049 ·ΠΠρΑθ 2555/2011, ΕΠολΔ 2012, σελ. 98.
[150] ΠΠρΑθ 1487/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΘεσ 38/2011, ΕΠολΔ 2011, σελ. 240 (με παρατηρήσεις Γιαννόπουλου Π.).
[151] Καλογιάννης, ό.π., σελ. 24 ·ΠΠρΒερ 57/2014, ΕΠολΔ 2014, σελ. 625 ·ΜΠρΘεσ 266/2001, Αρμ 2002, σελ. 555.
[152] ΕφΠειρ 377/2001, ΝοΒ 2002, σελ. 385.
[153] ΕφΔωδ 189/2004, ΝΟΜΟΣ.
[154] Με την απόφαση αυτή δεν επιλύεται η διαφορά επί της ουσίας. Άλλωστε, η τήρηση της προσήκουσας διαδικασίας δεν ανάγεται στο παραδεκτό της αγωγής, αλλά αφορά στην υπαγωγή του πραγματικού υλικού στις προσήκουσες δικονομικές διατάξεις. Κράνης, ό.π., σελ. 436 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 21-22 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ τ. ΙΙΙ), σελ. 1908 ·ΕιρΘεσ 855/2015, Αρμ 2015, σελ. 1560 ·ΠΠρΑθ 1074/2011, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΛαρ 117/2005, Δικογραφία 2005, σελ. 340 ·ΑΠ 1711/1980, ΝοΒ 1981, σελ. 1097.
[155] Ψωμάς, ό.π., ΕλλΔνη 1996, σελ. 269 ·Μακρίδου, ό.π., Αρμ 1998, σελ. 291 ·ΑΠ 559/1972, ΝοΒ 1972, σελ. 1419.
[156] ΑΠ 504/2011, ΝΟΜΟΣ.
[157] ΑΠ 78/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 755/2012, ΕΠολΔ 2013, σελ. 567 (με παρατηρήσεις Κατηφόρη Ν., σελ. 570) ·ΕφΘεσ 59/2009, Αρμ 2012, σελ. 1907. Επίσης, μη οριστική είναι και η απόφαση, με την οποία κρίνεται ατελής η διαταχθείσα πραγματογνωμοσύνη και διατάσσεται νέα.
[158] ΜΠρΙωαν 514/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 659/2012, ΕλλΔνη 2013, σελ. 1049 ·ΠΠρΑθ 2555/2011, ΕΠολΔ 2012, σελ. 98.
[159] ΕφΠατρ 9/2017, ΕλλΔνη 2017, σελ. 499 ·ΕφΑθ 3834/2011, ΕλλΔνη 2011, σελ. 1067.

νόμω βάσιμη, χωρίς να εκτιμούν ακόμη την ουσιαστική βασιμότητα[160] καθώς επίσης και όσες δέχονται ή απορρίπτουν για οποιονδήποτε λόγο τις ενστάσεις, οι οποίες προτάθηκαν, χωρίς να αποφαίνεται οριστικά επί της αγωγής[161].

Άλλα παραδείγματα μη οριστικών και επομένως μη προσβαλλόμενων με έφεση αποφάσεων συνιστούν οι αποφάσεις περί παραπομπής (άρθρο 48 ΚΠολΔ)[162], επί αίτησης εξαίρεσης (άρθρο 60 ΚΠολΔ)[163], οι αποφάσεις για επαναφορά των πραγμάτων σε προηγούμενη κατάσταση (άρθρο 152 επ. ΚΠολΔ)[164], οι αποφάσεις εθνικού δικαστηρίου, που παραπέμπουν στο ΔΕΕ προδικαστικό ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή κανόνα κοινοτικού δικαίου (άρθρο 177 της Συνθήκης της

---

[160] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 96 ·ΜΠρΙωαν 514/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 659/2012, ΕλλΔνη 2013, σελ. 1049 ·ΕφΘεσ 59/2009, Αρμ 2012, σελ. 1907 ·Αντιθέτως οι αποφάσεις που απορρίπτουν κεφάλαια της αγωγής ως νόμω αβάσιμα είναι οριστικές και δεν επιτρέπεται να ανακληθούν.

[161] ΜΠρΙωαν 514/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΜΠρΑθ 354/2014, ΕλλΔνη 2014, σελ. 1495 (με παρατηρήσεις Πανταζόπουλου Στ.) ·ΕφΑθ 659/2012, ΕλλΔνη 2013, σελ.1049 ·ΠΠρΠειρ 4180/2010, ΝΟΜΟΣ.

[162] Αν και επικρατεί διχογνωμία σχετικά με το εκκλητό ή μη των εν λόγω αποφάσεων, η μάλλον κρατούσα άποψη κινείται προς την αρνητική εκδοχή. Σύμφωνα με την άποψη αυτή, οι αποφάσεις αυτές έχουν προπαρασκευαστικό χαρακτήρα σε σχέση με την κύρια δίκη και για τον λόγο αυτό δεν προσβάλλονται με έφεση. Άλλωστε σε έφεση υπόκεινται μόνο οι παραπεμπτικές λόγω καθ' ύλην αναρμοδιότητας αποφάσεις (βλ. Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Πετροπούλου), ό.π., σελ. 170 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 114). Βέβαια, υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη. Σύμφωνα με την τελευταία οι εν λόγω αποφάσεις είναι εκκλητές, διότι αφενός είναι οριστικές και δεν ανακαλούνται, και αφετέρου είναι αποφάσεις που εκδίδονται με την εκούσια δικαιοδοσία (βλ. Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Πετροπούλου), ό.π., σελ. 170, Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα, ό.π. (τ. Ι), σελ. 114 και Μπέη, ό.π. (Πολδικ), σελ. 296).

[163] ·Κοροτζής Ι., Η εξαίρεση των δικαστών και των υπαλλήλων της γραμματείας στην πολιτική δίκη, ΕλλΔνη 1988, σελ. 448 ·ΠΠρΠειρ 2247/2008, ΧρΙΔ 2010, σελ. 715. Βλ. όμως Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Πετροπούλου), ό.π., σελ. 187 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 124, όπου υποστηρίζεται, ότι οι αποφάσεις αυτές προσβάλλονται με έφεση μόνο εφόσον προσβάλλεται και η οριστική απόφαση για την κύρια διαφορά. Άρα, πρόκειται για οριστικές αποφάσεις, αφού οι αποφάσεις αυτές δεν ανακαλούνται και το δικαστήριο, με την απόφασή του, απαντά πλήρως στο αίτημα του ενδιαφερόμενου.

[164] Ανεξαρτήτως από το αν η απόφαση αυτή εκδίδεται χωριστά ή μαζί με την απόφαση για την κύρια υπόθεση, δεν μπορεί να προσβληθεί με έφεση, αλλά συμπροσβάλλεται με την οριστική απόφαση για την κύρια υπόθεση. Και τούτο, διότι προέχει ο παρεπόμενος χαρακτήρας της αίτησης. Άλλωστε, με αυτόν τον τρόπο, προάγεται η οικονομία της δίκης και αποφεύγεται η κατάτμηση της διαφοράς (βλ. Βαθρακοκοίλη, ό.π., σελ. 97, 111, 125 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 508, (-Μπαλογιάννη) σελ. 1273 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 30 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 375 ·Οικονόμου, ό.π., σελ. 116-17 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 29 ·ΕφΑθ 9587/1986, ΕλλΔνη 1988, σελ. 1202). Ωστόσο, το εκκλητό των εν λόγω αποφάσεων απασχόλησε εντόνως τη δικονομική θεωρία, με αποτέλεσμα να διατυπωθούν ορισμένες απόψεις. Σύμφωνα με τους Δεληκωστόπουλο Στ./Σινανιώτη Λ., Ερμηνεία Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας (τ. Β), Αθήναι 1969, σελ. 17, οι αποφάσεις αυτές είναι οριστικές και προς τούτο υπόκεινται αυτοτελώς σε έφεση, ανεξάρτητα από την απόφαση επί της αίτησης. Σύμφωνα δε με τον Σταυρόπουλο (ό.π., σελ. 92, υποσημ. 5β), οι αποφάσεις αυτές δεν προσβάλλονται αυτοτελώς με ένδικο μέσο, παρά μόνο μαζί με την απόφαση για την κύρια δίκη. Τέλος, σύμφωνα με τον Μπέη(Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 806), αν η αίτηση απορριφθεί, τότε η απόφαση επί αυτής είναι τελειωτική και υπόκειται αυτοτελώς σε έφεση. Διαφορετικά, αν η αίτηση γίνει δεκτή και ταχθούν αποδείξεις ως προς τη βασιμότητά της είναι μη οριστική και άρα μη εκκλητή. Βέβαια, αν η αίτηση γίνει κατ' ουσίαν δεκτή είναι μεν οριστική, αλλά δεν υπόκειται αυτοτελώς σε έφεση, διότι είναι μη τελειωτική.

Ρώμης)[165], εκείνες, που διατάσσουν τη δημοσίευση της πρόσκλησης για την αναγγελία δικαιώματος ή απαίτησης (άρθρο 843[166] και 854[167] ΚΠολΔ), που διατάσσουν εγγυοδοσία (άρθρα 162 επ. ΚΠολΔ)[168], αυτές που διαπιστώνουν τη διακοπή της δίκης, έστω και εσφαλμένα, λόγω θανάτου κάποιου διαδίκου[169], καθώς επίσης και αυτές, στις οποίες κρίνεται, ότι δεν επήλθε βίαιη διακοπή της δίκης ή ότι δεν έγινε έγκυρα η επανάληψή της[170].

---

[165] Οι εν λόγω αποφάσεις συνιστούν παρεμπίπτουσες-προδικαστικές αποφάσεις. Βέβαια, στην ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπεται ρητά η δυνατότητα ή μη προσβολής με ένδικα μέσα της αποφάσεως, πολιτικού δικαστηρίου, που παραπέμπει στο ΔΕΕ προδικαστικό ερώτημα ερμηνείας κοινοτικού δικαίου. Ρητή ρύθμιση λείπει και από την ΣΕΕ. Ωστόσο, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 249, 250, 308, 309, 337 και 513 παρ. 1 ΚΠολΔ προκύπτει, ότι η απόφαση αυτή έχει χαρακτήρα προδικαστικής και ως τέτοια δεν υπόκειται στο ένδικο μέσο της εφέσεως. Έτσι, αν παρά ταύτα ασκηθεί έφεση, αυτή θα πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτη (άρθρο 532 ΚΠολΔ), αφού η απόφαση, την οποία προσβάλλει, δεν είναι οριστική, αλλά φέρει προδικαστικό χαρακτήρα. Ομοίως, οι αποφάσεις των δικαστηρίων, που διατάσσουν απόδειξη αλλοδαπού δικαίου, όταν το δικαστήριο το αγνοεί και δεν δύναται κατ` άλλον τρόπον να το πληροφορηθεί (άρθ. 337 ΚΠολΔ) ή εκείνες που αναβάλουν τη συζήτηση της διαφοράς, που εκκρεμεί ενώπιόν τους, για να κριθεί έννομη σχέση ή η εγκυρότητα δικαιοπραξίας, η οποία εκκρεμεί σε άλλο πολιτικό ή διοικητικό δικαστήριο και από την οποία εξαρτάται η διάγνωση της διαφοράς, φέρουν αναμφισβήτητα τον χαρακτήρα προδικαστικών αποφάσεων και επομένως δεν υπόκεινται σε έφεση. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 87,131-132 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 37-38 ·Νίκας, ό.π. (ένσταση εκκρεμοδικίας), σελ. 174 ·ΕφΑθ 2782/1987, Αρμ 1988, σελ. 169-174 (με παρατηρήσεις Σαχπεκίδου Ε.) ·ΕφΑθ 2753/1987, ΕλλΔνη 1988, σημείωμα Λυμπερόπουλου, σελ. 559-560.

[166] Η εν λόγω απόφαση δεν υπόκεινται αυτοτελώς σε έφεση, παρά μόνο μαζί με την οριστική απόφαση επί της κύριας δίκης, μόλις αυτή εκδοθεί (Βλ. Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2186 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ, Εκούσια δικαιοδοσία, Ειδικό μέρος), σελ. 1110 ·Κεραμέα/Κονδύλη/Νίκα(-Αρβανιτάκης), ό.π. (τ. ΙΙ) , σελ. 1620). Αντίθετα, βλ. Αρχανιωτάκη Γ., Πρόσκληση για την αναγγελία δικαιώματος ή απαιτήσεως, Αρμ 1980, σελ. 873-874 και Μπέη Κ. σε παρατηρήσεις του στην ΜΠρΑθ 5935/1973, Δ 1974, σελ. 61, οι οποίοι υποστηρίζουν, ότι δεν πρόκειται για μη οριστικές αποφάσεις, αλλά για οριστικές. Και τούτο, διότι το δικαστήριο απαντά πλήρως στο αίτημα του ενδιαφερομένου. Βέβαια, να διακρίνουμε την περίπτωση αυτή από τις αποφάσεις, οι οποίες, αν δεν έγινε αναγγελία, απαγγέλουν τις προβλεπόμενες στο νόμο συνέπειες, οι οποίες είναι αναμφίβολα οριστικές αποφάσεις.

[167] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2196 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Αρβανιτάκης), σελ. 1627 ·ΜΠρΘεσ 1625/2013, ΕλλΔνη 2013, σελ. 1418: «Μη οριστική είναι η απόφαση του Δικαστηρίου, εκδοθείσα κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, η οποία διέταξε την πρόσκληση για αναγγελία δικαιώματος στον κάτοχο των αναφερόμενων σε αυτήν επιταγών και τη δημοσίευση της προσκλήσεως» ·ΕφΑθ 11117/1980, Αρμ 1981, σελ. 563. Αντίθετα, βλ. Μπέη, ό.π. (ΠολΔικ, Εκούσια δικαιοδοσία-Ειδικό μέρος), σελ. 1126, σύμφωνα με τον οποίο πρόκειται για οριστική, αλλά μη τελειωτική απόφαση.

[168] Ως προς τις αποφάσεις αυτές έχουν διατυπωθεί οι εξής απόψεις. Κατά μία άποψη οι αποφάσεις αυτές υπόκεινται αυτοτελώς σε έφεση (βλ. Δεληκωστόπουλο/Σινανιώτη, ό.π.(τ. Β), σελ. 40). Κατά άλλη άποψη, δεν υπόκεινται σε έφεση αυτοτελώς, αλλά μόνο μαζί με την οριστική απόφαση επί της κύριας υπόθεσης, εφόσον η τελευταία προσβάλλεται με κάποιο άλλο λόγο έφεσης (βλ. Σταυρόπουλο, ό.π., σελ. 305). Τέλος, σύμφωνα με τον Μπέη (ό.π. ΠολΔικ, σελ. 847-848), η απόφαση είναι μη οριστική και επομένως δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, αλλά συμπροσβάλλεται με την οριστική απόφαση. Βλ. Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 535 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 386 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 847-848.

[169] ΑΠ 382/2005, ΝΟΜΟΣ.

[170] Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ. 346.

ΙΙΙ. Εν μέρει οριστικές αποφάσεις

Όπως αναλύθηκε ανωτέρω, σε έφεση υπόκεινται μόνο οι οριστικές αποφάσεις. Δεν αρκεί όμως να είναι απλά οριστικές, αλλά πολύ περισσότερο απαιτείται να περατώνουν ολοκληρωτικά τη δίκη, να είναι δηλαδή τελειωτικές αποφάσεις. Επειδή όμως το δικαστήριο μπορεί να μην αποφανθεί οριστικά ως προς το σύνολο της διαφοράς, αλλά να επιφυλαχθεί να εκδώσει οριστική απόφαση ως προς ένα μέρος της, θα πρέπει να εξετάσουμε το εκκλητό ή μη αυτών των εν μέρει οριστικών αποφάσεων. Ως εν μέρει οριστικές χαρακτηρίζονται οι αποφάσεις, στις οποίες η διαφορά κρίνεται τελειωτικά μόνο ως προς ορισμένα κεφάλαια ή βάσεις αγωγής ή ορισμένους διαδίκους ενώ για τα υπόλοιπα (κεφάλαια, βάσεις, διαδίκους), η υπόθεση εξακολουθεί να εκκρεμεί[171]. Σύμφωνα με το γράμμα του νόμου (άρθρο 513 παρ. 1β εδ. γ' ΚΠολΔ), οι εν μέρει οριστικές αποφάσεις δεν προσβάλλονται με έφεση πριν από την έκδοση οριστικής απόφασης επί του συνόλου της διαφοράς. Με άλλα λόγια, δεν επιτρέπεται η άσκηση έφεσης ούτε κατά των οριστικών διατάξεων αυτής, προτού δηλαδή η απόφαση γίνει οριστική ως προς όλες τις διατάξεις της. Σκοπός του νομοθέτη, μη επιτρέποντας την προσβολή των εν μέρει οριστικών αποφάσεων, παρά μόνον μόλις καταστούν τελειωτικές στο σύνολό τους, είναι να αποφύγει το διαμελισμό της υπόθεσης μεταξύ πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων δικαστηρίων και να πετύχει τον ταχύτερο δυνατό και με τις λιγότερες δαπάνες τερματισμό της ανοιχθείσας δίκης. Είναι λοιπόν προφανής η βούλησή του, να ολοκληρώνεται η δίκη σε κάθε βαθμό δικαιοδοσίας, ώστε να μπορεί ο διάδικος να προσφεύγει σε ανώτερο δικαιοδοτικό βαθμό. Μετά δε την οριστική διάγνωση όλης της διαφοράς, έφεση χωρεί και κατά των οριστικών διατάξεων αρκεί η έφεση να στρέφεται ρητώς και κατά αυτών[172].

---

[171] Κατά τον Μπέη, πρόκειται για οριστικές αλλά μη τελειωτικές αποφάσεις, αφού πρόκειται για αποφάσεις που αποφαίνονται επί αυτοτελούς αιτήματος και επιφυλάσσονται ως προς τα υπόλοιπα αυτοτελή αιτήματα (βλ. Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ) σελ. 1906 και 2095). Ορισμένα παραδείγματα εν μέρει οριστικών αποφάσεων: Το δικαστήριο δέχεται την αγωγή ως προς την απαίτηση, διατάσσει όμως αποδείξεις ως προς την προσωπική κράτηση (Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ. 346 ·ΕφΑθ 1963/1970, Αρμ 1970, σελ. 1112), δέχεται την αγωγή διανομής ως προς ορισμένα ακίνητα και αναβάλει για ένα ακίνητο, μέχρι την περάτωση άλλης συναφούς δίκης, απορρίπτει μια γνήσια μη αυτοτελή ένσταση ως απαράδεκτη ή αβάσιμη και διατάσσει αποδείξεις για την ιστορική βάση της αγωγής, καθώς αυτές οι ενστάσεις προκαλούν εκκρεμοδικία και δεδικασμένο (Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 435).

[172] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 90 · Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 43-44 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 59 · Σαμουήλ, ό.π., σελ. 97 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 873 · Κράνης, ό.π., σελ. 436 ·Σταματόπουλος Στ., Η αρχή της οικονομίας στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 440 ·Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου

Ο κανόνας αυτός όμως, ότι δηλαδή εκκαλούνται μόνο οι τελειωτικές αποφάσεις (άρθρο 513 ΚΠολΔ) τέμνεται σε ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, οι οποίες είτε προβλέπονται στο νόμο, είτε υιοθετήθηκαν από την νομολογία[173]. Συγκεκριμένα, ο νόμος προβλέπει δύο εξαιρέσεις από τον ανωτέρω κανόνα. Αφενός τις αποφάσεις, που παραπέμπουν την αγωγή στο αρμόδιο δικαστήριο (άρθρο 513 παρ. 1α' και 46 ΚΠολΔ)[174] και αφετέρου τις αποφάσεις, που περατώνουν μόνο τη δίκη για την αγωγή ή την ανταγωγή (άρθρο 513 παρ. 1β' ΚΠολΔ).

1. Αγωγή και ανταγωγή

Αρχικά, ο νομοθέτης προβλέπει ρητά δυνατότητα άσκησης εφέσεως μόνο κατά οριστικής απόφασης επί της αγωγής ή της ανταγωγής. Με άλλα λόγια, ο νόμος προβλέπει ιδιαίτερη μεταχείριση στην περίπτωση συνεκδίκασης αγωγής και ανταγωγής, όπου το δικαστήριο προέβη σε οριστική κρίση επί της μίας και σε μη οριστική κρίση ως προς την άλλη[175].

Εφόσον υπάρχει ρητή πρόβλεψη στο νόμο (άρθρο 513 παρ. 1 β ΚΠολΔ), κατά της οριστικής κρίσης του δικαστηρίου χωρεί αυτοτελώς έφεση. Ήτοι, είναι δυνατή η χωριστή προσβολή της απόφασης ως προς την αγωγή ή την ανταγωγή. Έτσι, η τύχη της μίας δεν επηρεάζει την τύχη της άλλης, ακόμα και αν αυτές πηγάζουν από την ίδια έννομη σχέση ή τελούν σε ουσιαστική συνάφεια[176], αφού ο νόμος δεν προβαίνει σε

Φλ., Η νομολογιακή εξέλιξη της εφαρμογής του κανόνα της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νικόλαο Κ. Κλαμαρή, εκδόσεις Σάκκουλα 2016, σελ.1189-1190.

[173] Εάν θεωρηθεί πως μία εν μέρει οριστική απόφαση προσβάλλεται αυτοτελώς ως προς την οριστική της διάταξη με έφεση, η προθεσμία άσκησης εφέσεως άρχεται από την επίδοση της απόφασης αυτής (γνήσια προθεσμία) ή τη δημοσίευση της (καταχρηστική προθεσμία) και μόνο για τις οριστικές διατάξεις της (βλ. Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 906 ·Κουσουλός, ό.π., NoB 1972, σελ. 158). Ωστόσο, γεννάται προβληματισμός, όπου η νομολογία δεν έχει κατασταλάξει ακόμη ως προς το εκκλητό των αποφάσεων αυτών π.χ. επί αντικειμενικής σώρευσης. Στην περίπτωση αυτή, το ερώτημα που τίθεται είναι, πότε θα πρέπει να ασκήσει την έφεσή του ο ηττηθείς διάδικος. Με άλλα λόγια, η προθεσμία άσκησης του ενδίκου μέσου θα ξεκινά από την κοινοποίηση ή δημοσίευση της οριστικής απόφασης επί της μίας εκ των αντικειμενικώς σωρευόμενων αγωγών ή της τελειωτικής; Και το ερώτημα τίθεται, καθώς ακόμα δεν έχει αποκρυσταλλωθεί στη νομολογία, το εάν μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς με έφεση η εν μέρει οριστική απόφαση (ως προς την οριστική της διάταξη) στην περίπτωση της αντικειμενικής σώρευσης.

[174] Βλ. πιο αναλυτικά σελ. 13 επ. της παρούσης.

[175] Κουτσουλέλος, ό.π., σελ. 247 ·Ευγενιάδης Α., Παραδεκτόν εφέσεως ή αναιρέσεως κατ' αποφάσεως οριστικής μεν επί τινός ή τινών των σωρευμένων αγωγών, μη οριστικής δε επί των λοιπών εξ' αυτών κατά τον ΚΠολΔ, NoB 1974, σελ. 1328-1332 ·ΕφΘεσ 337/2010, ΕΠολΔ 2010, σελ. 851 ·ΕφΑθ 954/1997, ΕλλΔνη 1999, σελ. 410.

[176] Π.χ. όταν ασκείται διεκδικητική αγωγή (άρθρο 1094 ΑΚ) και ανταγωγή δαπανών (άρθρα 1101-1105 ΑΚ).

διακρίσεις[177]. Όταν όμως καταστεί οριστική η κρίση του δικαστηρίου και ως προς την άλλη (αγωγή ή ανταγωγή), τότε ανοίγει ο δρόμος προσβολής της με έφεση. Και τούτο, δίχως να παραβιάζεται η αρχή της άπαξ άσκησης των ενδίκων μέσων (άρθρο 514 ΚΠολΔ), αφού δεν υπήρχε δυνατότητα προσβολής της απόφασης με έφεση σε προγενέστερο στάδιο[178]. Βέβαια, αν το δικαστήριο επιφυλασσόταν να εκδώσει απόφαση ως προς την αγωγή ή την ανταγωγή, ενώ για την άλλη αποφαινόταν με μη οριστική απόφαση, η οποία όμως διέθετε οριστικές διατάξεις, τότε η απόφαση αυτή δεν θα μπορούσε να προσβληθεί με έφεση, ούτε ως προς τα οριστικώς κριθέντα. Και τούτο, διότι ο νόμος απαιτεί να περατώνεται ολοκληρωτικά η δίκη ως προς την αγωγή ή την ανταγωγή[179].

Παρά τη σαφή ρύθμιση της περίπτωσης αυτής στο νόμο (άρθρο 513 παρ. 1β' ΚΠολΔ), η θεωρία σε ορισμένες περιπτώσεις έχει διατυπώσει επιφυλάξεις ως προς το αυτοτελώς εκκλητό της αγωγής ή της ανταγωγής. Η άποψη αυτή βασίζεται στα εξής. Αν με την ανταγωγή ο εναγόμενος αντιποιείται το επίδικο δικαίωμα, η κρίση του δικαστηρίου επί της αγωγής επηρεάζει το αποτέλεσμα και επί της ανταγωγής. Έτσι, αν το δικαστήριο κάνει δεκτή την αγωγή, θα πρέπει να απορρίψει την ανταγωγή. Και αντιστρόφως, αν κάνει δεκτή την ανταγωγή, δεν μπορεί παρά να απορρίψει την αγωγή. Στην περίπτωση αυτή δεν προκύπτει πρόβλημα. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο και στην περίπτωση, που το δικαστήριο απορρίψει την αγωγή και επιφυλαχθεί να εκδώσει απόφαση ως προς την ανταγωγή. Στην προκειμένη περίπτωση δεν θα πρέπει να επιτραπεί η αυτοτελής προσβολή της απόφασης με έφεση, προτού η απόφαση γίνει οριστική και ως προς την ανταγωγή. Και τούτο, καθώς εν προκειμένω η κατάτμηση της διαφοράς μεταξύ πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων δικαστηρίων και ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων είναι δεδομένα. Άλλωστε, αν προσβληθεί αυτοτελώς η αγωγή και η απόφαση επί αυτής προλάβει να τελεσιδικήσει πριν γίνει οριστική η απόφαση για την ανταγωγή, τότε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο θα δεσμεύεται από το δεδικασμένο, που θα έχει

[177] Κεραμεύς, ό.π., σελ. 61 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1276 · Κουσουλός Ι., ό.π., ΝοΒ 1972, σελ. 156-157 ·Κλαμαρής Ν., Ο κανών της άπαξ μόνον ασκήσεως των ενδίκων μέσων, εκδόσεις Σάκκουλα 1981, σελ. 96 ·Διαμαντόπουλος Γ., Η ανταγωγή κατά τον ΚΠολΔ, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 386-387, ο οποίος υποστηρίζει, ότι ουσιαστικά δεν πρόκειται για εν μέρει οριστική απόφαση αλλά για δύο αυτοτελείς αποφάσεις, μία οριστική και μία μη οριστική, που απλά αποτυπώνονται στο ίδιο έγγραφο.

[178] Κουτσουλέλος, ό.π., σελ. 247 ·Νίκας, ό.π., σελ. 118 (υποσημ. 55) ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 873 ·Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2016, σελ. 982 ·ΑΠ 766/1998, Δ 1999, σελ. 354 ·ΕφΑθ 954/1997, ΕλλΔνη 1999, σελ. 410 ·ΕφΑθ 6451/1996, ΑρχΝ 1997, σελ. 70.

παραχθεί[180]. Ομοίως, τέτοιος κίνδυνος υφίσταται, όταν η οριστική απόφαση επί της αγωγής είναι προδικαστικό ζήτημα της ανταγωγής (π.χ. όταν γίνεται δεκτή αγωγή αναγνώρισης ακυρότητας της δικαιοπραξίας και διατάσσονται αποδείξεις για την ανταγωγή αποζημίωσης λόγω της ως άνω ακυρότητας). Συνεπώς, όταν μεταξύ αγωγής και ανταγωγής υπάρχει συνάφεια, θα πρέπει να αποκλείεται η αυτοτελής προσβολή με έφεση της οριστικής απόφασης επί της μίας ή της άλλης, διότι τότε μόνο υπάρχει κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων. Αντίθετα, αν το στοιχείο της συνάφειας λείπει, τότε θα μπορεί να προσβληθεί παραδεκτά η οριστική διάταξη της απόφασης[181].

2. Ομοδικία

Ωστόσο, όπως προελέχθη, η νομολογία σε ορισμένες περιπτώσεις επιφυλάσσει εξαίρεση από τον κανόνα του μη εκκλητού των εν μέρει οριστικών δικαστικών αποφάσεων (άρθρο 513 παρ. 1β στοιχ. γ' ΚΠολΔ). Μια τέτοια περίπτωση είναι αυτή της απλής ομοδικίας. Έτσι, αν εκδοθεί οριστική απόφαση για τον ένα από τους απλούς ομοδίκους και το δικαστήριο επιφυλαχθεί ως προς τους υπόλοιπους, μπορεί να ασκηθεί αυτοτελώς έφεση επί της οριστικής απόφασης του δικαστηρίου, είτε από τον απλό ομόδικο, για τον οποίο το δικαστήριο απεφάνθη οριστικά, είτε από τον αντίδικό του. Και τούτο, διότι η δίκη ως προς τον συγκεκριμένο απλό ομόδικο περατώνεται στον πρώτο βαθμό και άρα κατά το μέρος αυτό είναι παραδεκτώς προσβλητέα με έφεση. Με άλλα λόγια, στην περίπτωση αυτή η έναντι κάθε ομοδίκου οριστική διάγνωση έχει αυτοτέλεια και συνεπώς, η απόφαση ως προς αυτόν καθίσταται εκκλητή, ακόμα και πριν εκδοθεί οριστική απόφαση έναντι των λοιπών ομοδίκων του (άρθρα 74, 75 παρ. 1 και 2, 76 και 517 παρ. 1β ΚΠολΔ)[182]. Μάλιστα, όταν το δικαστήριο αποφανθεί οριστικά και για το

---

[179] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 101 ·ΕφΛαρ 260/2007, Δικογραφία 2007, σελ. 309.

[180] Τσικρικάς, ό.π., σελ. 158-159 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1904-1905 ·ΕφΑθ 7222/1982, Δ 1984, σελ. 39 (με παρατηρήσεις Σταματόπουλου Στ.).

[181] Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1904-1905. Βλ. ΕφΑθ 7222/1982, Δ 1984, σελ. 39-41 (με παρατηρήσεις Σταματόπουλου Σ), όπου ο τελευταίος υποστηρίζει, ότι θα προσβάλλεται αυτοτελώς η οριστική κρίση του δικαστηρίου επί της αγωγής ή της ανταγωγής, μόνο εφόσον τα αντικείμενα αυτών δεν είναι συναφή. Ομοίως, αρνητικός φαίνεται και ο Κουσουλός, ό.π., ΝοΒ 1972, σελ. 158, καθώς η προσβολή της απόφασης επί της αγωγής ή της ανταγωγής αυτοτελώς με έφεση θα δημιουργεί πρακτικά προβλήματα, αφού συνήθως συνέχονται και δεν υφίστανται αυτοτέλεια μεταξύ αυτών.

[182] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 258-259 και 261 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 93, 129, 136 ·Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ. 346 ·Κεραμεύς, ό.π., σελ. 61 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 875 ·Μπαμπινιώτης Δ., Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης και αντικείμενο της εκκλητής δίκης, Εκδόσεις Σάκκουλα 2016, σελ. 336-337 ·Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2016, σελ. 982-983

μέρος, που επιφυλάχθηκε, δηλαδή για τον άλλο απλό ομόδικο, τότε και αυτή του η κρίση υπόκεινται στο ένδικο μέσο της εφέσεως, το οποίο μπορούν να ασκήσουν ο ομόδικος αυτός ή ο αντίδικός του[183].

Η νομολογία[184] οδηγήθηκε στην υιοθέτηση της ως άνω θέσης συνεκτιμώντας τα εξής. Αρχικά, στην απλή ομοδικία η ένωση των περισσότερων δικών σε κοινή διαδικασία είναι απλώς εξωτερική-τυπική. Επομένως, υπάρχουν τόσες έννομες σχέσεις δίκης, όσοι είναι και οι ομόδικοι. Μάλιστα, κάθε ομόδικος είναι διάδικος μόνο στην δίκη, που αφορά τον ίδιο, ενώ στη δίκη των λοιπών ομοδίκων του παραμένει τρίτος. Συνεπώς, η απόφαση που τερματίζει τη διαφορά ως προς αυτόν είναι παραδεκτώς εκκλητή τόσο από τον ίδιο όσο και από τον αντίδικό του. Άλλωστε, γιατί να εμποδίζεται ο απλός ομόδικος να προσβάλει την απόφαση κατά το μέρος, που τον αφορά, με έφεση και να εξαρτάται από τους λοιπούς, οι οποίοι μπορεί να είναι απρόθυμοι να περατώσουν τη δίκη (κατά το μέρος, που αφορά εκείνους). Επιπλέον, μετά το ν.δ. 958/1971 δεν είναι υποχρεωτική η ενιαία διεξαγωγή των δικών των απλών ομοδίκων σε πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας. Συνεπώς, αφού δεν είναι υποχρεωτική στον πρώτο βαθμό, γιατί λοιπόν να είναι υποχρεωτική σε δεύτερο βαθμό ή και στον ΑΠ[185]; Τέλος, τέθηκε υπόψιν και το εξής ενδεχόμενο. Εάν η απόφαση είναι οριστική και προσωρινώς εκτελεστή ως προς έναν εκ των απλών ομοδίκων, τότε, αν η απόφαση αυτή δεν μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς με έφεση μέχρι να καταστεί τελειωτική ως προς όλους τους ομοδίκους, ο ηττηθείς διάδικος δεν θα μπορεί να προστατευθεί (αν βέβαια η εκτέλεση θεωρηθεί

·Πατεράκης Σ., Προβλήματα ομοδικίας στην κατ' έφεση δίκη, ΝοΒ 1989, σελ. 548-549 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 73 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 906 ·Τσικρικάς, ό.π., σελ. 151-152 ·Αρβανιτάκης, σε παρατηρήσεις του στην ΕφΘεσ 303/1989, Αρμ 1989, σελ. 787 ·ΑΠ 747/2014, ΕφΑΔ 2015, σελ.78 ·ΕφΑθ 5863/2012, ΝοΒ 2014, σελ. 2318 ·ΑΠ 505/2011, ΝοΒ 2011, σελ. 2182 ·ΕφΠατρ 39/2011, ΑχαΝομ 2012, σελ. 441 ·ΑΠ 365/2010, ΕφΑΔ 2010, σελ. 1219 ·ΕφΘεσ 718/2010, Αρμ 2012, σελ. 86.

[183] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1276 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. Ι), σελ. 875 ·Κατηφόρης Ν., Το επεκτατικό αποτέλεσμα της εφέσεως κατά το άρθρο 537 ΚΠολΔ, εκδόσεις Σάκκουλα 2012, σελ. 75 ·Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου, ό.π., σελ. 1191 ·ΕφΑθ 1265/2007, ΕφΑΔ 2008, σελ. 226.

[184] ΟλΑΠ 18/2001, ΕλλΔνη 2002, σελ. 75 (με παρατηρήσεις Κατρά Ι,) ·ΟλΑΠ 744/1982, ΝοΒ 1983, σελ.808 ·ΟλΑΠ 902/1982, ΝοΒ 1983, σελ. 209 ·ΟλΑΠ 401/1981, ΝοΒ 1981, σελ. 1557.

[185] Πατεράκης, ό.π., σελ. 549 ·Κατηφόρης, ό.π., σελ. 74 ·ΑΠ 469/1980, Δ 1980, σελ. 376 (με παρατηρήσεις Μπέη Κ.).

επιτρεπτή[186]) ασκώντας έφεση και αναστολή εκτέλεσης κατά της προσωρινώς εκτελεστής απόφασης (άρθρο 912 ΚΠολΔ)[187].

Άλλωστε, αν, για να αποτρέψουμε την κατάτμηση της διαφοράς, ακολουθούσαμε το γράμμα του νόμου, όπως ορίζεται στο άρθρο 513 ΚΠολΔ, και θεωρούσαμε, ότι δεν επιτρέπεται η άσκηση έφεσης, παρά μόνον, όταν η απόφαση καταστεί οριστική για όλους τους απλούς ομοδίκους, θα οδηγούμασταν στο εξής άτοπο. Θα αποφεύγαμε την κατάτμηση της διαφοράς σε πρώτο βαθμό, αλλά όχι σε δεύτερο, αφού κάθε απλός ομόδικος θα μπορούσε να ασκήσει ξεχωριστά έφεση (άρθρα 75 παρ. 1 και 537 ΚΠολΔ)[188]. Ωστόσο, έχουν διατυπωθεί επιφυλάξεις από μερίδα της θεωρίας[189].

Σε αντίθεση με τους απλούς ομοδίκους, στην περίπτωση της αναγκαίας ομοδικίας, εάν το δικαστήριο αποφανθεί οριστικά μόνο για τον έναν αναγκαίο ομόδικο και επιφυλαχθεί ως προς τους λοιπούς, τότε η απόφαση αυτή δεν μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς με έφεση. Εν προκειμένω, η απόφαση καθίσταται εκκλητή, μόνο όταν το δικαστήριο αποφανθεί οριστικά για όλους τους αναγκαίους ομοδίκους. Και τούτο, διότι επί αναγκαίας ομοδικίας συντρέχει κάποια περίπτωση του άρθρου 76 παρ. 1 ΚΠολΔ. Ήτοι, η διαφορά επιδέχεται ενιαία μόνο ρύθμιση ή η ισχύς της εκδοθησόμενης αποφάσεως εκτείνεται επί όλων των ομοδίκων ή οι ομόδικοι μόνο από κοινού μπορούν να εναγάγουν ή να εναχθούν ή λόγω των συντρεχουσών περιστάσεων δεν δύναται να υπάρξουν αντίθετες αποφάσεις έναντι αυτών, οπότε στην περίπτωση της αναγκαίας ομοδικίας η οριστική απόφαση προσβάλλεται παραδεκτώς, μόνο όταν αυτή καταστεί τελειωτική για όλους τους ομοδίκους[190].

---

[186] Για περεταίρω παραπομπές στις υποστηριζόμενες θέσεις βλ. Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 122 υποσημ. 75.

[187] Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 120-122 ·Μπαμπινιώτης, ό.π., σελ. 336 ·Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 983 · Κωστάκος Π., Έφεση και αναίρεση κατ' αποφάσεως με διατάξεις οριστικές και μη οριστικές, ΕλλΔνη 1990, σελ. 249-250 ·Πατεράκης, ΝοΒ 1989, σελ. 548-549 ·ΕφΑθ 1909/1985, Δ 1985, σελ. 238-241 (με παρατηρήσεις Σταματόπουλου Σ.): σύμφωνα με τον τελευταίο, η απόφαση που δέχεται την αγωγή ως προς τον ένα εκ των απλών ομοδίκων και κηρύσσει απαράδεκτη τη συζήτηση ως προς τον άλλο, δεν είναι εν μέρει οριστική απόφαση, αλλά οριστική και μη τελειωτική απόφαση. Άρα, θα πρέπει να επιχειρηθεί μια contra legem ερμηνεία όχι του β' αλλά του α' εδάφιου του άρθρου 513 ΚΠολΔ.

[188] Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 982 ·Κατηφόρης, ό.π., σελ. 75.

[189] Ράμμος Γ., Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου (τ. ΙΙ), εκδόσεις Σάκκουλα 1980, σελ. 982 ·Γέσιου – Φαλτσή Π., Η ομοδικία εις την πολιτικήν δίκην, εκδόσεις Σάκκουλα 1998, σελ.211 ·Μητσόπουλος Γ., Η ομοδικία κατά το παρ' ημίν δίκαιον, Δ 1979, σελ. 170 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1902-1906.

[190] Κράνης, ό.π., σελ. 437 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1276 · Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 92, 129 ·Νίκας, ό.π., σελ. 122 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 875 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 73 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 906.

3. Συνεκδίκαση

Σύμφωνα με το άρθρο 246 ΚΠολΔ, το δικαστήριο σε κάθε στάση της δίκης μπορεί αυτεπαγγέλτως ή ύστερα από αίτηση κάποιου διαδίκου να διατάξει την ένωση και συνεκδίκαση περισσοτέρων εκκρεμών ενώπιον του δικών, ανάμεσα στους ίδιους ή διαφορετικούς διαδίκους, εφόσον υπάγονται στην ίδια διαδικασία. Η συνεκδίκαση κατά την έννοια της διάταξης αυτής, αποσκοπεί στην ενοποίηση της διαδικασίας προς διευκόλυνση ή επιτάχυνση της διεξαγωγής της δίκης ή προς μείωση των εξόδων και αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση της αρχής της οικονομίας της δίκης. Ωστόσο, η συνεκδίκαση δεν επιφέρει καμία μεταβολή στις έννομες σχέσεις των διαδίκων των ενωμένων και διαφορετικών μεταξύ τους δικών, οι οποίες διατηρούν την αυτοτέλειά τους. Έτσι, παρά την συνεκδίκαση δεν μεταβάλλονται οι ενάγοντες ή οι εναγόμενοι των συνεκδικαζόμενων υποθέσεων σε ομοδίκους. Τούτο περαιτέρω σημαίνει, ότι δικαίωμα ασκήσεως ενδίκου μέσου κατά της απόφασης, που εκδόθηκε επί των συνεκδικαζομένων δικών, έχει κάθε διάδικος καθεμιάς από τις αυτοτελείς συνεκδικαζόμενες δίκες, ο οποίος θα πρέπει να το απευθύνει κατά του αντιδίκου του και όχι κατά των διαδίκων των άλλων συνεκδικαζομένων δικών. Επομένως, αν το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εκδώσει οριστική απόφαση ως προς τη μία αίτηση δικαστικής προστασίας, ενώ ως προς την άλλη ή τις άλλες εκδώσει μη οριστική απόφαση, τότε (η οριστική απόφαση) υπόκειται αυτοτελώς σε έφεση και πριν εκδοθεί οριστική απόφαση ως προς τις άλλες, που συνεκδικάσθηκαν. Αυτό συμβαίνει, επειδή η οριστική απόφαση του δικαστηρίου επί της μιας εκ των συνεκδικαζόμενων αιτήσεων παροχής έννομης προστασίας αποτελεί στην ουσία άλλη δίκη σε σχέση μ' αυτήν, που εκκρεμεί ως προς τις υπόλοιπες και δεν έχει ακόμα περατωθεί. Μόλις δε εκδοθεί οριστική απόφαση και ως προς τις υπόλοιπες, τότε θα είναι δυνατή η άσκηση εφέσεως και κατά αυτών[191].

Συνεπώς, παραδεκτά προσβάλλεται με έφεση η οριστική απόφαση επί της μίας εκ των συνεκδικαζόμενων αντίθετων αγωγών[192], όπως επίσης παραδεκτώς χωρεί έφεση επί της απόφασης του δικαστηρίου, που κρίνει οριστικά την αγωγή ή την ασκηθείσα από τον

[191] Μακρίδου, ό.π., σελ. 987-989 ·Η ίδια, Η κατ' άρθρον 246 ΚΠολΔ συνεκδίκαση υποθέσεων και ειδικότερα ζητήματα μετά την ισχύ του ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2017, σελ. 4-5 ·Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου, ό.π., σελ. 1192 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 73.

[192] ΕφΘεσ 175/2004, Αρμ 2005, σελ. 13=ΕΕμπΔ 2006, σελ. 80 ·ΕφΑθ 950/2001, ΕλλΔνη 2001, σελ. 773. Αντίθετα, ο Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1909 και σε παρατηρήσεις του στην ΕφΑθ 4519/1974, Δ 1974,

εναγόμενο παρεμπίπτουσα αγωγή, ενώ η κρίση του ως προς την άλλη είναι μη οριστική[193]. Άλλωστε, δεν υπάρχει λόγος διαφορετικής μεταχείρισης των περιπτώσεων αυτών από την περίπτωση συνεκδίκασης αγωγής και ανταγωγής[194]. Αυτή είναι και άποψη που επικρατεί στη νομολογία, δίχως βέβαια να λείπουν και ελάχιστες εξαιρέσεις[195].

Επίσης, όταν συνεκδικάζονται αγωγή και κύρια παρέμβαση (άρθρο 86 ΚΠολΔ), το δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί οριστικά μόνο για την αγωγή ή την κύρια παρέμβαση και να επιφυλαχθεί να εκδώσει απόφαση για την άλλη. Η οριστική κρίση του δικαστηρίου πλήττεται παραδεκτά με έφεση, ανεξάρτητα από την τύχη της μη οριστικής

σελ. 794, σύμφωνα με τον οποίο, δεν θα πρέπει να υπόκειται σε έφεση η οριστική απόφαση επί μίας εκ των συνεκδικαζόμενων αγωγών, όταν μεταξύ τους υπάρχει συνάφεια.

[193] Κωστάκος, ό.π., ΕλλΔνη 1990, σελ. 249 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 45-46 ·ΑΠ 271/2002, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 1312/1980, ΝοΒ 1981,σελ. 664. Αντίθετα, Τσικρικάς, ό.π., σελ. 166-167, υποστηρίζει, ότι για να κρίνουμε κατά πόσο μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς με έφεση απόφαση του δικαστηρίου, που κρίνει οριστικά μόνο για την κύρια αγωγή ή μόνο για την παρεμπίπτουσα, θα πρέπει να διακρίνουμε στις εξής περιπτώσεις: Α) Η κύρια και η παρεμπίπτουσα αγωγή απορρέουν από το ίδιο βιοτικό συμβάν, από την ίδια πραγματική αιτία. Π.χ. με την αγωγή ζητείται αποζημίωση για ζημίες, που έγιναν μέχρι την άσκησή της και με την παρεμπίπτουσα ζητούνται περεταίρω ζημίες, που προέκυψαν το επόμενο της αγωγής χρονικό διάστημα. Στην περίπτωση αυτή, εάν εκδοθεί οριστική απόφαση επί της μιας, η τελευταία μπορεί να προσβληθεί με έφεση και πριν ακόμα κριθεί οριστικά η παρεμπίπτουσα. Και τούτο, καθώς εν προκειμένω δεν υπάρχει κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων. Β) Με την παρεμπίπτουσα αγωγή ζητείται επίδειξη εγγράφου ή αναγνώριση της πλαστότητας εγγράφου, η απόφαση επί της οποίας επηρεάζει την κύρια δίκη. Αν το δικαστήριο αποφανθεί οριστικά ως προς την παρεμπίπτουσα, κάνοντάς τη δεκτή ή απορρίπτοντάς τη και τάξει αποδείξεις ως προς την κύρια αγωγή, η απόφαση κατά το μέρος, που κρίθηκε οριστικά είναι αυτοτελώς εκκλητή, αφού ούτε και σε αυτή την περίπτωση υφίσταται ο ανωτέρω κίνδυνος. Γ) Η έννομη σχέση της κύριας αγωγής είναι προδικαστική του δικαιώματος, που ασκείται με την παρεμπίπτουσα. Στην περίπτωση αυτή, εάν απορριφθεί η κύρια αγωγή, τότε απορρίπτεται και η παρεμπίπτουσα, δίχως να δημιουργείται κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων. Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο, όταν το δικαστήριο κάνει δεκτή την αγωγή και διατάσσει αποδείξεις για την παρεμπίπτουσα, αφού δεν απαραίτητο να δεχθεί αυτόματα και αυτή. Στο εν λόγω παράδειγμα κρίνεται συνεπέστερο να αποκλεισθεί η δυνατότητα αυτοτελούς προσβολής της κύριας αγωγής, εφόσον υπάρχει κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών κρίσεων μεταξύ του πρωτοβάθμιου και δευτεροβάθμιου δικαστηρίου. Έτσι, αν προσβληθεί με έφεση η απόφαση, που δέχθηκε την αγωγή, η τελευταία ευδοκιμήσει και απορριφθεί από το Εφετείο η αγωγή, μπορεί και το πρωτοβάθμιο δικαστήριο να κάνει δεκτή την παρεμπίπτουσα. Υποστηρίζεται βέβαια, ότι το δικαστήριο θα πρέπει να αναστείλει την εκδίκαση της παρεμπίπτουσας, μέχρι να κριθεί από το Εφετείο η κύρια αγωγή. Επειδή όμως το άρθρο 249 ΚΠολΔ παρέχει ευχέρεια στο δικαστήριο και όχι υποχρέωση, κρίνεται σκοπιμότερο να αποκλεισθεί η δυνατότητα έφεσης της εν μέρει οριστικής απόφασης στην εν λόγω περίπτωση. Δ) Η παρεμπίπτουσα αγωγή έχει ως αίτημα την αναγνώριση της ακυρότητας ή την ακύρωση της έννομης σχέσης, από την οποία απορρέει η αξίωση, που ασκείται με την κύρια αγωγή. Εν προκειμένω, ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων εντοπίζεται, όταν το δικαστήριο απορρίπτει την παρεμπίπτουσα και τάσσει αποδείξεις για την κύρια αγωγή, γιατί, αν την έκανε δεκτή, θα έπρεπε να απορρίψει την κύρια αγωγή. Και εδώ πρέπει να τύχουν εφαρμογής, όσα αναφέρθηκαν στην αμέσως προηγούμενη περίπτωση.

[194] Κεραμεύς, ό.π., σελ. 61 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1276 ·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 119 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 126 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 45 ·ΕφΠειρ 594/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΔωδ 201/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΔωδ 82/2012, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 99/2008, ΝοΒ 2008, σελ. 1288.

[195] ΕφΘεσ 804/1980, Αρμ 1980, σελ. 834 ·ΕφΛαρ 418/1993, Αρμ 1994, σελ. 199.

απόφασης. Και τούτο, καθώς η δημιουργηθείσα με την κύρια παρέμβαση δίκη είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη της δίκης για την αγωγή[196]. Προς επίρρωση της ως άνω αναφερόμενης θέσης, την οποία ασπάζεται η νομολογία, συνηγορούν τα εξής. Αφενός, ότι στο ισχύον δίκαιο, η κύρια παρέμβαση έχει τον χαρακτήρα παρεμπίπτουσας αγωγής[197] και αφετέρου ότι δεν αποκλείεται η διαφορετική διαδικαστική πορεία αγωγής και κύριας παρέμβασης (άρθρο 285 παρ. 2 ΚΠολΔ).

Στη δικονομική θεωρία βέβαια διατυπώθηκε και η αντίθετη θέση. Έτσι, για λόγους αποφυγής έκδοσης αντικρουόμενων αποφάσεων μεταξύ δικαστηρίων πρώτου και δεύτερου βαθμού, υποστηρίχθηκε, ότι είναι ανεπίτρεπτη η προσβολή της απόφασης επί της αγωγής ή της κύριας παρέμβασης, ενώ εκκρεμεί οριστική κρίση ως προς την άλλη. Ο κίνδυνος στην περίπτωση αυτοτελούς προσβολής τοποθετήθηκε στο εξής. Εάν, για παράδειγμα, το δικαστήριο απορρίψει την κύρια παρέμβαση και επιφυλαχθεί να εκδώσει απόφαση ως προς την αγωγή, τότε, αν προσβληθεί με έφεση αυτοτελώς η οριστική κρίση του δικαστηρίου ως προς την κύρια παρέμβαση, ενδέχεται το Εφετείο, κάνοντας δεκτή την έφεση, να κάνει δεκτή την κύρια παρέμβαση, ενώ παράλληλα το πρωτοβάθμιο δικαστήριο να κάνει δεκτή την αγωγή. Όλα τούτα θα έχουν ως αποτέλεσμα να εκδοθούν αντιφατικές μεταξύ τους αποφάσεις, αναγνωρίζοντας π.χ. το δικαίωμα κυριότητας τόσο στον ενάγοντα όσο και στον κυρίως παρεμβαίνοντα. Ομοίως, ενδέχεται να συμβεί και το αντίστροφο. Το δικαστήριο να απορρίπτει την κύρια αγωγή και να διατάσσει αποδείξεις για την κύρια παρέμβαση. Ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων είναι και εδώ αισθητός[198].

Μια ακόμη περίπτωση συνεκδίκασης είναι αυτή της αγωγής και προσεπίκλησης του δικονομικού εγγυητή (άρθρο 88 ΚΠολΔ). Η προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή αποτελεί σύνθετη διαδικαστική πράξη, η οποία περιέχει πρόσκληση για συμμετοχή του

[196] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 46 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 127-128 ·Κουσούλης Στ., Η κύρια παρέμβαση στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 1987, σελ. 324 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 48 ·ΑΠ 1207/2003, ΕλλΔνη 2005, σελ. 398 ·ΕφΑθ 1146/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 841 ·ΕφΑθ 6451/1996, ΑρχΝ 1997, σελ. 70.

[197] ΠΠρΘεσ 2950/1970, Δ 1972, σελ. 19 (με παρατηρήσεις Βερβεσού Ν., σελ. 21 με περεταίρω παραπομπές στην υποσημ. 3).

[198] Τσικρικάς, ό.π., σελ. 161-162 ·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 125 ·Κουσούλης, ό.π. (1987), σελ. 329-331. Αντιθέτως, κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων δεν γεννάται, όταν το δικαστήριο κάνει δεκτή την αγωγή ή την κύρια παρέμβαση, αφού κάνοντας δεκτή τη μία θα πρέπει να απορρίψει την άλλη. Ενδέχεται όμως, παρά την αποδοχή της αγωγής να τάξει αποδείξεις ως προς την ουσιαστική βασιμότητα της κύριας παρέμβασης. Επομένως, και σε αυτή την περίπτωση δημιουργείται κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων (βλ. Τσικρικάς, ό.π., σελ. 162).

δικονομικού εγγυητή στη δίκη, αλλά ταυτόχρονα και μια «συγκεκαλυμμένη» αίτηση παροχής δικαστικής προστασίας, η οποία στοχεύει στην αναγνώριση της εγγυητικής ευθύνης, που υπέχει ο προσεπικαλούμενος έναντι του προσεπικαλέσαντος[199]. Τούτο έχει ως αποτέλεσμα να δημιουργείται μία νέα και αυτοτελής δίκη, η οποία έχει το χαρακτήρα της παρεμπίπτουσας, εφόσον η τελευταία εξαρτάται από την έκβαση της δίκης ως προς την κύρια αγωγή. Έτσι, λόγω της φύσεως της προσεπίκλησης (ως παρεμπίπτουσας δίκης), αύτη συνεκδικάζεται με την κύρια δίκη. Εάν όμως το δικαστήριο απορρίψει την προσεπίκληση, έστω και για λόγους τυπικούς, και τάξει αποδείξεις επί της κυρίας αγωγής, τότε η οριστική απόφαση του δικαστηρίου ως προς την παρεμπίπτουσα δίκη της προσεπικλήσεως καθίσταται αυτοτελώς εκκλητή, μολονότι εκκρεμεί η οριστική κρίση του δικαστηρίου ως προς την κύρια αγωγή. Και τούτο, καθώς πρόκειται για αιτήσεις παροχής δικαστικής προστασίας μεταξύ διαφορετικών διαδίκων και με διαφορετικό αντικείμενο, οι οποίες όμως παρά τη συνεκδίκαση δεν χάνουν την αυτοτέλειά τους[200]. Στην περίπτωση αυτή, ο ηττηθείς προσεπικαλών μπορεί να προσβάλει αυτοτελώς με έφεση την απορριπτική επί της προσεπίκλησης απόφαση, για να επιτύχει ευνοϊκή για εκείνον κρίση. Όμως όλος αυτός ο δικαστικός αγώνας μπορεί να αποβεί μάταιος, καθώς το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, που επιφυλάχθηκε αρχικώς ως προς την αγωγή, μπορεί να εκδώσει απόφαση, με την οποία να την απορρίπτει. Άρα, εφόσον απορριφθεί η κύρια αγωγή, καθίσταται άνευ αντικειμένου η προσεπίκληση. Συνεπώς στην περίπτωση αυτή, υποστηρίχθηκε, ότι θα ήταν συνεπέστερο να ανασταλεί η εκδίκαση της έφεσης κατά της απόφασης επί της προσεπίκλησης, μέχρι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο να αποφανθεί οριστικά ως προς την αγωγή[201]. Τέλος, να σημειωθεί, ότι στην περίπτωση, που με την προσεπίκληση έχει ενωθεί και παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημίωσης του προσεπικαλούντος κατά του προσεπικληθέντος, σε περίπτωση, που ο πρώτος ηττηθεί και ικανοποιήσει τον ενάγοντα, δεν υπάρχει ενδεχόμενο το δικαστήριο να αποφανθεί οριστικά ως προς αυτή χωρίς πρώτα να έχει αποφανθεί οριστικά ως προς την κύρια

[199] Μητσόπουλος Γ., Μελέται γενικής θεωρίας δικαίου και αστικού δικονομικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα 1983, σελ., 439 ·Ράμμος, ό.π. (Εγχειρίδιον, τ. Ι), σελ. 307.

[200] Κράνης, ό.π., σελ. 437 · Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 91 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 36 ·Πανταζόπουλος Στ., Η προσεπίκληση κατά τον κώδικα πολιτικής δικονομίας, Αθήνα 1995, σελ. 190 ·ΕφΑθ 9165/2002, ΕλλΔνη 2004, σελ. 592 ·ΕφΑθ 6676/1998, ΕλλΔνη 1999, σελ. 1155 ·ΠΠρΠειρ 1244/1987, ΕΕμπΔ 1988, σελ. 324 ·ΕφΑθ 2688/1983, Αρμ 1983, σελ. 1989. Αντίθετα, βλ. 16481/1979, Δ 1979, σελ. 329-333 (με παρατηρήσεις Γιαννούλη Κ.).

[201] Πανταζόπουλος, ό.π. (Προσεπίκληση), σελ. 191.

αγωγή, αφού η παρεμπίπτουσα αγωγή αποζημίωσης ασκείται υπό την αίρεση ευδοκίμησης της κύριας αγωγής[202].

Στις ως άνω αναφερόμενες περιπτώσεις συνεκδίκασης η νομολογία ακολούθησε την άποψη του επιτρεπτού αυτοτελούς προσβολής με έφεση της εν μέρει οριστικής απόφασης του δικαστηρίου (ως προς την οριστική της διάταξη), διότι οι περιπτώσεις αυτές παρουσιάζουν ομοιότητες με την απλή ομοδικία. Συγκεκριμένα, η ταυτότητα των διαδίκων δεν αποτελεί προϋπόθεση για την συνεκδίκαση. Οπότε, μπορεί να διαταχθεί συνεκδίκαση αγωγών με διαφορετικούς διαδίκους ή με τους ίδιους διαδίκους αλλά με διαφορετική ιδιότητα (π.χ. αντίθετες αγωγές) ή συνεκδίκαση αγωγών και άλλων διαδικαστικών πράξεων (π.χ. παρεμβάσεις, προσεπικλήσεις). Έτσι, λόγω της επιτρεπόμενης από το νόμο πολλαπλότητας των υποκειμένων των συνεκδικαζόμενων δικών, η κατάτμηση της διαφοράς ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου και ο κίνδυνος να παρεμποδίζονται οι διάδικοι από την αμελή ή τη συμπαικτική συμπεριφορά των υπολοίπων είναι δεδομένα[203].

Βέβαια, ενδέχεται οι συνεκδικαζόμενες δίκες να διεξάγονται και μεταξύ των ίδιων διαδίκων. Η περίπτωση αυτή όμως, καθόλου δεν ομοιάζει με την περίπτωση της απλής ομοδικίας. Περισσότερο θα λέγαμε, ότι πρόκειται για μια «επιγενόμενη αντικειμενική σώρευση αγωγών[204]». Για το λόγο αυτό, προτάθηκε[205] στην περίπτωση, που υπάρχει ταυτότητα διαδίκων, να προσβάλλεται με έφεση η απόφαση, μόλις αυτή καταστεί οριστική για όλες τις συνεκδικαζόμενες δίκες (τελειωτική)[206]. Βέβαια, η νομολογία, δεν έχει ασπαστεί την πρόταση αυτή, μη προβαίνοντας σε διάκριση σχετικά με την ύπαρξη ταυτότητας διαδίκων ή όχι. Αντιθέτως, ακολουθεί ενιαία τακτική, επιτρέποντας την άσκηση εφέσεως ως προς τις οριστικές κρίσεις του δικαστηρίου, σε κάθε περίπτωση[207].

---

[202] Τσικρικάς, ό.π., σελ. 185.
[203] Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 987-988.
[204] Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 988.
[205] Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 988-989.
[206] Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 988-989.
[207] Η στάση αυτή της νομολογίας έχει επικριθεί, διότι σε αυτή την περίπτωση δεν φαίνεται να υπάρχει λόγος διαφορετικής μεταχείρισης της συνεκδίκασης από την αντικειμενική σώρευση αγωγών. Βέβαια, ίσως η νομολογία να τηρεί τη στάση αυτή, επειδή δεν θέλει να περιορίσει τις δικονομικές δυνατότητες του διαδίκου, κυρίως όταν η συνεκδίκαση διατάσσεται από το ίδιο το δικαστήριο, και όχι από πρωτοβουλία του ίδιου, όπως συμβαίνει με την αντικειμενική σώρευση (βλ. Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 989).

4. Αντικειμενική σώρευση

Σύμφωνα με το άρθρο 218 ΚΠολΔ, χάριν οικονομίας της δίκης, δίνεται η δυνατότητα στον ενάγοντα να σωρεύσει στο αυτό δικόγραφο περισσότερες αιτήσεις παροχής έννομης προστασίας, οι οποίες μπορεί και να μην είναι μεταξύ τους συναφείς, αρκεί να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου (άρθρο 218 παρ. 1 ΚΠολΔ[208]).

Αρχικά, η θεωρία, σχετικά με το αυτοτελώς εκκλητό των εν μέρει οριστικών αποφάσεων επί των αντικειμενικά σωρευμένων αγωγών, φαίνεται διστακτική[209]. Και τούτο, διότι με τον αποκλεισμό της άσκησης έφεσης, προτού η απόφαση καταστεί τελειωτική, στοχεύεται η αποφυγή ταυτόχρονης εκκρεμοδικίας των αντικειμενικά σωρευμένων αιτημάτων, άλλων σε πρώτο και άλλων σε δεύτερο βαθμό. Άλλωστε, στην περίπτωση αυτή δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα επιχειρήματα, τα οποία έγιναν δεκτά στην περίπτωση των εν μέρει οριστικών αποφάσεων επί απλής ομοδικίας. Συγκεκριμένα, δεν υπάρχει κίνδυνος να εμποδιστεί ο διάδικος από το να προσβάλει την απόφαση με έφεση κατά το μέρος, που τον αφορά και ούτε (υπάρχει κίνδυνος) να εξαρτάται από τους λοιπούς διαδίκους, οι οποίοι μπορεί να είναι απρόθυμοι να περατώσουν τη δίκη, αφού «λοιποί» δεν υπάρχουν. Ομοίως, δεν υπάρχει κίνδυνος κατάτμησης της διαφοράς σε δεύτερο βαθμό, όπως όταν κάθε απλός ομόδικος θα μπορούσε να ασκήσει ξεχωριστά έφεση[210].

Βέβαια, θα μπορούσαμε να επιχειρήσουμε μια σύγκριση της συνεκδίκασης και της αντικειμενικής σώρευσης, ώστε να δούμε αν θα μπορούσε να γίνει αναλογική εφαρμογή των όσων εκτέθηκαν στο παραπάνω κεφάλαιο. Όμως, ενώ φαίνεται να έχουν αρκετές ομοιότητες, υπάρχει μια βασική διαφορά. Το άρθρο 246 ΚΠολΔ, σε αντίθεση με

---

[208] «Περισσότερες αιτήσεις του ίδιου ενάγοντος κατά του ίδιου εναγομένου οι οποίες πηγάζουν από την ίδια ή διαφορετική αιτία, αφορούν το ίδιο ή διαφορετικό αντικείμενο και στηρίζονται στον ίδιο ή διαφορετικό λόγο μπορούν να ενωθούν στο ίδιο δικόγραφο αγωγής α) αν δεν είναι αντιφατικές μεταξύ τους, β) αν στο σύνολό τους υπάγονται λόγω ποσού στο δικαστήριο όπου εισάγονται, γ) αν υπάγονται στην τοπική αρμοδιότητα του ίδιου δικαστηρίου, δ) αν υπάγονται στο ίδιο είδος διαδικασίας, ε) αν η σύγχρονη εκδίκασή τους δεν επιφέρει σύγχυση».

[209] Τον αποκλεισμό του ενδίκου μέσου της εφέσεως υποστηρίζουν οι Κεραμεύς, ό.π., σελ. 60-61, ·Κουτσουλέλος, ό.π., σελ. 247 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 874 ·Μακρίδου, ό.π., σελ. 984, 986 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 127 ·Τσικρικάς, ό.π., σελ. 145-146 ·Σινανιώτης Λ., Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, εκδόσεις Σάκκουλα 2006, σελ. 22-23. Αντίθετα, την αυτοτελή προσβολή υποστηρίζουν οι Κλαμαρής, ό.π. 1981, σελ. 96-97 και Κράνης, ό.π., σελ. 437. Ο Μπέης (ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1905-1906), δέχεται την αυτοτελή προσβολή της εν μέρει οριστικής απόφασης, εφόσον όμως δεν υφίσταται συνάφεια μεταξύ των αντικειμενικώς σωρευμένων αιτήσεων. Ο Νίκας, ό.π., τ. ΙΙΙ, σελ. 123, φαίνεται να δέχεται με επιφύλαξη την αυτοτελή προσβολή με έφεση στην περίπτωση αυτή.

[210] Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 986.

το άρθρο 218 ΚΠολΔ, δεν προϋποθέτει ταυτότητα διαδίκων. Επομένως, αποκλείουμε την περίπτωση αναλογικής εφαρμογής, όπως αποκλείσαμε και την αναλογική εφαρμογή των όσων ισχύουν στην απλή ομοδικία[211].

Από την άλλη πλευρά, η νομολογία φαίνεται διχασμένη. Σύμφωνα με μία άποψη, η απόφαση του δικαστηρίου, που κρίνει οριστικά την μία εκ των αντικειμενικώς σωρευμένων στο αυτό δικόγραφο αγωγών, είναι δυνατό να προσβάλλεται αυτοτελώς με έφεση. Και τούτο, διότι οι αγωγές αυτές διατηρούν την αυτοτέλειά τους, απλώς τηρείται κοινή διαδικασία για όλες, όπως άλλωστε συμβαίνει και στην περίπτωση της συνεκδίκασης αγωγής και ανταγωγής, όπου η οριστική απόφαση επί της ανταγωγής υπόκειται σε έφεση, καίτοι δεν έχει περατωθεί η δίκη επί της αγωγής ή και το αντίστροφο. Με άλλα λόγια, η απόφαση, που αφορά την μία, αποτελεί στην ουσία άλλη απόφαση από αυτή, που αφορά την άλλη[212]. Ομοίως, εκκλητή θεωρείται η απόφαση, που κρίνει οριστικά για μία ή για ορισμένες από τις σωρευμένες αγωγές και ως προς την άλλη ή τις υπόλοιπες διατάσσει τον χωρισμό τους παραπέμποντας αυτήν ή αυτές σε ιδιαίτερη συζήτηση, επειδή δεν συντρέχουν οι προβλεπόμενες στο νόμο προϋποθέσεις για την σώρευσή τους (άρθρο 218 παρ. 2 ΚΠολΔ). Τούτο συμβαίνει, διότι μετά τον χωρισμό τους ανακτούν την αυτοτέλειά τους και επομένως παραδεκτώς υπόκειται σε έφεση η οριστική απόφαση. Επομένως, η απόφαση θεωρείται αυτοτελώς εκκλητή ακόμα και αν το δικαστήριο δεν απεφάνθη επί της ουσίας ως προς την άλλη σωρευθείσα αγωγή (ή τις άλλες σωρευθείσες αγωγές), αφού διατάσσοντας τον χωρισμό τους, το δικαστήριο απεφάνθη οριστικά, ότι δεν επιτρέπεται η σύγχρονη εκδίκασή τους[213].

Εντούτοις, απαντώνται αποφάσεις, που κρίνουν διαφορετικά, ήτοι, ότι σε έφεση υπόκειται μόνο η απόφαση, η οποία αποφαίνεται οριστικά για όλες τις σωρευμένες

[211] Μακρίδου, ό.π., ΕλλΔνη 2006, σελ. 987.

[212] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 93 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 36 ·Ράμμος/Κλαμαρής/Ορφανίδης, ό.π., σελ. 69 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. Ι), σελ. 874 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 46-47 ·ΕφΘεσ 1219/2017, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΠειρ 594/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΛαρ 92/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 268 ·ΕφΛαρ 15/2013, Δικογραφία 2013, σελ. 52: «Η απόφαση, που έκρινε οριστικά αγωγή αναγνώρισης ακυρότητας διαθήκης και κήρυξε απαράδεκτη τη συζήτηση ως προς την αντικειμενικώς σωρευόμενη αγωγή περί κλήρου, διότι δεν προέκυπτε, αν γράφηκε στα βιβλία διεκδικήσεων, υπόκειται σε έφεση κατά το μέρος που κρίθηκε οριστικά η μία αγωγή και πριν εκδοθεί οριστική απόφαση ως προς τη σωρευθείσα». ΕφΠειρ 621/2013, ΝΟΜΟΣ · ΑΠ 391/2012, ΝοΒ 2012, σελ. 1797 ·ΑΠ 541/2009, ΝοΒ 2009, σελ. 1708 ·ΑΠ 99/2008, Δ 2008, σελ. 659 · ΑΠ 1365/2002, ΧρΙΔ 2003, σελ. 32 ·ΕφΘεσ 303/1989, Αρμ 1989, σελ. 786 ·ΕφΑθ 12182/1988, ΕλλΔνη 1990, σελ. 1044.

αγωγές. Προς επίρρωση της άποψης αυτής, υποστηρίζεται ότι με το να δεχτεί το δικαστήριο το αντίθετο, ξεφεύγει κατά πολύ από τα όρια, που θέτει ο κανόνας του άρθρου 513 παρ. 1β ΚΠολΔ, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων, πόσο μάλλον, όταν τελούν μεταξύ τους σε σχέση ουσιαστικής συνάφειας και εξαρτήσεως. Επομένως, σε κάθε περίπτωση είναι ανεπίτρεπτη η άσκηση εφέσεως, προτού η απόφαση καταστεί τελειωτική στο σύνολό της. Άλλωστε, στόχος του νόμου είναι να αποφευχθεί η κατάτμηση της διαφοράς μεταξύ πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων δικαστηρίων, καθώς επίσης να εξοικονομηθούν χρόνος και χρήμα για τον τερματισμό της δίκης[214].

Ωστόσο, προτάθηκε από την θεωρία[215] η υιοθέτηση του κριτηρίου της συνάφειας[216]. Ήτοι, εάν μεταξύ αυτών, που κρίθηκαν οριστικώς και αυτών, που βρίσκονται σε εκκρεμότητα, υπάρχει συνάφεια, τότε η απόφαση θα μπορεί να προσβληθεί με έφεση, μόνο όταν καταστεί εν όλω οριστική. Αντίθετα, εάν λείπει η προϋπόθεση αυτή και μεταξύ των σωρευμένων αγωγών δεν υφίσταται συνάφεια, τότε η απόφαση ως προς την αγωγή, που έχει κριθεί οριστικώς, θα μπορεί να προσβληθεί με έφεση, ακόμα και πριν εκδοθεί απόφαση ως προς την άλλη αγωγή. Και τούτο, διότι μόνο στην περίπτωση ύπαρξης συνάφειας η άσκηση εφέσεως επί των οριστικώς κριθέντων θα δημιουργούσε κίνδυνο έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων[217]. Η νομολογία όμως φαίνεται

---

[213] Ως προς το ζήτημα αυτό η νομολογία έχει σταθεροποιηθεί. Κωστάκος, ό.π., ΕλλΔνη 1990, σελ. 254 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 72. Βλ. ΕφΑθ 2575/2010, ΑρχΝ 2010, σελ. 562 ·ΑΠ 510/1982, ΝοΒ 1983, σελ. 352.

[214] Κράνης, ό.π., σελ. 437-438 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1276-1277 ·ΕφΠειρ 306/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΠειρ 213/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 144/2012, ΕφΑΔ 2012, σελ. 621 ·ΕφΑθ 5863/2012, ΝοΒ 2014, σελ. 2318 ·ΕφΠατρ 322/2011, ΑχαΝομ 2012, σελ. 186 ·ΕφΑθ 3902/2009, ΕλλΔνη 2011, σελ. 220 ·ΕφΠατρ 756/2009, ΑχαΝομ 2010, σελ. 393 ·ΕφΙωαν 216/2008, Αρμ 2009, σελ. 1225 ·ΕφΑθ 1265/2007, ΕφΑΔ 2008, σελ. 226 ·ΕφΑΘ 7206/2006, ΕλλΔνη 2008, σελ. 270 ·ΕφΑθ 6174/1991, ΕλλΔνη 1993, σελ. 1637 ·ΑΠ 406/1980, ΝοΒ 1980, σελ. 1761. Ωστόσο, σύμφωνα με την ΑΠ 1260/2015 (παρατίθεται απόσπασμα αυτής στον Μπαμπινιώτη, ό.π., σελ. 116, υποσημείωση 305), σύμφωνα με την οποία δεν επιτρέπεται αναίρεση ακόμα και αν δεν υφίσταται κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων και αυτό συμβαίνει χάριν της οικονομίας της δίκης, για την ταχεία περάτωσή της, για την αποτροπή κατάτμησης και παρέλκυσης της δίκης με την ταυτόχρονη αύξηση των εξόδων διεξαγωγής της.

[215] Μακρίδου, ό.π., σελ. 985 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1905-1906 ·Ο ίδιος, ό.π. (Συμβολαί), σελ. 436-437 ·Σταματόπουλος, ό.π., σελ. 440-442 ·Μπαμπινιώτης, σε παρατηρήσεις του στην ΑΠ 295/2007, ΕΠολΔ 2008, σελ. 61, 64-65 ·Αρβανιτάκης, σε παρατηρήσεις του στην ΕφΘεσ 303/1989, Αρμ 1989, σελ. 787-788. Τη θέση αυτή φαίνεται να συμμερίζεται ο Τσικρικάς, ό.π., σελ. 147, ενώ συζητήσιμη τη θεωρεί ο Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 124.

[216] Π.χ. αγωγή αναγνώρισης εικονικότητας και αγωγή διανομής, διεκδικητική αγωγή και απόδοσης ωφελημάτων.

[217] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 92-93 ·Μακρίδου, ό.π., σελ. 985 ·ΕφΑθ 4519/1974, Δ 1974, σελ. 793-794 (με παρατηρήσεις Μπέη Κ.) ·Μπέης, ό.π. (Συμβολαί), σελ. 172, με παρατηρήσεις στην ΕφΑθ 4519/1974.

να μην ασπάζεται το κριτήριο της συνάφειας. Και τούτο, καθώς υπάρχουν αποφάσεις, στις οποίες κρίνεται, ότι «σε περίπτωση αντικειμενικής σωρεύσεως αιτήσεων παροχής έννομης προστασίας του ιδίου ενάγοντος κατά του ιδίου εναγόμενου σε ένα δικόγραφο, η απόφαση, που περατώνει την δίκη ως προς μία αίτηση, χωρίς να αποφαίνεται οριστικώς ως προς την άλλη, δεν υπόκειται σε προσβολή με ένδικα μέσα ιδίως, όταν οι υποβληθείσες αξιώσεις τελούν μεταξύ τους σε σχέση εξαρτήσεως, ήτοι η μία είναι παρεπόμενη της άλλης και η επίλυση της διαφοράς εξαρτάται από την επίλυση της άλλης»[218]. Το κριτήριο της συνάφειας προτάθηκε και για την ανταγωγή, όμως δεν έγινε δεκτό από την νομολογία, καθώς τέτοια διάκριση δεν προκύπτει από το κείμενο του νόμου (άρθρο 513 ΚΠολΔ)[219].

5. Επικουρική σώρευση

Αρνητική ωστόσο παρουσιάζεται η νομολογία στην περίπτωση, που αυτοτελείς αιτήσεις ή αγωγές σωρεύονται επικουρικά στο αυτό δικόγραφο. Επομένως, εάν το δικαστήριο αποφανθεί οριστικά απορρίπτοντας την κύρια βάση και επιφυλαχθεί ως προς την επικουρική, η απόφαση επί της κύριας βάσης δεν μπορεί να προσβληθεί αυτοτελώς με έφεση, διότι λόγω της ύπαρξης του δικονομικού δεσμού της επικουρικότητας και συγκεκριμένα της ενδοδιαδικαστικής αίρεσης, προέχει η ενότητα του αντικειμένου της δίκης και η αποφυγή κατάτμησης της διαφοράς μεταξύ δικαστηρίων πρώτου και δεύτερου βαθμού. Και τούτο ανεξαρτήτως ύπαρξης συνάφειας μεταξύ κύριας και επικουρικής αγωγής[220]. Άλλωστε, ο κίνδυνος έκδοσης αντιφατικών αποφάσεων στην

[218] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 71 ·ΕφΠατρ 205/2011, ΑχαΝομ 2012, σελ. 242 ·ΑΠ 409/2009, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΠατρ 982/2009, ΑχαΝομ 2010, σελ. 412 ·ΕφΙωαν 349/2008, Αρμ 2009, σελ. 911=ΝοΒ 2010, σελ. 1721 ·ΑΠ 1060/2004, ΝΟΜΟΣ. Η χρήση της φράσης «ιδίως όταν τελούν σε σχέση εξάρτησης», υποδηλώνει την άρνηση του δικαστηρίου να δεχθεί την εφαρμογή του κριτηρίου της συνάφειας. Αντίθετα, το δικαστήριο αποδέχεται το κριτήριο αυτό στις εξής αποφάσεις: ΑΠ 295/2007, ΕΠολΔ 2008, σελ. 61 ·ΑΠ 66/2012 και ΑΠ 1506/2014 (παρατίθεται απόσπασμα των εν λόγω αποφάσεων στον Μπαμπινιώτη, ό.π., σελ. 116, υποσημείωση 305).

[219] Μακρίδου, ό.π., σελ. 985 · Κεραμεύς, ό.π., σελ. 61 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1276 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1905 ·ΕφΑθ 7222/1982, Δ 1984, σελ. 39-41 (με παρατηρήσεις Σταματόπουλου Σ), όπου ο τελευταίος υποστηρίζει, ότι θα προσβάλλεται αυτοτελώς η οριστική κρίση του δικαστηρίου επί της αγωγής ή της ανταγωγής, μόνο εφόσον τα αντικείμενα αυτών δεν είναι συναφή.

[220] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 44 ·Μακρίδου, ό.π., σελ. 984-985 ·Τριανταφύλλου - Αλμπανίδου, ό.π., σελ. 1194 ·Αρβανιτάκης Π., Η επικουρικότητα στην πολιτική δίκη, Θεσσαλονίκη, 1989, σελ. 238-239 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 70 ·ΑΠ 708/2003, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΘεσ 303/1989, Αρμ 1989, σελ. 786 (με παρατηρήσεις Αρβανιτάκη Π.), όπου κρίθηκε απαράδεκτη η έφεση κατά αποφάσεως, που απορρίπτει τη μία βάση και τάσσει αποδείξεις για την άλλη ·ΕφΑθ 9979/1979, ΝοΒ 1980, σελ. 823, όπου κρίθηκε

προκείμενη περίπτωση είναι αισθητός. Συγκεκριμένα, στο παράδειγμά μας, αν ασκηθεί έφεση κατά της απόφασης, που απορρίπτει την κύρια βάση, το εφετείο εξαφανίζοντας την πρωτόδικη απόφαση μπορεί να κάνει δεκτή την κύρια βάση, ταυτόχρονα όμως το πρωτοβάθμιο δικαστήριο αποφαινόμενο οριστικά ως προς την επικουρική μπορεί να την κάνει δεκτή[221].Ωστόσο, υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη, κατά την οποία η απόφαση του δικαστηρίου, που απέρριψε την κύρια βάση είναι αυτοτελώς εκκλητή, ανεξαρτήτως αν εκκρεμεί η οριστική κρίση ως προς την επικουρική βάση[222].

Επίσης, αυτοτελώς εκκλητή θα πρέπει να θεωρηθεί η απόφαση του δικαστηρίου, η οποία ως προς την κύρια βάση παραπέμπει την υπόθεση στο καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο, ενώ αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης ως προς την επικουρική βάση, μέχρις ότου αποφανθεί περί αρμοδιότητος το δικαστήριο της παραπομπής. Αντιθέτως, αν το δικαστήριο απορρίψει την κύρια αγωγή και παραπέμψει την επικουρική στο αρμόδιο δικαστήριο, η απόφαση είναι οριστική, δεν είναι όμως τελειωτική για το σύνολο της διαφοράς, ώστε να μπορεί να προσβληθεί με έφεση[223].

6. Κονδύλια αγωγής

Εν μέρει οριστική είναι και η απόφαση του δικαστηρίου, το οποίο εξετάζοντας το μοναδικό κεφάλαιο της δίκης αποφανθεί οριστικά μόνο για το ένα ή για ορισμένα κονδύλια αυτού. Ως κονδύλια νοούνται τα αυθύπαρκτα μέρη, στα οποία μπορεί να διακριθεί το ένα και μοναδικό κεφάλαιο, με κριτήριο τη διαιρετότητα της επίδικης αξίωσης, δηλαδή με γνώμονα το ουσιαστικό δίκαιο. Για παράδειγμα, σε περίπτωση αυτοκινητικού ατυχήματος, ο παθών ασκεί αγωγή αποζημίωσης για ικανοποίηση της υλικής ζημίας, την οποία υπέστη. Η ζημία του αυτή συνίσταται σε χ ποσό για νοσήλια, χ ποσό για επιδιόρθωση του αυτοκινήτου του και σε χ ποσό, το οποίο αντιστοιχεί στο μισθό, που έχασε, επειδή παρέμεινε στο νοσοκομείο και δεν εργάσθηκε. Το δικαστήριο αποφαινόμενο επί της αγωγής την κάνει δεκτή και του επιδικάζει τα ποσά, τα οποία ζητούσε για νοσήλια και για μισθούς, ωστόσο διατάσσει διενέργεια

απαράδεκτη η έφεση κατά αποφάσεως, που απορρίπτει τη κύρια βάση και κηρύσσει απαράδεκτη τη συζήτηση για την επικουρική.

[221] Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 125.

[222] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 101, 127 ·Νίκας, ό.π., σελ. 123 (και υποσημείωση 81) ·ΕφΑθ 12182/1988, ΕλλΔνη 1990, σελ. 1044 ·ΕφΠειρ 1501/1981, ΑρχΝ 1983, σελ. 730.

[223] Αρβανιτάκης, ό.π., σελ. 239.

πραγματογνωμοσύνης για να προσδιορισθεί το ύψος της ζημίας επί του οχήματος. Η απόφαση του δικαστηρίου είναι εν μέρει οριστική απόφαση ή, κατά άλλη εκτίμηση, μη οριστική απόφαση με οριστικές διατάξεις[224]. Όταν έπειτα εκδοθεί απόφαση και ως προς το τελευταίο κονδύλι, τότε η απόφαση αυτή καθίσταται οριστική στο σύνολό της και επομένως εκκλητή. Επειδή όμως η προηγούμενη απόφαση περιείχε και οριστικές διατάξεις, για να προσβληθούν και να ανέβουν στο Εφετείο, θα πρέπει η έφεση κατά της οριστικής απόφασης να στραφεί και κατ' αυτών[225].

[224] Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 124.
[225] Κράνης, ό.π., σελ. 438 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 851 ·Νίκας, ό.π. (τ.ΙΙΙ), σελ. 125 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 71 ·ΕφΘεσ 718/2010, Αρμ 2012, σελ. 86..

IV. ΑΝΕΚΚΛΗΤΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Κατ' αρχήν, ο κανόνας είναι το εκκλητό των πρωτόδικων αποφάσεων των Ειρηνοδικείων και των Πρωτοδικείων (άρθρα 12 παρ. 1 και 511 ΚΠολΔ). Ο ανωτέρω κανόνας όμως διασπάται, όπου το όρισε ρητά ο νομοθέτης. Έτσι, ο κοινός νομοθέτης επέλεξε να αποκλείσει την άσκηση εφέσεως ρητά σε ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων, είτε απαγορεύοντας την άσκηση ενδίκων μέσων γενικώς είτε την άσκηση εφέσεως συγκεκριμένα, ενώ σε άλλες περιπτώσεις επέλεξε να προβεί σε περιοριστική αναφορά των ενδίκων μέσων, που μπορούν να ασκηθούν, χωρίς να περικλείει ανάμεσά τους και την έφεση[226].

1. Ανέκκλητες αποφάσεις λόγω ποσού ή αξίας του επίδικου αντικειμένου

Αναμενόμενο θα ήταν, με βάση όσα έχουν έως τώρα λεχθεί, οι αποφάσεις των Ειρηνοδικείων, που εκδίδονται με την εφαρμογή των διατάξεων των μικροδιαφορών, να προσβάλλονται με έφεση. Και τούτο, καθώς πρόκειται για οριστικές αποφάσεις, πρώτου βαθμού, οι οποίες εκδίδονται από το Ειρηνοδικείο[227]. Επομένως, θα λέγαμε, ότι πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις, που θέτει ο νόμος στα άρθρα 511 και 513 ΚΠολΔ, ώστε να είναι εκκλητές. Ωστόσο, η βούληση του νομοθέτη είναι να αποκλείσει τη δυνατότητα προσβολής με έφεση των με τη συγκεκριμένη διαδικασία εκδιδόμενων αποφάσεων. Έτσι, οι αποφάσεις αυτές κατά ρητή διάταξη του νόμου είναι ανέκκλητες (άρθρα 466 και 512 ΚΠολΔ)[228]. Επειδή λοιπόν πρόκειται για μικρής αξίας υποθέσεις, αφού το αντικείμενό τους δεν ξεπερνά τα πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ, κρίθηκε σκοπιμότερο από τον κοινό νομοθέτη να αποκλεισθεί η δυνατότητα προσβολής τους με ένδικα μέσα, καθώς τα χρήματα αλλά και ο χρόνος, που θα απαιτούνταν για τη

---

[226] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 75.

[227] Ως μικροδιαφορές, νοούνται εκείνες, που υπάγονται στη συνήθη λόγω ποσού αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου (άρθρο 14 παρ. 1 ΚΠολΔ), ή στην εξαιρετική καθ' ύλην αρμοδιότητά του (άρθρο 15 ΚΠολΔ), εφόσον το αντικείμενο της διαφοράς είναι μικρότερο των 5.000 ευρώ. Για τον προσδιορισμό της ανωτέρω αξίας, εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 7-11 ΚΠολΔ. Δεν τηρούνται οι περί μικροδιαφορών διατάξεις, όταν πρόκειται για εμπράγματες αγωγές, αγωγές νομής ή κατοχής επί ακινήτων, μικτές αγωγές, ακόμα και αν το αντικείμενο της διαφοράς είναι μικρότερο των 5.000 ευρώ. Αντιθέτως, οι ενοχικές αγωγές για τα ακίνητα υπάγονται στις διατάξεις των μικροδιαφορών (Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 466 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 827 ·Μπέης Κ./Καλαβρός Κ./Σταματόπουλος Στ, Πολιτική δικονομία-Γενικό μέρος, εκδόσεις Σάκκουλα 2003, σελ. 632).

[228] Απαλαγάκη(-Μιχαηλίδης), ό.π., σελ. 1172, (-Μπαλογιάννη) σελ. 1271 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 77-78 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 102 · Κεραμεύς, ό.π., σελ. 61-62 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης),

διεξαγωγή της δίκης σε δεύτερο βαθμό, θα ήταν δυσανάλογα με την αξία του αντικειμένου των δικών αυτών[229]. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να διευκρινισθεί, ότι, αν ασκηθεί αγωγή για ποσό ανώτερο των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ, εκδικασθεί χωρίς την εφαρμογή των διατάξεων των μικροδιαφορών και το δικαστήριο επιδικάσει ποσό μικρότερο των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ, τότε η απόφαση αυτή προσβάλλεται με έφεση. Επομένως, στην τελευταία αυτή περίπτωση, η απόφαση εκκαλείται, διότι η υπόθεση αυτή, λόγω του αιτήματος της αγωγής, δεν υπάγεται στις μικροδιαφορές και για το λόγο αυτό οι διατάξεις των τελευταίων δεν εφαρμόσθηκαν στην εκδίκασή της[230].

Σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, ομοίως ανέκκλητες είναι οι αποφάσεις των Ειρηνοδικείων, οι οποίες παραπέμπουν απλώς την υπόθεση στο αρμόδιο δικαστήριο, καθώς το άρθρο 512 υπερισχύει του 513 ΚΠολΔ ως ειδικότερο[231]. Αντιθέτως, υποστηρίζεται και η άποψη, ότι η απόφαση του Ειρηνοδικείου, με την οποία το δικαστήριο διαπιστώνει, ότι είναι καθ' ύλην αναρμόδιο να δικάσει τη διαφορά, διότι η τελευταία δεν υπάγεται στις μικροδιαφορές, και παραπέμπει στο καθ' ύλην αρμόδιο δικαστήριο, είναι εκκλητή[232].

Σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του άρθρου 466 ΚΠολΔ οι διατάξεις για τις μικροδιαφορές (άρθρα 467 έως 471 ΚΠολΔ) εφαρμόζονται και όταν η αξία του αντικειμένου της διαφοράς είναι μεγαλύτερη από πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ, αν ο ενάγων δηλώσει, ότι δέχεται προς ικανοποίηση του, αντί για το αντικείμενο, που ζητεί με την αγωγή, χρηματικό ποσό όχι μεγαλύτερο από πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ. Στην περίπτωση αυτή, ο εναγόμενος καταδικάζεται διαζευκτικά να καταβάλει είτε το αντικείμενο, που ζητείται με την αγωγή, είτε την αποτίμηση του σύμφωνα με την απόφαση, που θα εκδώσει ο ειρηνοδίκης, η οποία όμως (αξία) δεν θα ξεπερνά τα πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ. Επομένως, η απόφαση, που θα εκδοθεί, δεν θα υπόκειται σε

ό.π., σελ. 901 ·Κουτουρίσης Κ., Περί μικροδιαφορών, Αθήναι 1967, σελ. 216-217 ·ΑΠ 1395/2009, ΕΠολΔ 2009, σελ. 689.

[229] Ζόμπολας, ό.π., σελ. 107 ·Μπέης/Καλαβρός/Σταματόπουλος, ό.π., σελ. 632 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 26 ·ΕιρΡοδ 5/2014, ΝΟΜΟΣ ·ΕιρΧαν 5/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΕιρΚαβ 14/2009, ΝΟΜΟΣ.

[230] Κεραμεύς, ό.π., σελ. 62 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 869.

[231] Νίκας, ό.π.(τ. ΙΙΙ), σελ. 126 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 869 ·Κεραμεύς, ό.π., Αρμ 1979, σελ. 7 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 901 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 30-31.

[232] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 110 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 31 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1901 ·Κουτουρίσης, ό.π., σελ. 216-217.

έφεση. Εάν παρά την απαγόρευση ασκηθεί έφεση, η τελευταία θα απορριφθεί και αυτεπαγγέλτως από το δικαστήριο ως απαράδεκτη (άρθρο 532 ΚΠολΔ)[233].

Ενδέχεται όμως μια διαφορά να υπάγεται στις ειδικές διαδικασίες και ταυτόχρονα λόγω ποσού να αποτελεί και μικροδιαφορά. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο προβληματισμός έγκειται, στο αν θα εφαρμοστούν οι ειδικές διατάξεις των μικροδιαφορών. Εάν όμως εφαρμοστούν οι διατάξεις των άρθρων 466-472 ΚΠολΔ, τότε η απόφαση, που θα εκδοθεί επί της διαφοράς, θα είναι ανέκκλητη (άρθρα 466 και 512 ΚΠολΔ). Υπό το προηγούμενο καθεστώς (προ της τροποποιήσεως του ΚΠολΔ με τον Ν. 4335/2015), ίσχυαν τα εξής. Οι διατάξεις των μικροδιαφορών εφαρμόζονταν και στις ειδικές διαδικασίες, εκτός από εκείνες, στις οποίες προβλεπόταν ρητώς η απαγόρευση εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων. Αυτές ήταν, όσες είχαν χαρακτήρα εργατικής διαφοράς (άρθρο 666 παρ. 3 και πλέον 614 αρ. 3 ΚΠολΔ), ή διαφοράς από αμοιβή για παροχή εργασίας (άρθρο 681 εδ. γ' και πλέον 614 αρ. 5 ΚΠολΔ) ή από πιστωτικούς τίτλους (άρθρο 642 παρ. 2 και πλέον 614 αρ. 8 ΚΠολΔ)[234]. Αμφισβήτηση επικρατούσε, σχετικά με την εφαρμογή ή μη των άρθρων 466 επ. ΚΠολΔ, ως προς τις αυτοκινητικές[235] και τις μισθωτικές διαφορές[236]. Σκοπός του νομοθέτη ήταν να δημιουργήσει απόκλιση από τα όσα ισχύουν στην τακτική διαδικασία και να αποτρέψει τυχόν δημιουργηθείσα σύγχυση από την εφαρμογή των διατάξεων των μικροδιαφορών στις ειδικές διαδικασίες. Μετά τις τροποποιήσεις, που επέφερε ο Ν. 4335/2015, απαλείφθηκαν οι διατάξεις, που απέκλειαν ρητώς την εφαρμογή των διατάξεων των μικροδιαφορών στις διαδικασίες αυτές. Επομένως, φαίνεται συνεπέστερο να εφαρμοσθούν οι διατάξεις των

[233] Μπέης/Καλαβρός/Σταματόπουλος, ό.π., σελ. 634 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 829. Σύμφωνα με το γράμμα του νόμου η δεύτερη παράγραφος εφαρμόζεται μόνο, όταν με την αγωγή ζητείται κινητό πράγμα και όχι, όταν πρόκειται για χρηματική απαίτηση (βλ. Απαλαγάκη(-Μιχαηλίδης), ό.π., σελ. 1173). Αντιθέτως, υποστηρίζεται, ότι για την ταυτότητα του νομικού λόγου θα πρέπει να εφαρμοσθεί και στην περίπτωση, που ο εναγόμενος αμφισβητεί την υπαγωγή της διαφοράς στις μικροδιαφορές για το λόγο, ότι η καταγόμενη στη δίκη απαίτηση αποτελεί τμήμα μόνο της απαίτησης, και ο ενάγων αντιτάσσει, ότι ικανοποιείται πλήρως και οριστικώς με την κρινόμενη απαίτηση (βλ. Κουτουρίση, ό.π., σελ. 69 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 829).

[234] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 109 ·Γιαννόπουλος Π., Οι ειδικές διαδικασίες του ΚΠολΔ μετά τον Ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2015, σελ. 471-473 ·Μακρίδου, ό.π. (Ειδικές διαδικασίες), σελ. 27-28 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 107 ·Μπέης/Καλαβρός/Σταματόπουλος, ό.π., σελ. 633 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 85 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 31 ·Σινανιώτης Λ. Ειδικές διαδικασίες, εκδόσεις Σάκκουλα, 2008, σελ. 340,363 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ τ. ΙΙΙ), σελ. 1900-1901 ·ΕιρΡοδ 15/2014, ΝΟΜΟΣ: «Η ειδική διαδικασία του άρ. 681Α (πλέον 614 αρ. 8) ΚΠολΔ είναι αποκλειστική με την έννοια, ότι αποκλείεται η εφαρμογή κάθε άλλης διαδικασίας, όπως των μικροδιαφορών».

[235] Υπέρ της εφαρμογής των διατάξεων των μικροδιαφορών: ΕιρΑθ 619/1980, ΕΕΝ 1980, σελ. 201. Κατά της εφαρμογής, ο Σινανιώτης, ό.π., σελ. 367.

μικροδιαφορών στο βαθμό όμως, που δεν αντιβαίνουν στις διαδικαστικές ιδιαιτερότητες των επιμέρους ειδικών διαδικασιών και υπό την αυτονόητη προϋπόθεση, ότι υπάγονται στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου[237]. Άλλωστε, και το άρθρο 591 παρ. 1 ΚΠολΔ, ορίζει ότι «τα άρθρα 1 έως 590 εφαρμόζονται και στις ειδικές διαδικασίες, εκτός αν αντιβαίνουν προς τις ειδικές διατάξεις των διαδικασιών αυτών». Επομένως, τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις των μικροδιαφορών και στις ειδικές διαδικασίες, με αποτέλεσμα να αποκλείεται η άσκηση εφέσεως, όταν συντρέχουν[238].

Αντίστοιχος προβληματισμός δημιουργείται αναφορικά με την εφαρμογή ή όχι των διατάξεων των μικροδιαφορών στις δίκες επί ανακοπών κατά διαταγής πληρωμής (άρθρο 632 ΚΠολΔ) και κατά της εκτέλεσης (άρθρα 933 και 936 ΚΠολΔ). Πριν τον Ν. 4055/2012, εφαρμόζονταν οι διατάξεις των μικροδιαφορών, μόνο εφόσον η υπόθεση εισαγόταν με την τακτική διαδικασία. Έτσι, αν η διαφορά από την απαίτηση, για την οποία εκδόθηκε η διαταγή πληρωμής, δικαζόταν κατά ειδική διαδικασία, η εκδίκαση της ανακοπής γινόταν κατά τις διατάξεις της ειδικής αυτής διαδικασίας[239]. Μετά την έναρξη ισχύος του ως άνω νόμου, επειδή τα άρθρα 632 παρ. 2 και 937 παρ. 3 ΚΠολΔ παρέπεμπαν στη διαδικασία των πιστωτικών τίτλων, κρίθηκε συνεπέστερο να αποκλεισθεί η εφαρμογή των ειδικών διατάξεων για τις μικροδιαφορές σε δίκες ανακοπής (άρθρα 632, 933 και 936 ΚΠολΔ), καθώς ήταν ασύμβατες με την διαδικασία

---

[236] ΕιρΡοδ 33/2014, ΝΟΜΟΣ.

[237] Δεν υπάγονται στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου αλλά του Μονομελούς Πρωτοδικείου οι οικογενειακές διαφορές (άρθρο 592 ΚΠολΔ). Επομένως, δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις των άρθρων 466 επ. ΚΠολΔ.

[238] Απαλαγάκη(-Μιχαηλίδης), ό.π., σελ. 1170-1171 ·Γιαννόπουλος, ό.π., σελ. 472 ·Ο ίδιος, Οι διατάξεις περί μικροδιαφορών μετά την μεταρρύθμιση του Ν. 4335/2015, Αρμ 2017, σελ. 735 ·Μακρίδου, ό.π. (Ειδικές διαδικασίες), σελ. 28. ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 27-28. Αντίθετα, Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 109, ο οποίος φαίνεται να υποστηρίζει, ότι δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι διατάξεις περί μικροδιαφορών και άρα οι αποφάσεις αυτές προσβάλλονται με έφεση ομοίως, αρνητικός είναι και ο Νίκας, ό.π. (Εγχειρίδιο), σελ. 711, όπου υποστηρίζει, ότι για την αποφυγή σύγχυσης θα πρέπει να μην υπάρξει εφαρμογή των άρθρων 466 επ. στις ειδικές διαδικασίες.

[239] Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 28 (με περεταίρω παραπομπές υποσημ. 13) ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 828 ·Κεραμεύς Κ., Ειδικές διαδικασίες και ειδικές διατάξεις για τις μικροδιαφορές, Αρμ 1981, σελ. 93-94. Αντίθετα, οι Κεραμέας και Γέσιου-Φαλτσή εξέφραζαν την άποψη, ότι οι παραπάνω διατάξεις δεν εφαρμόζονται, όταν εκδικάζεται ανακοπή εκ του αρθρ. 933 του κώδικα (Γέσιου-Φαλτσή Π., Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως– Γενικό μέρος Αθήναι 1998, σελ.623). Ο Μπρίνιας εξέφρασε την άποψη, ότι οι ειδικές διατάξεις περί μικροδιαφορών δεν εφαρμόζονται, παρά μόνο, εφόσον ουσιαστικό αντικείμενο της ανακοπής είναι απαίτηση ενοχικού χαρακτήρα ή οποιοδήποτε δικαίωμα, συμπεριλαμβανόμενης της νομής, επί κινητών, κι όχι, όταν αντικείμενο της ανακοπής, είναι το κύρος της διαδικασίας της εκτέλεσης ή ορισμένης πράξης αυτής (Μπρίνιας Ι., Αναγκαστική Εκτέλεσις, Αθήναι 1978, σελ. 434-435).

των πιστωτικών τίτλων[240]. Μάλιστα, σε ορισμένες αποφάσεις Ειρηνοδικείων δεν εφαρμόσθηκαν οι διατάξεις των μικροδιαφορών, επειδή αυτές «προσήκουν μόνο σε αγωγή»[241]. Πλέον, ο Ν. 4335/2015, όπως είδαμε προηγουμένως, κατήργησε τις διατάξεις των άρθρων 642 παρ. 2, 666 παρ. 3 και 681 εδ. γ' ΚΠολΔ, που απέκλειαν την εφαρμογή των διατάξεων για τις μικροδιαφορές. Έτσι, καταλήξαμε και παραπάνω, ότι πλέον ο νομοθέτης επιθυμεί την εφαρμογή των διατάξεων αυτών και στις ειδικές διαδικασίες. Επειδή λοιπόν οι ανακοπές αυτές (άρθρα 632, 933 και 936 ΚΠολΔ) εκδικάζονται με την διαδικασία των περιουσιακών διαφορών (στις οποίες, υπάγονται και οι διαφορές από πιστωτικούς τίτλους) και αφού πλέον δεν υπάρχει ειδική ρύθμιση, που να αποκλείει την εφαρμογή των άρθρων 466-472 ΚΠολΔ, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι εφόσον η διαφορά υπάγεται στην υλική αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου και η αξία του αντικειμένου της δεν υπερβαίνει τα πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ, εφαρμόζονται οι διατάξεις των μικροδιαφορών. Τούτο όμως συνεπάγεται, ότι η απόφαση επί της ασκηθείσας ανακοπής θα είναι ανέκκλητη (άρθρο 512 ΚΠολΔ)[242].

Βέβαια, εάν μια υπόθεση εισαχθεί εσφαλμένα με την τακτική ή κάποια από τις ειδικές διαδικασίες, ενώ κανονικά έπρεπε να εισαχθεί με τη διαδικασία των μικροδιαφορών, η απόφαση επ' αυτής θα εξακολουθεί να είναι ανέκκλητη, αφού πρόκειται στην ουσία για μικροδιαφορά. Και τούτο, καθώς η απόφαση, που θα εκδοθεί, δεν θα έχει λιγότερα εχέγγυα ορθοκρισίας, από ότι θα είχε, αν εκδιδόταν κατά τις ειδικές διατάξεις των μικροδιαφορών[243]. Αντιθέτως, αν από σφάλμα μια υπόθεση υπήχθη στη

[240] Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 28-29 ·Γιαννόπουλος, ό.π., Αρμ 2017, σελ. 733. Βέβαια υπήρξε αμφισβήτηση ως προς το εάν οι διατάξεις των άρθρων 632 παρ. 2 και 937 παρ. 3 παρέπεμπαν ή όχι στη διαδικασία των πιστωτικών τίτλων (βλ. ΜΠρΧαν 41/2013, ΕΠολΔ 2013, σελ. 400 με παρατηρήσεις Γιαννόπουλου Π., σελ. 405-410, όπου παρατίθενται οι υποστηριζόμενες θέσεις).

[241] Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 29 ·Γιαννόπουλος, ό.π., Αρμ 2017, σελ. 733-734 ·ΕιρΡοδ 39/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΕιρΑθ 611/2014, ΕΠολΔ 2015, σελ. 631 (με παρατηρήσεις Γιαννόπουλου Π.). Ως αντεπιχείρημα προβάλλεται, ότι οι διατάξεις, που αφορούν την άσκηση της αγωγής, εφαρμόζονται αναλογικά και στα υπόλοιπα δικόγραφα. Δεν δικαιολογείται διαφορετική αντιμετώπιση της ανακοπής, αφού οι διατάξεις των μικροδιαφορών μπορούν να προσαρμοσθούν στη δίκη αυτής(βλ. Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 29 ·Γιαννόπουλος, ό.π., Αρμ 2017, σελ. 734 και σε παρατηρήσεις του στην ΕιρΑθ 611/2014, ΕΠολΔ 2015, σελ. 637-638).

[242] Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 29 ·Γιαννόπουλος, ό.π., Αρμ 2017, σελ. 734 σε παρατηρήσεις του στην ΕιρΑθ 611/2014, ΕΠολΔ 2015, σελ. 637-638) ·Απαλαγάκη(-Μιχαηλίδης), ό.π., σελ. 1173. Αντίθετα, βλ. Μακρίδου, ό.π. (Ειδικές διαδικασίες), σελ. 29, η οποία υποστηρίζει την μη εφαρμογή των διατάξεων για τις μικροδιαφορές στις ανακοπές κατά διαταγής πληρωμής δεχόμενη, ότι οι διατάξεις αυτές έχουν εφαρμογή μόνο επί αγωγών ·ΕιρΡοδ 39/2016, ΝΟΜΟΣ.

[243] Γιαννόπουλος, ό.π., Αρμ 2017, σελ. 738 ·Κεραμεύς Κ., Η εκδίκαση των μικροδιαφορών κατά το ελληνικό δίκαιο, Αρμ 1979, σελ. 7-8. Κατά τη γνώμη του Κεραμέως, στην εδώ αναφερόμενη περίπτωση, θα μπορούσε να εφαρμοσθεί αναλογικά το άρθρο 47 ΚΠολΔ, σύμφωνα με το οποίο κανένα ένδικο μέσο

διαδικασία των μικροδιαφορών, παρόλο που δεν ήταν μικροδιαφορά, αλλά έπρεπε να δικασθεί με την τακτική ή ειδική διαδικασία, τότε κρίνεται σκόπιμο να μην αποκλεισθεί η δυνατότητα άσκησης έφεσης επί της αποφάσεως, που θα εκδοθεί. Ο λόγος είναι, ότι δεν μπορούμε να στερήσουμε από τον διάδικο τα δικαιώματα, τα οποία θα είχε, αν η υπόθεσή του δικαζόταν με την ορθή διαδικασία[244].

2. Ανέκκλητες αποφάσεις με ρητή διάταξη του νόμου

Ο νόμος σε ορισμένες περιπτώσεις αποφάσεων εκούσιας δικαιοδοσίας απαγορεύει ρητώς την άσκηση εφέσεως. Ένα παράδειγμα τέτοιας απόφασης είναι αυτή, που δέχεται την αίτηση του αφάντου και αίρει την κατάσταση της αφάνειάς του (άρθρα 785 παρ. 2 ΚΠολΔ και 46 ΑΚ)[245]. Αντιθέτως, οι αποφάσεις, που προβαίνουν σε κήρυξη της αφάνειας, προσβάλλονται με όλα τα ένδικα μέσα. Οι τελευταίες δηλαδή υπόκεινται σε έφεση[246]. Επίσης, ανέκκλητη εκ του νόμου είναι η απόφαση, που διατάσσει την αφαίρεση του κληρονομητηρίου ή το κηρύσσει ανίσχυρο ή το τροποποιεί ή το ανακαλεί (άρθρο 824 παρ. 2 ΚΠολΔ). Η εν λόγω απόφαση προσβάλλεται μόνο με τριτανακοπή[247]. Αντιθέτως, η απόφαση, που διατάσσει την παροχή κληρονομητηρίου, εκκαλείται (άρθρο 824 παρ. 1 ΚΠολΔ)[248].

Επιπροσθέτως, δεν προσβάλλονται με έφεση οι αποφάσεις, που παρέχουν στον διαιτητή ή στον επιδιαιτητή την ευχέρεια να αρνηθεί την εκπλήρωση των καθηκόντων

δεν μπορεί να ασκηθεί κατά αποφάσεως για τον λόγο, ότι η διαφορά ανήκει στην αρμοδιότητα κατώτερου δικαστηρίου. Αν και εν προκειμένω δεν υπάρχει ιεραρχική συσχέτιση των δικαστηρίων, οι μικροδιαφορές, λόγω της μικρής τους αξίας, γνωρίζουν αξιολογικά χαμηλότερη αποτίμηση από το νομοθέτη συγκριτικά με την τακτική διαδικασία. Βλ. επίσης, ΜΠρΛαμ 124/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΠΠρΑθ 8579/1975, Δ 1975, σελ. 588 (με παρατηρήσεις Μπέη Κ.).

[244] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1272 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 78 ·Κράνης, ό.π., σελ. 435 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 102, 110 · Κεραμεύς, ό.π., σελ. 62 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 32 ·Νίκας, ό.π., σελ. 32, 126 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. Ι), σελ. 869 ·Κεραμεύς, ό.π., Αρμ 1979, σελ. 7-8 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 16 ·Πλεύρη Α., Εκδίκαση της διαφοράς με εσφαλμένη διαδικασία, ΕπετΑρμ 2008, σελ. 145-146 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 901-902 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 29-30 ·Γιαννόπουλος, ό.π., Αρμ 2017, σελ. 738 ·ΜΠρΛαμ 124/2016, ΕΠολΔ 2016, σελ. 440 (με παρατηρήσεις Παπαδοπούλου, σελ. 443-444) ·ΠΠρΘεσ 740/1992, Αρμ 1992, σελ. 261.

[245] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1271 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 110 ·ΑΠ 1948/1994, ΝοΒ 1995, σελ. 64.

[246] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 26.

[247] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 79 · Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 75, 96 · Απαλαγάκη, ό.π., σελ. 1271 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 110 ·Νίκας, ό.π. (τ. ΙΙΙ), σελ. 114 ·ΕφΛαμ 120/2009, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 6898/2004, ΕλλΔνη 2005, σελ. 567.

[248] Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη/Βαφειάδου), ό.π., σελ. 2162-2163 ·ΕφΑθ 578/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 107/2007, Δ 2007, σελ. 614=ΕΠολΔ 2008, σελ. 106 (με παρατηρήσεις Αρβανιτάκη, σελ. 107).

του (άρθρο 880 ΚΠολΔ), που ορίζουν διαιτητή ή επιδιαιτητή (άρθρο 878 παρ. 3 ΚΠολΔ), που ορίζουν προθεσμία έκδοσης διαιτητικής απόφασης (άρθρο 884 ΚΠολΔ), ούτε εκείνες, με τις οποίες εξαιρείται ο διαιτητής ή επιδιαιτητής (άρθρο 883 παρ. 2 εδ. δ' ΚΠολΔ).

Επιπλέον, η απόφαση επί της αιτήσεως παροχής ευεργετήματος πενίας, είτε δέχεται την αίτηση, είτε όχι, δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, άρα ούτε και σε έφεση και δεν ανακαλείται από το δικαστήριο, το οποίο επιλήφθηκε της υποθέσεως. Ομοίως ανέκκλητη είναι η απόφαση επί της κύριας υπόθεσης για το λόγο ότι εσφαλμένα χορηγήθηκε το ευεργέτημα της πενίας[249]. Ανέκκλητες είναι και οι αποφάσεις, που εκδίδονται επί των διαφορών, που προβλέπονται στο άρθρο 47 εδ. α' του Ν. 2447/1996, όπως εκτέθηκε ανωτέρω.

Εκ του νόμου ανέκκλητη είναι και η απόφαση επί αιτήσεως αναγνώρισης δικαιούχων. Έτσι η απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου, που αναγνωρίζει του δικαιούχους της αποζημίωσης, δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, άρα δεν υπόκειται ούτε και σε έφεση (άρθρα 24 παρ. 2 α.ν. 1731/1939 «περί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων», 7 του ν.δ. 3979/1959, 16-21 του Ν. 1731/1939, 26 παρ. 12 του Ν. 2882/2001)[250].

3. Ανέκκλητες βάσει συμφωνίας αποφάσεις

Όπως ορίζεται στο άρθρο 12 παρ. 2 ΚΠολΔ «Αυτοτελής αίτηση δεν επιτρέπεται να υποβληθεί απευθείας σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά». Με τον τρόπο αυτό, ο νομοθέτης απαγορεύει στους διαδίκους να υπερσκελίσουν τον πρώτο βαθμό δικαιοδοσίας και να εισάγουν την υπόθεσή τους απευθείας σε δεύτερο βαθμό. Έτσι, ακόμα και αν συμφωνηθεί από τα διάδικα μέρη η εισαγωγή της υπόθεσης το πρώτον στο Εφετείο, η συμφωνία αυτή θα είναι ανίσχυρη. Και τούτο, διότι η ως άνω ενέργεια εκφεύγει του πεδίου ανάπτυξης ιδιωτικής πρωτοβουλίας εκ μέρους των διαδίκων[251].

---

[249] Απαλαγάκη(Τριανταφυλλίδης/Γεωργιάδου), ό.π., σελ. 603 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 438.

[250] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 87, 96 ·Βερβεσός Ν., Διαδικασία επί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων, Δ 1971, σελ. 231-232 (προϊσχύον δίκαιο) ·ΕφΛαμ 13/2013, ΝΟΜΟΣ.

[251] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 88 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 86, 110, 120 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ τ. ΙΙΙ), σελ. 1920 · Οικονόμου, ό.π., σελ. 23, 34 (υποσημ. 3).

Ενώ όμως είναι ανεπίτρεπτη η υπέρβαση του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας, δεν υπάρχει κανένα απολύτως εμπόδιο για την κατάργηση του δευτέρου βαθμού δικαιοδοσίας, αν και εφόσον το συμφωνήσουν οι διάδικοι. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε, διότι αφενός δεν υπάρχει διάταξη στον ΚΠολΔ, που να το απαγορεύει, και αφετέρου η δυνατότητα αυτή συνάγεται σαφώς από την ύπαρξη διατάξεων, οι οποίες προβλέπουν τη δυνατότητα παραίτησης καθ' εκάστης πλευράς από το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων (άρθρα 297, 299 ΚΠολΔ), καθιστώντας την εκδοθείσα πρωτοβάθμια απόφαση ανέκκλητη, την ρητή ή σιωπηρή αποδοχή της απόφασης (άρθρα 297-299, 524 παρ. 1 ΚΠολΔ), όπου κατόπιν αυτής η απόφαση καθίσταται απρόσβλητη από κάθε ένδικο μέσο και τη δυνατότητα υπαγωγής της διαφοράς σε διαιτησία (άρθρο 867 ΚΠολΔ), όπου η συμφωνία αποκλεισμού της δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων είναι απόλυτα ισχυρή. Επομένως, εφόσον οι διάδικοι έχουν εξουσία διαθέσεως του αντικειμένου της διαφοράς, μπορούν να προβούν σε σύναψη σύμβασης ανεκκλήτου ή καταργήσεως του δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας[252]. Καθότι όμως αφήνεται στην πρωτοβουλία των διαδίκων, οι τελευταίοι έχουν τη δυνατότητα να καθορίσουν και τα πρόσωπα, τα οποία θα αφορά το ανέκκλητο. Με άλλα λόγια, μπορεί να συμφωνηθεί, ότι η απόφαση καθίσταται απρόσβλητη εφέσεως μόνο για ορισμένους και όχι για όλους τους διαδίκους. Επομένως, αν παρά τη συμφωνία ασκηθεί έφεση, ο εφεσίβλητος θα πρέπει να προτείνει και να αποδείξει την σύναψη συμφωνίας περί καταργήσεως του δεύτερου βαθμού δικαιοδοσίας. Τούτο θα έχει ως αποτέλεσμα την απόρριψη της εφέσεως ως απαράδεκτης (άρθρο 532 ΚΠολΔ)[253].

[252] Η συμφωνία αυτή αποτελεί δικονομική σύμβαση, αφού με αυτή καταργείται ένα δικονομικό δικαίωμα των διαδίκων (η πρόσβαση σε δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας), η οποία καθίσταται ισχυρή και διέπεται από τους κανόνες περί συμβάσεων του ΑΚ. Δεν απαιτείται να τηρηθεί τύπος, μπορεί να καταρτισθεί και με πληρεξούσιο, που έχει ειδική πληρεξουσιότητα. Η συμφωνία θα πρέπει να αφορά ορισμένη έννομη σχέση, από την οποία προκύπτει (ενεστώσα διαφορά) ή μπορεί να προκύψει στο μέλλον η διαφορά (μέλλουσα διαφορά). Άρα, για την προσβολή της ως άνω συμφωνίας λόγω ελαττωμάτων της βούλησης τίθενται σε εφαρμογή οι διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου (Δεληκωστόπουλος Στ., Η αυτονομία της ιδιωτικής βουλήσεως εν τη πολιτική δικονομία, (αι δικονομικαί συμβάσεις), Αθήναι 1965, σελ. 259-260 ·ΑΠ 1724/2007, ΕΠολΔ 2008, σελ. 259 (με σημείωμα Γιαννόπουλου Π.).

[253] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 88-89 ·Κολοτούρος, ό.π., σελ. 79 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 32 ·Δεληκωστόπουλος, ό.π., σελ. 254.

Αντιθέτως, ενώ οι διάδικοι με συμφωνία τους μπορούν να καταστήσουν μια απόφαση ανέκκλητη, δεν έχουν τη δυνατότητα να ανατρέψουν το ανέκκλητο των αποφάσεων, συμφωνώντας τη δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων[254].

[254] Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 32 ·Ράμμος /Κλαμαρής/Ορφανίδης, ό.π., σελ. 70 ·Μπέης, ό.π. (ΠολΔικ), σελ. 1920 · Οικονόμου, ό.π., σελ. 22-23.

V. Ασφαλιστικά μέτρα

1. Αποφάσεις γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων

Σύμφωνα με το άρθρο 699 ΚΠολΔ «οι αποφάσεις, που δέχονται ή απορρίπτουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεις για ανάκληση ή για μεταρρύθμιση των μέτρων αυτών, δεν προσβάλλονται με κανένα ένδικο μέσο, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά»[255]. Έτσι, καθιερώνεται η αρχή του αποκλεισμού των ενδίκων μέσων και επομένως οι αποφάσεις αυτές δεν υπόκεινται σε έφεση. Ο αποκλεισμός αυτός αφορά τόσο τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων[256], όσο και την λήψη ρυθμιστικών της κατάστασης μέτρων[257]. Ομοίως αφορά και την απόφαση του δικαστηρίου της κύριας δίκης, κατά το μέρος, που είτε διατάσσει ασφαλιστικά μέτρα (άρθρο 684 ΚΠολΔ) είτε ανακαλεί ή μεταρρυθμίζει σχετικά με τα μέτρα αυτά την απόφαση επί της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 697 ΚΠολΔ)[258]. Επίσης, ο αποκλεισμός της άσκησης ενδίκων μέσων εξακολουθεί να ισχύει, όταν το δικαστήριο με το ασφαλιστικό μέτρο, που διέταξε, επέλυσε τη διαφορά οριστικά κατά παράβαση του άρθρου 692 παρ. 4 ΚΠολΔ[259]. Ο νομοθέτης σκόπιμα επέλεξε την απαγόρευση προσβολής των αποφάσεων αυτών με ένδικα μέσα, καθότι η προστασία, που παρέχεται μέσω αυτών είναι προσωρινή. Συνεπώς, η άσκηση ενδίκων

---

[255] Η συσταθείσα, δυνάμει της υπ' αρ. 1378/3.2.1971 απόφασης του Πρωθυπουργού, Επιτροπή Κανελλάκου τροποποίησε το άρθρο 699 ΚΠολΔ, καταργώντας τελείως τη δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων κατά αποφάσεων, που δέχονται ή απορρίπτουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων. Σύμφωνα δε με την αιτιολογική έκθεση του Ν.Δ. 958/1971, λόγοι, που οδήγησαν στην κατάργηση της δυνατότητας άσκησης ενδίκων μέσων κατά των αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων αποτέλεσαν, αφενός η επιβάρυνση του Αρείου Πάγου, αφετέρου ο επείγων και προσωρινός χαρακτήρας των αποφάσεων αυτών, που δε δικαιολογούσε την ανάγκη αναιρετικού ελέγχου (βλ. Νικολόπουλο Γ., Η ανάκληση των αποφάσεων των ασφαλιστικών μέτρων, Εκδόσεις Σάκκουλα 2014, σελ. 80-81 ·Τζίφρα Π., Ασφαλιστικά Μέτρα κατά τον ΚΠολΔ, Αθήναι 1973, σελ. 90-91).

[256] Π.χ. οι αποφάσεις που διατάσσουν ασφαλιστικά μέτρα σε διαφορά από σχέση οροφοκτησίας. Το άρθρο 11 του Ν. 3741/1929, που όριζε, ότι κατ' αυτών των αποφάσεων μπορούν να ασκηθούν ένδικα μέσα, καταργήθηκε με το άρθρο 33 ΕισΝΚΠολΔ και επομένως τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 699 ΚΠολΔ, αποκλείοντας την άσκηση ενδίκων μέσων (βλ. Βαθρακοκοίλη, ό.π., σελ. 80).

[257] Μέτρα ρυθμιστικά της κατάστασης που εξομοιώνονται με τα ασφαλιστικά μέτρα είναι ενδεικτικά τα προβλεπόμενα στα άρθρα 912 §2, 918 § 5, 929 §3, 994, 1019 §1 ΚΠολΔ. Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. ΙΙ), σελ. 215 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Κράνης), ό.π., σελ. 1372 ·ΕφΠειρ 151/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 1007/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΜΠρΘεσ 20418/2014, ΕπισκΕΔ 2015, σελ. 308 ·ΕφΘεσ 1737/2013, ΕλλΔνη 2014, σελ. 142 ·ΕφΑθ 5371/2006, ΕλλΔνη 2007, σελ. 540 ·ΑΠ 298/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 407.

[258] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 78 ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. Ι, σελ. 868 ·Μπέης Κ., Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων προς το δικαστήριο της κύριας δίκης μετά την απόρριψη της αρχικής, Δ 2004, σελ. 1112-1124. Ως αντιστάθμισμα της απαγόρευσης προσβολής της εν λόγω απόφασης με έφεση, ο καθ' ου μπορεί να ασκήσει αίτηση ανάκλησης της απόφασης, προκειμένου να διαφυλαχθούν τα συμφέροντά του και συνάμα να τηρηθεί ο κανόνας της μη οριστικής ικανοποίησης του δικαιώματος.

[259] Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π., τ. ΙΙ, σελ. 868 και τ. ΙΙ, σελ. 217 ·Κατράς, ό.π., σελ. 192 ·Απαλαγάκη Χ. Η εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων στις ιδιωτικού δικαίου διαφορές, που δεν συνιστούν ασφαλιστικό μέτρο, Δ 2003, σελ. 648 ·ΑΠ 53/2001, ΕλλΔνη 2001, σελ. 908.

μέσων θα επιβράδυνε τη δίκη και συνάμα θα ματαίωνε το σκοπό των ασφαλιστικών μέτρων[260]. Άλλωστε, ο νομοθέτης στερώντας από τους διαδίκους την άσκηση ενδίκων μέσων στις αποφάσεις ασφαλιστικών μέτρων, δεν τους αφήνει δικονομικώς απροστάτευτους, καθώς η οριστική επίλυση της διαφοράς θα γίνει με την τακτική δίκη, κατά την οποία η δικαστική προστασία είναι πληρέστερη, αφού η απόφαση επί της αγωγής μπορεί να προσβληθεί με ένδικα μέσα, άρα και με έφεση.

Ωστόσο η αρχή αυτή κάμπτεται, όπου ο ίδιος ο ΚΠολΔ ορίζει διαφορετικά ή προκύπτει από άλλη διάταξη νόμου. Έτσι λοιπόν, εξαίρεση από τον κανόνα του άρθρου 699 ΚΠολΔ προβλέπεται στο άρθρο 734 παρ. 3 του ίδιου Κώδικα, όπου δίνεται η δυνατότητα άσκησης μόνο εφέσεως (και όχι γενικά ενδίκων μέσων) κατά απόφασης του Ειρηνοδικείου επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων νομής[261]. Επίσης, έφεση επιτρέπεται και κατά της διορθωτικής απόφασης, όταν η διορθούμενη απόφαση είναι ασφαλιστικών μέτρων νομής. Και τούτα ισχύουν ανεξαρτήτως από το αν το δικαστήριο δέχθηκε ή απέρριψε την αίτηση.

Ο νομοθέτης επιφύλαξε ιδιαίτερη αντιμετώπιση για τα ασφαλιστικά μέτρα νομής λόγω της φύσης του δικαιώματος της νομής ως τμήμα του απόλυτου δικαιώματος της κυριότητας. Για τον λόγο αυτό, και επειδή στην διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων αρκεί η πιθανολόγηση για την έκδοση απόφασης από το δικαστήριο, ο νομοθέτης θέλησε να το αντισταθμίσει δίνοντας στους διαδίκους το δικαίωμα άσκησης έφεσης σε σύντομη βέβαια προθεσμία, μέσα σε 10 ημέρες από την επίδοση της απόφασης, και δίχως αυτοδίκαιο ανασταλτικό αποτέλεσμα[262].

Επιπλέον, από το συνδυασμό των άρθρων 700 παρ. 1 και 702 παρ. 1 ΚΠολΔ προκύπτει, ότι σε περίπτωση που εκτελεστεί απόφαση ασφαλιστικών μέτρων και ασκηθεί ανακοπή κατά της εκτέλεσης, η τελευταία δικάζεται από το δικαστήριο, που εξέδωσε την απόφαση αυτή κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, με συμπληρωματική εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 933 επ. ΚΠολΔ. Η δε απόφαση,

---

[260] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 78 ·Απαλαγάκη(-Τριανταφυλλίδης/Ρεντούλης), ό.π., 1905 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 109 ·Δουμουλάκης Β., Η άμυνα εναντίον της απόφασης των ασφαλιστικών μέτρων, Δ 2001, σελ. 1194.

[261] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 76, 93 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 109-110 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 78 ·Ηλιακόπουλος Η., Η αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων περί νομής και η δυνατότητα αναστολής εκτέλεσης της απόφασης μετά την άσκηση έφεσης, Δ 1986, σελ. 504-505 ·Χαμηλοθώρης, ό.π., σελ. 438 ·ΑΠ 1185/2013, ΝοΒ 2013, σελ. 2715 ·ΠΠρΑθ 1361/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΜΠρΧαλκ/κης 116/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 1821/2009, ΕλλΔνη 2011, σελ. 86.

που εκδίδεται επί της ανακοπής, δεν προσβάλλεται με κανένα ένδικο μέσο, κατά τη ρητή διάταξη του άρθρου 699 ΚΠολΔ, η οποία, σύμφωνα με το άρθρο 702 παρ. 2 εδ. α΄ ΚΠολΔ, έχει εφαρμογή στην προκείμενη περίπτωση, αφού η ίδια η απόφαση για το ασφαλιστικό μέτρο δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα[263]. Αν όμως η ανακοπή εκδικάσθηκε, έστω και εσφαλμένα, σύμφωνα με την τακτική διαδικασία, ενώ κανονικά θα έπρεπε να εφαρμοσθεί η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, τότε δεν τυγχάνει εφαρμογής το άρθρο 699 ΚΠολΔ και η απόφαση προσβάλλεται παραδεκτά με έφεση[264].

Εάν όμως μία υπόθεση εσφαλμένα εισαχθεί με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, ενώ κανονικά θα έπρεπε να εισαχθεί με άλλη διαδικασία, όπου επιτρέπονται τα ένδικα μέσα, τότε θα τύχει εφαρμογής ο κανόνας της απαγόρευσης άσκησης των ενδίκων μέσων του άρθρου 699 ΚΠολΔ; Επί του θέματος έχει κριθεί, ότι εφόσον στη διαδικασία, η οποία έπρεπε να τηρηθεί, επιτρέπονται τα ένδικα μέσα, ομοίως θα πρέπει να επιτραπούν και στην περίπτωση αυτή, καθώς από σφάλμα του δικαστηρίου εφαρμόστηκε η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων[265]. Άλλωστε, θα ήταν ανεπιεικές να στερούνται οι διάδικοι το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων, επειδή λόγω πλάνης του ο δικαστής δεν εφάρμοσε την ορθή διαδικασία[266]. Ωστόσο, ενδέχεται να συμβεί και το αντίστροφο. Να έπρεπε δηλαδή να δικασθεί η υπόθεση με τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, αλλά εσφαλμένα να δικάσθηκε με την τακτική διαδικασία. Κατ' εφαρμογή της αρχής της μείζονος εύνοιας προς τους διαδίκους (Grundsatz der Meistbegünstigung), οι τελευταίοι

---

[262] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 74 ·Μπούγας, ό.π., σελ. 173-174.

[263] Κατράς, ό.π., σελ. 216, 531 ·Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1995, σελ. 418 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Κράνης), ό.π., σελ. 1372. ·ΜΠρΠατρ 166/2015, ΕλλΔνη 2016, σελ. 1452 ·ΜΠρΛαρ 540/2012, Δικογραφία 2013, σελ. 163 ·ΜΠρΡοδ 1969/2009, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΑθ 5371/2006, ΕλλΔνη 2007, σελ. 537 ·ΑΠ 298/2003, ΧρΙΔ 2003, σελ. 440=ΕλλΔνη 2004, σελ. 407 ·ΕφΚρητ 113/1997, ΕλλΔνη 1998, σελ. 173. Αντίθετα, αν πρόκειται για εκτέλεση, που επισπεύδεται με εκτελεστό τίτλο απόφαση ασφαλιστικών μέτρων νομής και ασκηθεί ανακοπή κατά της εκτέλεσης, η τελευταία μπορεί να προσβληθεί με έφεση, αφού και η ίδια η απόφαση επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων νομής υπόκειται σε έφεση. Σύμφωνα όμως με τον Κατρά, ό.π., σελ. 531, ο αποκλεισμός της άσκησης εφέσεως ισχύει και στην περίπτωση των ασφαλιστικών μέτρων νομής.

[264] ΕφΑθ 5371/2006, ΕλλΔνη 2007, σελ. 540.

[265] Η προηγουμένως ακολουθούμενη νομολογία (προ του 1977), όριζε, ότι το εκκλητό ή όχι των αποφάσεων καθορίζεται από τη διαδικασία που τελικά ακολουθήθηκε και όχι από αυτή που έπρεπε κανονικά να τηρηθεί (βλ. Σαμουήλ, ό.π., σελ. 75).

[266] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 79 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 75 · Πλεύρη, ό.π., ΕπετΑρμ 2008, σελ. 145 ·Ταμπάκης Α., Ένδικα μέσα κατά αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων. Εκδίκασης κατά διαδικασίαν διάφορον της τηρητέας. Αναίρεσις υπέρ του νόμου. Μεταστροφαί της νομολογίας, ΔΕΝ 1999, σελ. 1177 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Κράνης), ό.π., σελ. 1373 ·Καλογιάννης, ό.π., σελ. 15-16.

και σε αυτή την περίπτωση έχουν δικαίωμα προσβολής της αποφάσεως με έφεση[267]. Επομένως, στις ως άνω περιπτώσεις ο διάδικος έχει στη διάθεση του τα ένδικα μέσα, που προβλέπονται τόσο από τη διαδικασία, που ακολουθήθηκε όσο και από τη διαδικασία, που κανονικά θα έπρεπε να ακολουθηθεί[268].

Βέβαια, έχουν διατυπωθεί ορισμένες αμφιβολίες ως προς την εφαρμογή της αρχής της μείζονος εύνοιας, αναφορικά με την περίπτωση, όπου η άσκηση εφέσεως απαγορεύεται κατά την διαδικασία, που θα έπρεπε να ακολουθηθεί. Συγκεκριμένα, υποστηρίχθηκε, ότι η απόφαση αυτή θα πρέπει να εξακολουθεί να είναι απρόσβλητη ενδίκων μέσων, διότι διαφορετικά ευνοείται αδικαιολόγητα ο διάδικος, που ασκεί το ένδικο μέσο, πράγμα το οποίο αντιβαίνει στην αρχή της ισότητας[269]. Παρ' όλα αυτά όμως, δεν πρέπει να παραγνωρίζουμε το γεγονός, ότι η αρχή αυτή δεν στοχεύει στο να εφοδιάσει τον εκάστοτε διάδικο με πρόσθετα δικονομικά πλεονεκτήματα, αλλά στο να αποτρέψει την πρόκληση δικονομικής βλάβης στους διαδίκους από σφάλμα του δικαστηρίου. Επομένως, στην περίπτωση, που μια υπόθεση εκδικασθεί εσφαλμένα με την τακτική διαδικασία, ενώ κανονικά έπρεπε να δικασθεί με την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, ορθά η εκδοθείσα απόφαση θα είναι δεκτική προσβολής με έφεση, παρότι αν ακολουθούνταν η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων θα εφαρμοζόταν το άρθρο 699 ΚΠολΔ και η απόφαση δεν θα προσβαλλόταν με έφεση.

---

[267] Το υπό εξέταση ζήτημα απασχόλησε την υπ' αρ. 1482/1977 Ολομέλεια του Αρείου Πάγου (Δ. 1978, σελ. 289), η οποία τελικώς υιοθέτησε την «αρχή της μείζονος εύνοιας». Ωστόσο, είχαν υποστηριχθεί και οι εξής θεωρίες: α) Η υποκειμενική θεωρία. Σύμφωνα με την θεωρία αυτή, το εκκλητό ή μη των δικαστικών αποφάσεων καθορίζεται, από το αν η απόφαση υπό τη διαδικασία, που εκδόθηκε, υπόκειται σε ένδικα μέσα. β) Η αντικειμενική θεωρία, σύμφωνα με την οποία το εκκλητό ή μη των δικαστικών αποφάσεων εξαρτάται από τη διαδικασία, που κανονικά θα έπρεπε να ακολουθηθεί (βλ. σχετικά Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 19-21 ·Νίκας, ό.π., σελ. 28, με περεταίρω παραπομπές στις υποσημειώσεις 47,48 ·Φραγκίστας, ό.π., Δ 1975, σελ. 548-549 ·Πλεύρη, ό.π., ΕπετΑρμ 2008, σελ. 145, υποσημείωση 108).

[268] Κολοτούρος, ό.π., σελ. 66 ·Απαλαγάκη(-Τριανταφυλλίδης/Ρεντούλης), ό.π., 1906 ·Γεωργίου, ό.π., σελ. 150 ·Φραγκίστας Χ., Διαδικασία εκδικάσεως προσφυγής εναντίον πράξεως λιμενικής αρχής προς ακύρωση επιβληθέντος προστίμου. Επιτρεπτό εφέσεως, Δ 1975, σελ. 548-549 ·Χαμηλοθώρης, ό.π., σελ. 90 ·Ταμπάκης, ό.π., ΔΕΝ 1999, σελ. 1177 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Κράνης), ό.π., σελ. 1373 ·Μάζης Π., Επιτρεπτό ενδίκων μέσων εναντίων αποφάσεων «εσφαλμένου τύπου», Δ 1978, σελ. 707-708 ·ΠΠρΘεσ 18051/2010, Αρμ 2010, σελ. 1696.

[269] Νίκας, ό.π., σελ. 29-30 ·Βερβεσός Ν., Περί του επιτρεπτού των ενδίκων μέσων προσβολής των κατά των τύπον (είδος) εσφαλμένως εκδοθεισών αποφάσεων, Δ 1975, σελ. 595-596 ·Ο ίδιος, σε παρατηρήσεις του στην ΑΠ 1343/1976, Δ 1978, σελ. 293 ·Μάζης Π., Επιτρεπτό ενδίκων μέσων εναντίον αποφάσεων «εσφαλμένου τύπου», Δ 1978, σελ. 707 επ. ·Παπαρσενίου Ε., σε παρατηρήσεις του στην ΕφΑθ 7253/1986, ΕλλΔνη 1989, σελ. 325 ·ΟλΑΠ 1482/1977, Δ 1978, σελ. 289 ·ΟλΑΠ 109/1981, Δ 1981, σελ. 322 ·ΟλΑΠ 5/1985, Δ 1986, σελ. 72). ·Πλεύρη, ό.π., ΕπετΑρμ 2008, σελ. 145-146.

Την θέση αυτή ενισχύουν τα εξής. Αρχικά, αφού η εκδοθείσα απόφαση δεν μπορεί να προσβληθεί με αίτηση ανάκλησης (άρθρο 697 ΚΠολΔ), επειδή η διαφορά εκδικάσθηκε με την τακτική διαδικασία, ο διάδικος δεν θα πρέπει να μείνει απροστάτευτος στερούμενος και το δικαίωμα άσκησης έφεσης κατά αυτής. Επίσης, η απόφαση, που εκδίδεται με την τακτική διαδικασία, αναπτύσσει πρόσθετες βλαπτικές συνέπειες για τον διάδικο, καθώς συνεπάγεται οριστικό και πλήρες δεδικασμένο, σε αντίθεση με αποφάσεις, που εκδίδονται επί αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων, όπου το «δεδικασμένο» είναι προσωρινό. Αυτή η βλαπτική συνέπεια θα πρέπει να μπορεί να αποκρουσθεί με άσκηση εφέσεως[270].

2. Αποφάσεις μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων

Οι αποφάσεις μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων δεν αποτελούν ασφαλιστικά μέτρα με την έννοια του άρθρου 682 ΚΠολΔ, ούτε ρυθμιστικά μέτρα καταστάσεως εξομοιούμενα με αυτά. Για το λόγο αυτό χρήζουν ιδιαίτερης μεταχείρισης. Στην περίπτωση λοιπόν των μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων, εισάγεται απόκλιση από τον κανόνα, που ισχύει στα ασφαλιστικά μέτρα και δεν εφαρμόζεται το άρθρο 699 ΚΠολΔ. Επομένως, οι αποφάσεις προσβάλλονται παραδεκτά με έφεση. Τούτο συμβαίνει, διότι αφενός στις υποθέσεις αυτές ακολουθείται η διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων για λόγους σκοπιμότητας (οικονομία της δίκης) και αφετέρου η διαφορά τέμνεται οριστικά[271]. Συνεπώς, η παραπομπή στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων δε συνεπάγεται εφαρμογή όλων των διατάξεών τους, παρά μόνον όσων δεν αντιφάσκουν με την φύση των εν λόγω υποθέσεων να επιλύουν οριστικά τη διαφορά. Άρα, ο σκοπός της νομοθετικής παραπομπής των υποθέσεων αυτών στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων δεν ήταν ο αποκλεισμός της δυνατότητας άσκησης ενδίκων μέσων. Άλλωστε, οι

[270] Νίκας, ό.π., σελ. 30-31 · Πλεύρη, ό.π., ΕπετΑρμ 2008, σελ. 145-146.

[271] Κράνης, ό.π., σελ. 436 ·Απαλαγάκη(-Μπαλογιάννη), ό.π., σελ. 1271, 1906 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 76 ·Μπρακατσούλας, ό.π., σελ. 28 ·Γεωργίου, ό.π., σελ. 150 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 81 ·Νίκας, ό.π., σελ. 114 (υποσημείωση 33) ·Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. ΙΙ), σελ. 216 ·Οικονόμου, ό.π., σελ. 19 ·Κατράς, ό.π., σελ. 192, 684-685 ·Αθανασιάδης Γ., Όψεις του δικαιώματος δικαστικής προστασίας στις περιπτώσεις των πρωτοκόλλων διοικητικής αποβολής. Η οπτική της αναίρεσης, Αρμ 2015, σελ. 557-558 ·Νικολόπουλος Γ., Η ανάκληση των αποφάσεων των ασφαλιστικών μέτρων, εκδόσεις Σάκκουλα 2010 σελ. 158-159 ·Χαμηλοθώρης, ό.π., σελ. 90-91 ·Μπούγας, ό.π., σελ. 180, 191 ·Ταμπάκης Α., Ένδικα μέσα κατά αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων. Εκδίκασης κατά διαδικασίαν διάφορον της τηρητέας. Αναίρεσις υπέρ του νόμου. Μεταστροφαί της νομολογίας, ΔΕΝ 1999, σελ. 1171 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 901, (-Κράνης) σελ. 1372 ·Κολοτούρος, ό.π., ΕΠολΔ 2014, σελ. 256-257.

αποφάσεις αυτές παράγουν δεδικασμένο. Δεν είναι λοιπόν δυνατό οι αποφάσεις μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων να αποκτούν τέτοια δεσμευτικότητα και παρόλα αυτά ο νομοθέτης να αποκλείει τη δυνατότητα διόρθωσης τυχόν σφαλμάτων τους μέσω της απαγόρευσης ασκήσεως ενδίκων μέσων, όπως ισχύει στην περίπτωση των γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων. Για τους λόγους αυτούς, δεν τυγχάνει εφαρμογής η διάταξη του άρθρου 699 ΚΠολΔ και οι αποφάσεις υπόκεινται κανονικά σε άσκηση εφέσεως[272]. Ωστόσο, υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη, η οποία βασίζεται στο γεγονός, ότι ο

[272] Το ζήτημα αν αποκλείονται ή όχι τα ένδικα μέσα κατά αποφάσεων μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων επιλύθηκε με την υπ' αριθμ. 754/1986 απόφαση της ολομέλειας του ΑΠ, ΕλλΔνη 1986, σελ. 1124, η οποία αφορούσε απόφαση, που έκρινε σχετικά με έξοδο εταίρου από ΕΠΕ για σπουδαίο λόγο (βλ. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 77, υποσημείωση 206 ·Απαλαγάκη, ό.π., Δ 2003, σελ. 647 ·Μπούγας, ό.π., σελ. 187 επ. ·Ταμπάκης, ό.π., ΔΕΝ 1999, σελ. 1171-1176 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Μαργαρίτης), ό.π., σελ. 901 ·Κεραμεύς Κ., Μεθοδολογικά ζητήματα από την πρόσφατη δικονομική νομολογία του Αρείου Πάγου, ΕλλΔνη 1997, σελ. 1699). Επίσης, βλ. Κολοτούρος, ό.π., σελ. 74 ·Σαμουήλ, ό.π., σελ. 81 ·Κατράς, ό.π., σελ. 684-685 ·Δουμουλάκης, ό.π., Δ 2001, σελ. 1194-1197 ·Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1995, σελ. 419-420 ·Μπέης Κ., Πολιτική Δικονομία (Ασφαλιστικά Μέτρα), εκδόσεις Σάκκουλα 1990, σελ. 215, σύμφωνα με τον οποίο, θα πρέπει κάθε φορά να εξετάζεται ο σκοπός της νομοθετικής παραπομπής. Εάν δηλαδή ο νομοθέτης παραπέμποντας στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων ήθελε να περιλάβει και την απαγόρευση προσβολής των αποφάσεων με ένδικα μέσα. Ενδεικτικά, βλ. ΕφΠειρ 228/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΚαλαμ 20/2015, ΝΟΜΟΣ: «Σε απόφαση επί αιτήσεως για άδεια ανάληψης κατασχεθέντος, στα χέρια της τράπεζας ως τρίτης, χρηματικού ποσού είναι δυνατό να ασκηθεί έφεση. Τούτο, διότι με την υπό κρίση αίτηση δεν εισάγεται προς διάγνωση γνήσια υπόθεση ασφαλιστικών μέτρων, αλλά κρίνεται οριστικά η εν λόγω διαφορά, διότι η με το άρθρο 88 του ΝΔ της 17.7/13-8-1923 παραπομπή στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρο 3 παρ. 2 του ΕισΝΚΠολΔ) γίνεται για την ανάγκη ταχείας επίλυσης της διαφοράς, μη εφαρμοζόμενης της διάταξης του άρθρου 699 ΚΠολΔ» ·ΕφΘεσ 1737/2013, ΕλλΔνη 2014, σελ. 142 ·ΕφΑθ 4156/2009, ΧρηΔικ 2010, σελ. 382 ·ΟλΑΠ 21/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 1016=ΝοΒ 2003, σελ. 672 ·ΑΠ 495/1984, ΕλλΔνη 1984, σελ. 1557=Δ 1986, σελ. 664 (με παρατηρήσεις Βλαστού), ο οποίος κρίνει σκόπιμη την διατύπωση της διάταξης του άρθρου 699 ΚΠολΔ, καθώς γίνεται ξεκάθαρα αντιληπτό, ότι η απαγόρευση άσκησης των ενδίκων μέσων αφορά μόνο αποφάσεις, που διατάζουν ή ανακαλούν ασφαλιστικά μέτρα. Αντίθετα, βλ. Κεραμεύς Κ., ό.π., ΕλλΔνη 1997, σελ. 1699 και ΕφΝαυπλ 478/1996, Δ 1997, σελ. 916 (με παρατηρήσεις Γιαννούλη Κ. και Μπαλογιάννη Ε.), όπου το δικαστήριο επιμένει στην προϊσχύουσα νομολογία, αποκλείοντας τη δυνατότητα προσβολής με ένδικα μέσα σε κάθε περίπτωση υπόθεσης, που εκδικάζεται με την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Την αντίθεση τους εκφράζουν οι δύο τελευταίοι στις παρατηρήσεις τους (βλ. Ταμπάκης, ό.π., ΔΕΝ 1999, σελ. 1175). Τέλος, υποστηρίζεται και μια ενδιάμεση θα λέγαμε θέση. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται (βλ. Μπούγα, ό.π., σελ. 180-181), ότι οι αποφάσεις επί μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων δεν προσβάλλονται με έφεση άνευ ετέρου τινός παρά μόνο, όταν δεν υπάρχει άλλος τρόπος διαφύλαξης και ικανοποίησης του ουσιαστικού δικαιώματος. Έτσι, σε ορισμένες αποφάσεις επί μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων δεν υπάρχει δυνατότητα άσκησης εφέσεως. Αρχικά, αυτό ισχύει στις αποφάσεις για υποκατάσταση του επισπεύδοντος δανειστή, καθώς ακόμα και να γίνει δεκτή η αίτηση και επέλθει υποκατάσταση, ο υποκαθιστάμενος δεν χάνει το δικαίωμά του για ικανοποίηση της αξίωσής του, την οποία μπορεί να αναγγείλει και να ικανοποιηθεί από το πλειστηρίασμα ή μπορεί να ζητήσει από το δικαστήριο να του αναθέσει και πάλι τον πλειστηριασμό. Επίσης, στις αποφάσεις για διόρθωση εκθέσεως (άρθρο 954 παρ. 4 ΚΠολΔ) δεν είναι απαραίτητη η άσκηση ενδίκου μέσου, αφού στην περίπτωση αυτή οι διορθώσεις, που θα γίνουν θα είναι μάλλον επουσιώδεις. Άλλωστε για τις σημαντικές παραλείψεις της κατασχετήριας έκθεσης μπορεί να ασκηθεί η ανακοπή του άρθρου 933 ΚΠολΔ. Τέλος, ομοίως συμβαίνει και στις αποφάσεις για ανατροπή της αναγκαστικής κατάσχεσης (άρθρο 1019 ΚΠολΔ). Επειδή λοιπόν το δικαστήριο για να αποφανθεί επί της αίτησης στηρίζεται σε δημόσια έγγραφα αποκλειστικά και επειδή οι αποφάσεις αυτές είναι διαπλαστικές, δημιουργούν δηλαδή νέα έννομη

νομοθέτης επέλεξε τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων στις εν λόγω αποφάσεις αποβλέποντας στην ταχύτητα περάτωσης της διαδικασίας. Επομένως, επιτρέποντας την άσκηση ενδίκων μέσων επί των αποφάσεων αυτών ουσιαστικά ακυρώνεται η βούληση και ο σκοπός του νομοθέτη, καθώς με την άσκηση ενδίκων μέσων καθυστερεί η περάτωση της δίκης. Επίσης, προς επίρρωση της ως άνω θέσης, αναφέρεται, ότι ο νομοθέτης παραπέμπει δίχως εξαίρεση στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Άλλωστε, αν ο νομοθέτης ήθελε να επιτρέψει την προσβολή με έφεση των αυτής της κατηγορίας αποφάσεων, θα το όριζε ρητώς[273].

Παραδείγματα αποφάσεων μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων συνιστούν οι αποφάσεις επί αιτήσεως ανατροπής κατάσχεσης (άρθρο 1019 ΚΠολΔ)[274], επί ανακοπής κατά πρωτοκόλλου διοικητικής αποβολής (άρθρο 118 παρ. 1,2 του 11/1929 διατάγματος)[275], επί ανακοπής κατά πρωτοκόλλου αποζημίωσης για παράνομη χρήση ή κάρπωση κτήματος του Δημοσίου χωρίς συμβατική σχέση (άρθρο 115 παρ. 1,2 του 11/1929 διατάγματος «περί διοικήσεως δημόσιων κτημάτων»)[276], επί αίτησης για υποκατάσταση του επισπεύδοντος (άρθρο 973 παρ. 4 ΚΠολΔ)[277], επί προσφυγής μέλους, που αποβλήθηκε από σωματείο (άρθρα 88 παρ. 2 ΑΚ και 3 παρ. 2 ΕισΝΚΠολΔ)[278], επί αιτήσεων καθορισμού θεμιτού μισθώματος για ακίνητο, στο οποίο στεγάζεται Δημόσια

κατάσταση από τη δημοσίευσή τους, μία απόφαση επί ενδίκου μέσου θα ακύρωνε ενδεχομένως την προηγούμενη απόφαση, δημιουργώντας περεταίρω προβλήματα.

[273] Μπούγας, ό.π., σελ. 190-191, οποίος δεν ασπάζεται την άποψη αυτή, αλλά τάσσεται με την πάγια θέση της νομολογίας, σελ. 193-194.

[274] ΑΠ 1495/2002, ΝΟΜΟΣ.

[275] Αθανασιάδης, ό.π., Αρμ 2015, σελ. 557-558. Όμως, μετά το Ν. 4072/2012 (άρθρο 326 παρ. 2 του Ν. 4072/2012) δεν χωρεί κανένα ένδικο μέσο κατά της απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου επί ανακοπών κατά πρωτοκόλλων διοικητικής αποβολής (βλ. ΕφΛαρ 148/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 602 ·ΕφΛαμ 12/2014, ΝΟΜΟΣ).

[276] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 80, 82-84, 87-88, 100 ·Ζόμπολας, ό.π., σελ. 110 ·ΑΠ 1379/2013, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΛαρ 127/2012, Δικογραφία 2012, σελ. 307 ·ΑΠ 1389/2010, ΝοΒ 2011, σελ. 397 ·ΑΠ 245/2009, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΘεσ 571/2009, ΕφΑΔ 2009, σελ. 723. Ήδη όμως με το άρθρο 326 παρ. 3 του ν. 4072/2012, που άρχισε να ισχύει από 11-4-2012, αντικαταστάθηκαν τα εδάφια δέκατο και ενδέκατο του άρθρου 115 του π.δ. από 11/12-11-1929 και ρητά επαναλήφθηκε η απαγόρευση άσκησης ενδίκων μέσων κατά των αποφάσεων που εκδίδονται επί ανακοπών κατά πρωτοκόλλου αποζημίωσης για αυθαίρετη χρήση δημοσίων κτημάτων (βλ. ΑΠ 18/2016, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΛαρ 148/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 602 ·ΕφΛαμ 12/2014, ΝΟΜΟΣ).

[277] ΕφΑθ 1373/2008, ΕλλΔνη 2008, σελ. 856.

[278] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 95 ·ΜΠρΑθ 3124/2014, ΔΙΜΕΕ 2015, σελ. 321 ·ΜΠρΑθ 3124/2014, ΔΙΜΕΕ 2015, σελ. 321 ·ΕφΘεσ 1316/2011, Αρμ 2011, σελ. 1796=ΕπισκΕμπΔ 2012, σελ. 455-456 (με παρατηρήσεις Παμπούκη Κ.) ·ΕφΑθ 6680/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 1528.

Υπηρεσία (άρθρα 1, 2 παρ. 2, 10, 15, 30 παρ. 1, 4 του π.δ. 19/1932)[279], επί αιτήσεως εξαιρέσεως πραγματογνώμονα (άρθρο 378 παρ. 1 ΚΠολΔ), επί ανακοπής κατά πράξεως επιβολής προστίμου λιμενικής αρχής[280], επί αιτήσεως εξαγοράς του δικαιώματος ψιλής κυριότητας εμφυτευτικού κτήματος από τον εμφυτευτή (άρθρο 61 ΕισΝΑΚ)[281], επί ανακοπής κατά πρωτοκόλλου βεβαίωσης βλάβης δημοσίων έργων (άρθρο 24 του π.δ. 25/1929 «Περί Κωδικοποιήσεως των περί κατασκευής και συντηρήσεως οδών κειμένων διατάξεων», όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 4 του Α.Ν. 1966/1939), επί αιτήσεως προς απόδοση από το Δημόσιο ακινήτου, το οποίο κατέλαβε ως εγκαταλελειμμένο (άρθρα 34 παρ. 7 του ν. 1539/1938 και 3 παρ.1,2 ΕισΝΚΠολΔ)[282], αποφάσεις σχετικά με την άρση ή την κατάπτωση της εγγυοδοσίας (άρθρο 168 εδ. β' ΚΠολΔ)[283] κλπ.

Ομοίως αποφάσεις επί μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων, και επομένως επιτρεπτώς εκκλητές, συνιστούν και οι εξής προβλεπόμενες σε ειδικούς νόμους αποφάσεις, όπως π.χ. οι αποφάσεις επί αίτησης εξόδου εταίρου της ΕΠΕ για σπουδαίο λόγο (άρθρο 33 του Ν. 3190/1955)[284], επί αιτήσεως προσδιορισμού της αξίας εξαγοράς της εταιρικής μερίδας του εταίρου, λόγω εξόδου του από την ΕΠΕ (άρθρα 28, 29 του Ν. 3190/1955)[285], που διατάσσουν αποβολή νομέα ή κατόχου από απαλλοτριωθέν ακίνητο

---

[279] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 79 · Απαλαγάκη(-Τριανταφυλλίδης/Ρεντούλης), ό.π., σελ. 1906 ·ΕφΘρ 22/2001, Αρμ 2001, σελ. 1540 ·ΜΠρΑθ 7481/1994, ΑρχΝ 1995, σελ. 462.

[280] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 81 ·Φραγκίστας, ό.π., Δ 1975, σελ. 547.

[281] Αντίθετα, ΑΠ 795/1978, ΝοΒ 1979, σελ. 721, όπου κρίθηκε, ότι η εν λόγω απόφαση δεν προσβάλλεται με έφεση.

[282] Κατράς, ό.π., σελ. 193-194 ·ΕφΔωδ 244/2006, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΔωδ 126/2004, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 661/1999, ΕλλΔνη 2000, σελ. 422.

[283] Οι αποφάσεις, που διατάσσουν κατάπτωση εγγυήσεως υπόκεινται σε έφεση, καθώς εκδίδονται κατ' επιλογή του νόμου με την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων για την ταχύτερη λύση της διαφοράς, χωρίς όμως να αποτελούν ασφαλιστικά μέτρα (βλ. Μπούγα, ό.π., σελ. 178-179, υποσημείωση 23 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Ορφανίδης), ό.π., σελ. 393). ΕφΠειρ 284/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΠειρ 298/2014, ΝΟΜΟΣ ·ΜΠρΘεσ 31745/2003, Αρμ 2005, σελ. 1438. Αντίθετα, βλ. Μαργαρίτης/Μαργαρίτη, ό.π. (τ. ΙΙ), σελ. 216 ·ΕφΑθ 8904/1999, ΕλλΔνη 2001, σελ. 188. Εν προκειμένω, υποστηρίζεται, ότι η απόφαση επί αιτήσεως κατάπτωσης της εγγυητικής επιστολής δεν υπόκεινται σε κανένα ένδικο μέσο, διότι έχει χαρακτήρα αυτοτελούς ασφαλιστικού μέτρου (άρθρα 704-705) ή παρεπόμενο χαρακτήρα γνήσιου ασφαλιστικού μέτρου (άρθρα 720 παρ.3, 727, 911-913, 694 παρ. 1 ΚΠολΔ).

[284] Γεωργίου, ό.π., σελ. 150 ·Κατράς, ό.π., σελ. 193 ·ΕφΛαρ 158/2016, Δικογραφία 2016, σελ. 607 ·ΕφΑνατΚρητ 16/2015, ΔΕΕ 2017, σελ. 66 ·ΕφΘεσ 605/2013, ΕΕμπΔ 2013, σελ. 464 ·ΑΠ 1628/2010, ΕπισκΕΔ 2011, σελ. 406=ΕΕμπΔ 2011, σελ. 364 ·ΕφΑΘ 192/2010, ΕλλΔνη 2010, σελ. 808=ΕΕμπΔ 2010, σελ. 890=Αρμ 2011, σελ. 47.

[285] Χατζημιχαήλ Δ., Ο αποκλεισμός εταίρου εταιρίας περιορισμένης ευθύνης για σπουδαίο λόγο, εκδόσεις Σάκκουλα 2005, σελ. 257-262, οποίος υποστηρίζει, ότι η απόφαση, που εκδίδεται στην περίπτωση των άρθρων 33 παρ. 3 και 29 παρ. 1 του Ν. 3190/1955, προσδιορίζει κατά τρόπο οριστικό το ύψος της αξίας της μερίδας του αποκλειόμενου εταίρου. Βλ. ΕφΛαρ 158/2016, Δικογραφία 2016, σελ. 607 ·ΕφΘεσ 605/2013, ΕΕμπΔ 2013, σελ. 464 ·ΕφΑθ 192/2010, ΕλλΔνη 2010, σελ. 808=ΕΕμπΔ 2010, σελ. 890=Αρμ 2011, σελ. 47 ·ΕφΑθ 2280/2008, ΕλλΔνη 2009, σελ. 230=ΔΕΕ 2008, σελ. 1381.

(άρθρα 9 παρ. 3 και 19 παρ. 1 του Ν. 2282/2002)[286], που επιλύουν την διαφορά ανάμεσα στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και το δικαιούχο αποζημίωσης αναφορικά με την απόδοση του κατατεθέντος στο ταμείο ποσού (άρθρο 8 παρ. 4 του ν.δ. 791/1971)[287], επί αιτήσεως επιστροφής τέκνου σε περίπτωση απαγωγής του (άρθρα 2, 7 εδ. ζ', 10 και 11 της Διεθνούς Σύμβασης της Χάγης για τα αστικά θέματα της διεθνούς απαγωγής παιδιών, που κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 2102/1992)[288], επί αιτήσεως καθορισμού τιμής πρώτης προσφοράς για την εκπλειστηρίαση περιουσιακών στοιχείων επιχειρήσεως, που τέθηκε υπό ειδική εκκαθάριση (άρθρο 20 του ν.δ. 3562/1956)[289], αποφάσεις επί διαφορών σχετικών με την πνευματική ιδιοκτησία (Ν. 2121/1993)[290] κλπ.

---

[286] ΑΠ 1007/2015, ΝΟΜΟΣ ·ΑΠ 1526/2007, ΝΟΜΟΣ ·ΕφΛαρ 261/2007, Δικογραφία 2007, σελ. 310 ·ΑΠ 1401/2003, ΧρΙΔ 2004, σελ. 611.

[287] Χορομίδης Ι., Κατάθεση στο ταμείο παρακαταθηκών και δανείων της αποζημίωσης από αναγκαστική απαλλοτρίωση και η απόδοσή της στο δικαιούχο (Παρατηρήσεις με αφορμή την 431/2000 ΜΠρΘεσπρωτίας), Αρμ 2001, σελ. 1006 ·ΑΠ 691/2008, Δ 2008, σελ. 923 ·ΑΠ 1716/1998, ΕλλΔνη 1999, σελ. 582 ·Αντίθετα: ΕφΑθ 244/2000, ΕλλΔνη 2001, σελ. 947: «Εν προκειμένω κρίθηκε, ότι η απόφαση αυτή δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα, καθώς στο άρθρο 8 παρ. 4 του ν.δ. 791/1971 δεν υπάρχει ρητή εξαίρεση της διατάξεως του άρθρου 699 ΚΠολΔ περί του ασυγχωρήτου ασκήσεως ενδίκου μέσου. Άρα, η απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου, που εκδόθηκε κατά την ειδική διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων επί αιτήσεως αποδόσεως, από το ταμείο παρακαταθηκών και δανείων στον δικαιούχο, του κατατεθέντος ποσού αποζημιώσεως των αναγκαστικώς απαλλοτριωθέντων πραγμάτων, δεν υπόκειται σε κανένα ένδικο μέσο. Η άποψη αυτή ανταποκρίνεται προς το πνεύμα και το σκοπό της πιο πάνω διατάξεως, που αποβλέπει στην αποφυγή της συνακόλουθης με τα ένδικα μέσα βραδύτητας για την τελειωτική περάτωση της, επί των διαφορών, που εμπίπτουν στη διάταξη αυτής, δίκης, που έχουν ανάγκη ταχείας ρυθμίσεώς».

[288] Η αίτηση υποβάλλεται στο Μονομελές Πρωτοδικείο του τόπου, που βρέθηκε το παιδί μετά την απαγωγή ή της κατοικίας ή της διαμονής του απαγωγέα και δικάζεται για λόγους ταχύτητας κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (βλ. Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 94-95 ·Κατράς, ό.π., σελ. 725-727 ·Απαλαγάκη, ό.π., Δ 2003, σελ. 648). Βλ. ΕφΑθ 180/2012, ΕφΑΔ 2012, σελ. 775 ·ΕφΘεσ 1259/2011, ΕΠολΔ 2011, σελ. 798 ·Βούλγαρης Ι., Η σύμβαση της Χάγης του 1980 «επί των αστικών θεμάτων της διεθνούς απαγωγής παιδιών», ΝοΒ 1990, σελ. 22 (πριν την επικύρωση της Σύμβασης από την Ελλάδα). ΜΠρΘεσ 242/2016, Αρμ 2016, σελ. 1510 ·ΕφΑθ 180/2012, ΕφΑΔ 2012, σελ. 775 ·ΕφΑΘ 8468/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 1697.

[289] Εν προκειμένω, παρότι η νομολογία κατέστη πάγια (ΟλΑΠ 754/1986), ως προς την προσβολή με ένδικα μέσα των αποφάσεων επί μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων, απαγορεύεται η άσκησή τους (των ενδίκων μέσων), αφού υπάρχει ειδικότερη απαγορευτική διάταξη στο νόμο (άρθρο 9 παρ. 4 του Ν. 1386/1983). Τούτο μάλιστα, δίχως να αντίκειται στο άρθρο 20 Σ ούτε και στο άρθρο 6 παρ. της Σύμβασης της Ρώμης (βλ. Κατράς, ό.π., σελ. 731 ·ΑΠ 341/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 435=ΕΕμπΔ 2003, σελ. 689).

[290] Απαλαγάκη, ό.π., Δ 2003, σελ.650-651 ·Κατράς, ό.π., σελ. 194 ·ΕφΑθ 5560/2003, ΕλλΔνη 2005, σελ. 247. Για παράδειγμα το άρθρο 18 του Ν. 2121/1993 απαγορεύει την οποιασδήποτε μορφής αναπαραγωγή ενός έργου χωρίς την άδεια του δημιουργού και χωρίς αμοιβή. Ο οργανισμός συλλογικής διαχείρισης έχει το δικαίωμα να ζητήσει υπεύθυνη δήλωση από αυτόν, που έκανε χρήση του έργου, σχετικά με τα υλικά, που χρησιμοποίησε, και τα αντίγραφα που παρήγαγε. Αν ο οφειλέτης δεν συμμορφωθεί με την υποχρέωση υποβολής της υπεύθυνης δήλωσης, το Μονομελές Πρωτοδικείο, που δικάζει κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, καταδικάζει αυτόν, που έχει κληθεί για άμεση υποβολή της υπεύθυνης δήλωσης, σε περίπτωση μη συμμόρφωσής του, σε χρηματική ποινή υπέρ του αιτούντος οργανισμού συλλογικής διαχείρισης, τριών χιλιάδων (3.000) έως τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ (άρθρο 18 παρ. 6 ΚΠολΔ). Βλ. ·ΕφΑθ 2300/2011, Αρμ 2012, σελ. 1874 ·ΕφΑθ 6233/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 272 ·ΕφΑθ 2014/2005, ΕλλΔνη 2008, σελ. 571.

Τέλος, υπάρχουν υποθέσεις, που παρότι συνιστούν μη γνήσια ασφαλιστικά μέτρα και για το λόγο αυτό, θα περιμέναμε να εκκαλούνται, αφού, όπως αναπτύχθηκε ανωτέρω, η απαγόρευση ασκήσεως ενδίκων μέσων του άρθρου 699 ΚΠολΔ δεν έχει εφαρμογή στις υποθέσεις, ωστόσο, δεν προσβάλλονται με έφεση, διότι το δικαστήριο αποφαίνεται αμετάκλητα. Για παράδειγμα, η απόφαση επί προσφυγής εναντίον απόφασης της Επιτροπής Αναδασμού (άρθρο 10 παρ. 2 του Ν. 674/1977)[291] δεν προσβάλλεται με έφεση, γιατί ναι μεν η προσφυγή εκδικάζεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, όμως το δικαστήριο αποφαίνεται αμετάκλητα[292].

3. Αποφάσεις που παραπέμπουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων στο αρμόδιο δικαστήριο

Ο νομοθέτης στο άρθρο 699 ΚΠολΔ απαγόρευσε την άσκηση των ενδίκων μέσων κατά αποφάσεων, που δέχονται ή απορρίπτουν αιτήσεις ασφαλιστικών μέτρων ή αιτήσεις για ανάκληση ή μεταρρύθμιση των μέτρων αυτών. Διαπιστώνουμε όμως, ότι στο κεφάλαιο των ασφαλιστικών μέτρων δεν προέβη σε καμία αναφορά ως προς το εκκλητό ή μη των αποφάσεων των δικαστηρίων, που διαπιστώνουν την αναρμοδιότητά τους και παραπέμπουν την υπόθεση στο κατά την κρίση τους αρμόδιο. Λόγω έλλειψης ρυθμίσεως, συνάγεται, ότι η αναφορά των αποφάσεων, που μπορούν να προσβληθούν με έφεση, στο άρθρο 699 ΚΠολΔ είναι περιοριστική, με την έννοια, ότι, εφόσον οι παραπεμπτικές αποφάσεις στο αρμόδιο δικαστήριο δεν συγκαταλέγονται μεταξύ των αποφάσεων του ανωτέρω άρθρου, πρόκειται για εκκλητές αποφάσεις. Άλλωστε, αν η πραγματική βούληση του νομοθέτη ήταν να αποκλείσει και σε αυτή την περίπτωση την άσκηση ενδίκων μέσων, θα το όριζε ρητώς[293]. Εφόσον λοιπόν, δεν υπάρχει ρητή ρύθμιση ως προς το εκκλητό ή μη των παραπεμπτικών αποφάσεων στα ασφαλιστικά μέτρα, θα τύχουν εφαρμογής οι γενικές διατάξεις και άρα οι αποφάσεις αυτές θα υπόκεινται σε έφεση. Η συμπλήρωση αυτή είναι εφικτή, αφού οι παραπεμπτικές αποφάσεις δεν αντιφάσκουν με τις ειδικές διατάξεις (καθώς δεν προβλέπεται ρητώς το αντίθετο), ούτε με το σκοπό και την ιδιομορφία των ασφαλιστικών μέτρων, τα οποία αποβλέπουν στην ταχύτητα

[291] «Το Πολυμελές Πρωτοδικείον δικάζει κατά την διαδικασίαν των άρθρων 682 και επόμενα του Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας. Κατά της αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου, ουδέν ένδικον μέσον χωρεί».
[292] Απαλαγάκη(-Τριανταφυλλίδης/Ρεντούλης), ό.π., σελ. 1906 ·Βαθρακοκοίλης, ό.π.77 ·Οικονόμου(-Γιαννόπουλος), ό.π., σελ. 18.

διεξαγωγής της δίκης. Επομένως, όπως εκκλητή είναι η απόφαση, που παραπέμπει τη διαφορά στο αρμόδιο δικαστήριο σύμφωνα με το άρθρο 46 ΚΠολΔ, ομοίως εκκλητή θα πρέπει να θεωρηθεί και η αντίστοιχη απόφαση στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων[294].

Η παραπεμπτική απόφαση είναι οριστική και επομένως δεν υπόκειται σε ανάκληση (άρθρα 46 και 309 ΚΠολΔ). Συνεπώς, καθίσταται απαραίτητη η χορήγηση της δυνατότητας προσβολής της εν λόγω απόφασης με έφεση, ώστε να τεθεί υπόψιν του δικαστηρίου, αν η αίτηση παροχής προσωρινής δικαστικής προστασίας εμφανίζεται ενώπιον του καθ' ύλην αρμόδιου δικαστηρίου[295]. Εκτός τούτου, η προσβολή των παραπεμπτικών αποφάσεων με έφεση καθίσταται αναγκαία, καθώς δεν αναπτύσσουν απλώς προσωρινή ισχύ, αλλά δεσμεύουν και το δικαστήριο της παραπομπής[296].

Επίσης, προς επίρρωση της προαναφερθείσας άποψης υποστηρίζεται, ότι η απόφαση που παραπέμπει την αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων ή ανακλήσεώς τους στο αρμόδιο δικαστήριο, συγκαταλέγεται στις αποφάσεις επί μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων. Και τούτο, διότι και οι παραπεμπτικές αποφάσεις δεν διατάσσουν ασφαλιστικό μέτρο. Επομένως, εφόσον οι αποφάσεις επί μη γνήσιων ασφαλιστικών μέτρων προσβάλλονται παραδεκτώς με έφεση, έτσι εκκλητές θα πρέπει να θεωρηθούν και αυτές[297].

Εντούτοις, υποστηρίζεται και η αντίθετη άποψη. Σύμφωνα με αυτή το άρθρο 699 ΚΠολΔ θα πρέπει να αφορά όχι μόνο τις γνήσιες υποθέσεις ασφαλιστικών μέτρων, αλλά για την ταυτότητα του λόγου και τις αποφάσεις, με τις οποίες διατάσσεται η παραπομπή της υποθέσεως σε άλλο αρμόδιο δικαστήριο. Και τούτο, διότι το τυχόν λάθος της απόφασης για παραπομπή δεν είναι πιο σοβαρό από το τυχόν σφάλμα της απόφασης, που εκδίδεται επί της ουσίας και η οποία δεν προσβάλλεται με ένδικα μέσα. Συνεπώς,

---

[293] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 75 ·Ταμπάκης, ό.π., ΔΕΝ 1999, σελ. 1176.

[294] ·Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1995, σελ. 416-417 ·Κεραμεύς Κ./Κουσούλης Σ., Άσκηση ενδίκων μέσων κατά παραπεμπτικής λόγω αναρμοδιότητας αποφάσεως στα ασφαλιστικά μέτρα, ΝοΒ 1997, σελ. 419-420 ·Ταμπάκης, ό.π., ΔΕΝ 1999, σελ. 1176 ·Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Κράνης), ό.π., σελ. 1372. Αντίθετα, Μπρακατσούλας Β., Ασφαλιστικά μέτρα, εκδόσεις Σάκκουλα 2005, σελ. 153, ο οποίος υποστηρίζει, ότι για την ταυτότητα του νομικού λόγου η απαγόρευση άσκησης ενδίκων μέσων θα πρέπει να ισχύσει και σε αυτή την περίπτωση.

[295] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 81 ·Νίκας, ό.π., σελ. 114 (υποσημ. 33) ·Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1995, σελ. 419 ·Ταμπάκης, ό.π., ΔΕΝ 1999, σελ. 1176.

[296] Κεραμεύς/Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1997, σελ. 419-420 ·Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1995, σελ. 419 ·Σαμαρτζής, ό.π., Δ 1987 , σελ. 363.

[297] Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1995, σελ. 418.

κρίνεται σκόπιμο, όπως η απόφαση επί της αίτησης ασφαλιστικών μέτρων δεν υπόκειται σε έφεση, έτσι και η παραπεμπτική απόφαση δεν εκκαλείται. Άλλωστε, υπάρχει πάντα δυνατότητα ανάκλησης ή μεταρρύθμισης της εσφαλμένης παραπεμπτικής απόφασης (άρθρα 696 παρ.1 και 697 ΚΠολΔ)[298]. Άλλωστε, όπως προελέχθη, σκοπός του νομοθέτη είναι η ταχύτητα διεξαγωγής της δίκης και η γρήγορη απονομή της δικαιοσύνης. Για το λόγο αυτό, κρίνεται σκόπιμο να αποκλεισθεί η άσκηση ενδίκων μέσων και στην περίπτωση που το δικαστήριο διαπιστώνοντας την αναρμοδιότητά του παραπέμψει την υπόθεση στο αρμόδιο. Το γεγονός, ότι δεν το όρισε ρητώς στη διάταξη του άρθρου 699 ΚΠολΔ, δικαιολογείται, αφού ο νομοθέτης απεύχεται την έκδοση τέτοιων αποφάσεων, οι οποίες προκαλούν καθυστέρηση στη διεξαγωγή της δίκης. Φαίνεται λοιπόν ο νομοθέτης, αποσκοπώντας στην ταχεία απονομή δικαιοσύνης, να αποδέχεται το ενδεχόμενο έκδοσης μιας εσφαλμένης απόφασης. Ωστόσο, το σφάλμα αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ισχυρό πλήγμα, αφού αφενός με την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων παρέχεται προσωρινή μόνο δικαστική προστασία και αφετέρου ακολουθεί η τακτική διαδικασία. Έτσι, πρέπει να θεωρηθεί, ότι απαγορεύονται σιωπηρά κατά το πνεύμα του νόμου, τα ένδικα μέσα (όπως και η έφεση) κατά αποφάσεων, που παραπέμπουν στο αρμόδιο δικαστήριο[299].

4. Ρυθμιστικά της κατάστασης μέτρα

Η απαγόρευση ασκήσεως ενδίκων μέσων, που προβλέπεται στο άρθρο 699 ΚΠολΔ, αφορά και τα ρυθμιστικά της κατάστασης μέτρα, τα οποία μαζί με τα ασφαλιστικά μέτρα συνιστούν την προσωρινή δικαστική προστασία. Τα ρυθμιστικά μέτρα, ενώ δεν αποτελούν γνήσια ασφαλιστικά μέτρα, χρησιμοποιούν για λόγους ταχύτητας τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Σε αυτά περιλαμβάνονται οι προβλεπόμενες στο ΚΠολΔ αναστολές. Ήτοι, οι αναστολές, που προβλέπονται στο δίκαιο της αναγκαστικής εκτέλεσης (άρθρα 912, 913, 937 παρ. 1 στ. β' και γ', 1000 ΚΠολΔ), στη διαταγή πληρωμής (άρθρο 632 ΚΠολΔ) και στην τριτανακοπή (άρθρο 589

[298] Κεραμεύς/Κονδύλης/Νίκας(-Κράνης), ό.π., σελ. 1372.
[299] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 81-82 ·Κουσούλης, ό.π., ΝοΒ 1995, σελ. 418 ·Μπέης, Αι διαδικασίαι ενώπιον του μονομελούς πρωτοδικείου, Αθήνα 1969 (τ. ΙΙ), σελ. 264.

ΚΠολΔ)[300]. Επιπλέον, στα ρυθμιστικά μέτρα υπάγονται οι περιπτώσεις των άρθρων 918 παρ. 5, 929 παρ. 3, 954 παρ. 4, 966 παρ. 3-4, 973 παρ. 4, 994 και 1019[301] ΚΠολΔ.

Επίσης, δεν προσβάλλονται με έφεση και οι αποφάσεις, που διατάσσουν ρυθμιστικά της κατάστασης μέτρα ενδοδιαδικαστικού χαρακτήρα. Για παράδειγμα, αποφάσεις, που διατάσσουν σύντμηση της προθεσμίας (άρθρο 150 παρ. 1 ΚΠολΔ), συντηρητική απόδειξη (άρθρα 348-349 ΚΠολΔ), αντικατάσταση ή εξαίρεση πραγματογνόμωνα (άρθρα 374, 378 ΚΠολΔ) κλπ.

[300] Απαλαγάκη, ό.π., Δ 2003, σελ. 655-658 ·Μπούγας, ό.π., σελ. 178-179.

[301] Αντίθετα, ΑΠ 1495/2002, ΝΟΜΟΣ, όπου κρίθηκε παραδεκτή η αίτηση αναίρεσης κατά της απόφασης, που εκδόθηκε επί της αίτησης του άρθρου 1019 ΚΠολΔ, με το επιχείρημα, ότι πρόκειται για μη γνήσιο ασφαλιστικό μέτρο και άρα η διάταξη του άρθρου 699 ΚΠολΔ δεν έχει εφαρμογή.

VI. Διαχρονικό δίκαιο

Το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων, όπως υπογραμμίσθηκε και στην εισαγωγή της παρούσης, ανήκει στις προϋποθέσεις του παραδεκτού της άσκησης του ενδίκου μέσου της έφεσης και συγκεκριμένα στο επιτρεπτό αυτής. Βέβαια, σύμφωνα με την γενική αρχή διαχρονικού δικαίου, που αποτυπώνεται στο άρθρο 24 ΕισΝΚΠολΔ, το παραδεκτό της άσκησης της εφέσεως κρίνεται σύμφωνα με το νόμο, που ίσχυε κατά το χρόνο δημοσίευσης της προσβαλλόμενης απόφασης. Τούτο σημαίνει, ότι εάν για παράδειγμα κατά το χρόνο δημοσίευσης της προσβαλλόμενης απόφασης είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με τον ισχύοντα νόμο, η άσκηση έφεσης κατ' αυτής, τότε η απόφαση αυτή θα εξακολουθήσει να είναι εκκλητή και η τυχόν ασκηθείσα έφεση θα είναι παραδεκτή, ακόμη και αν μετέπειτα μεταβληθεί ο νόμος απαγορεύοντας τα ένδικα μέσα ή την άσκηση εφέσεως κατά της συγκεκριμένης κατηγορίας αποφάσεων. Αν όμως η μεταβολή του νόμου έγινε πριν την δημοσίευση της προσβαλλόμενης, τότε η απόφαση θα είναι ανέκκλητη, καθώς κατά τον χρόνο δημοσίευσής της θα ισχύει ο νέος νόμος[302]. Το ίδιο ισχύει και αντιστρόφως.

Επιπλέον, σε ορισμένες κατηγορίες υποθέσεων, όπως άλλωστε διατυπώθηκε και προηγουμένως, η αξία του αντικειμένου τους καθορίζει το εκκλητό ή μη των δικαστικών αποφάσεων, που εκδίδονται επί αυτών. Πλέον, σύμφωνα με το άρθρο 466 ΚΠολΔ, αποφάσεις επί διαφορών η αξία των οποίων δεν υπερβαίνει τα πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ, είναι ανέκκλητες. Το ποσό αυτό όμως μπορεί να μεταβάλλεται, μεταβάλλοντας παράλληλα και το εκκλητό των αποφάσεων. Υπό το προϊσχύον δίκαιο, το ποσό αυτό ανερχόταν στα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ (ΥΑ 125804/1-8-2003, ΦΕΚ Β' 1072). Συνεπώς, αν εκδιδόταν απόφαση επί διαφοράς, η οποία υπαγόταν στην αρμοδιότητα του Ειρηνοδικείου και δεν ξεπερνούσε τα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ, ήταν ανέκκλητη. Εάν λοιπόν ο νομοθέτης μεταβάλλει ξανά το ποσό αυτό, θα τύχουν εφαρμογής, όσα εκτέθηκαν ανωτέρω, ώστε το αν μια υπόθεση θα αντιμετωπισθεί ως μικροδιαφορά και η

[302] Νίκας, ό.π., σελ. 26 ·Κονδύλης, ό.π., ΕλλΔνη 1983, σελ. 347 ·ΕφΛαμ 12/2014, ΝΟΜΟΣ: Ασκήθηκε έφεση κατά οριστικής απόφασης Μονομελούς Πρωτοδικείου, που έκρινε επί ανακοπής κατά πρωτοκόλλου διοικητικής αποβολής δασάρχη. Η έφεση αυτή ασκήθηκε μετά τη θέση σε ισχύ του ν. 4072/2012 (για το ανέκκλητο των σχετικών αποφάσεων). Ωστόσο, ο νόμος αυτός δεν περιελάμβανε μεταβατική ή άλλη διάταξη για τις κατά τη δημοσίευση του εκκρεμείς δίκες επί των ανακοπών, που ασκήθηκαν πριν τη δημοσίευση του. Επειδή όμως κατά το χρόνο δημοσίευσης της εκκαλουμένης είχε ήδη δημοσιευθεί ο νόμος αυτός, επομένως η απόφαση είχε καταστεί ανέκκλητη και η έφεση, που ασκήθηκε ήταν απαράδεκτη (άρθρο 532 ΚΠολΔ).

απόφαση επ' αυτής θα προσβάλλεται με έφεση, θα καθορισθεί από το ισχύον δίκαιο κατά τη δημοσίευση της προσβαλλόμενης με έφεση απόφασης.

Επίσης, αν η απαγόρευση ασκήσεως έφεσης προέρχεται από νόμο, ο οποίος εκδόθηκε πριν την έναρξη ισχύος του ΚΠολΔ, η απαγόρευση αυτή εξακολουθεί να ισχύει, εφόσον η διάταξη του νόμου αυτού διατηρείται σε ισχύ με τον ΕισΝΚΠολΔ. Αντιθέτως, αν δεν διατηρείται, θεωρείται, ότι έχει καταργηθεί, διότι αντίκειται στα άρθρα 12 παρ. 1 και 511 ΚΠολΔ, που καθιερώνουν τον κανόνα του εκκλητού των δικαστικών αποφάσεων[303]. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν. 3741/1929, η απόφαση, που διατάσσει ασφαλιστικά μέτρα σε διαφορά από τη σχέση οροφοκτησίας υπόκειται σε ένδικα μέσα. Ωστόσο, με το άρθρο 33 του ΕισΝΚΠολΔ καταργήθηκε το άρθρο 11 του ως άνω νόμου, με αποτέλεσμα να εφαρμόζεται και σε αυτήν την περίπτωση το άρθρο 699 ΚΠολΔ και η απόφαση να μην προσβάλλεται με έφεση[304]. Επίσης, σύμφωνα με την διάταξη του άρθρου 246 παρ. 1 του Αγροτικού Κώδικα, το Πρωτοδικείο, δικάζοντας επί προσφυγής του Δημοσίου ή των ενδιαφερομένων κατά της αποφάσεως της Επιτροπής Απαλλοτριώσεων σχετικώς με την αναγνώριση της κυριότητος των κτημάτων που απαλλοτριώνονται αποφαίνεται "ανεκκλήτως". Από της εισαγωγής όμως του ΚΠολΔ, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 3 του ΕισΝΚΠολΔ και αφού στον νόμο δεν ορίζεται διαφορετικά, στην περίπτωση αυτή εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 740 επ. ΚΠολΔ (εκούσια δικαιοδοσία). Ο γενικός κανόνας των άρθρων 511 και 513 παρ. 1β ΚΠολΔ ισχύει και στην εκούσια δικαιοδοσία. Επομένως, οι αποφάσεις αυτές υπόκεινται σε έφεση[305].

[303] Σαμουήλ, ό.π., σελ. 76
[304] ΕφΑθ 4446/1972, Αρμ 1973, σελ. 62.
[305] Βαθρακοκοίλης, ό.π., σελ. 105 ·ΕφΑθ 11566/1986, Αρμ 1987, σελ. 508=ΕλλΔνη 1988, σελ. 918.

Μέρος Γ'
Καταληκτικές Παρατηρήσεις

Συμπερασματικά, κατόπιν όσων αναλύθηκαν στην παρούσα εργασία, θα λέγαμε, ότι το εκκλητό των δικαστικών αποφάσεων, αποτελεί ζήτημα, το οποίο απασχόλησε εντόνως τόσο τη δικονομική θεωρία όσο και την νομολογιακή πρακτική. Συγκεκριμένα, για να εξετάσουμε το εκκλητό ή μη των δικαστικών αποφάσεων επιχειρήθηκε μία διάκριση των αποφάσεων σε οριστικές, σε μη οριστικές, σε εν μέρει οριστικές και σε ανέκκλητες αποφάσεις. Καταλήξαμε λοιπόν, πως οι αποφάσεις, οι οποίες εκκαλούνται είναι οι οριστικές δικαστικές αποφάσεις, που εκδίδονται από οργανικώς και λειτουργικώς πρωτοβάθμια δικαστήρια, τα οποία δεν αποφαίνονται σε πρώτο και τελευταίο βαθμό και δεν έχει αποκλεισθεί με νόμο (π.χ. άρθρα 512, 699 ΚΠολΔ), ή με συμφωνία των διαδίκων η δυνατότητα προσβολής τους με έφεση, δεν έχουν δηλαδή καταστεί ανέκκλητες. Οπωσδήποτε όμως, δεν εκκαλούνται οι μη οριστικές αποφάσεις, πλην της μίας και μοναδικής εξαίρεσης του άρθρου 114 παρ. 4 ΚΠολΔ.

Έντονος προβληματισμός αποτυπώθηκε σε θεωρία και νομολογία κυρίως ως προς το εκκλητό ή μη των εν μέρει οριστικών δικαστικών αποφάσεων. Σύμφωνα με το γράμμα του νόμου «αν η απόφαση είναι εν μέρει οριστική, τότε δεν επιτρέπεται έφεση ούτε κατά των οριστικών διατάξεων, πριν εκδοθεί οριστική απόφαση στη δίκη» (άρθρο 513 παρ. 1β εδ. γ' ΚΠολΔ). Αυτός είναι ο κανόνας. Ο κανόνας αυτός όμως επιδέχεται εξαιρέσεις, οι οποίες προκύπτουν από τον ίδιο τον ΚΠολΔ ή την νομολογία. Αρχικά, ο ΚΠολΔ προβλέπει εξαίρεση από τον ανωτέρω κανόνα, στην περίπτωση των οριστικών αποφάσεων, που περατώνουν τη δίκη μόνο για την αγωγή ή για την ανταγωγή (άρθρο 513 παρ. 1β εδ. α' ΚΠολΔ), ενώ η νομολογία σταθερά δέχεται τη δυνατότητα αυτοτελούς προσβολής με έφεση της απόφασης, που περατώνει τη δίκη μόνο για την μία από τις συνεκδικαζόμενες αγωγές ή μόνο για την κύρια παρέμβαση ή μόνο για την προσεπίκληση του δικονομικού εγγυητή ή μόνο για τον ένα εκ των απλών ομοδίκων. Ωστόσο, η νομολογία δεν έχει ακόμα κατασταλλάξει ως προς το αν μια απόφαση, η οποία κρίνει οριστικώς την μία εκ των αντικειμενικώς σωρευμένων αιτήσεων παροχής έννομης προστασίας, μπορεί να εκκληθεί αυτοτελώς, δίχως ο διάδικος να περιμένει την οριστική κρίση του δικαστηρίου και για τις υπόλοιπες. Εντούτοις, σε όλες αυτές τις εξαιρέσεις, μερίδα της θεωρίας διατηρεί επιφυλάξεις. Οι επιφυλάξεις αυτές εντοπίζονται

στην περίπτωση, που μεταξύ οριστικής και μη οριστικής απόφασης υπάρχει σχέση εξάρτησης, υπάρχει δηλαδή συνάφεια. Σε αυτές λοιπόν τις περιπτώσεις, κρίνεται σκοπιμότερο να μη δοθεί η δυνατότητα στους διαδίκους να προσβάλλουν αυτοτελώς την οριστική απόφαση, διότι ο κίνδυνος διάσπασης της διαφοράς μεταξύ πρώτου και δεύτερου βαθμού και κατ' επέκταση η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων είναι δεδομένα. Με την πρόταση αυτή της θεωρίας συντάσσεται και η γράφουσα. Πάντως, αρνητική παρουσιάζεται τόσο η θεωρία όσο και η νομολογία στην περίπτωση της έκδοσης οριστικής απόφασης μόνο επί ενός εκ των αναγκαίων ομοδίκων ή μόνο επί μίας εκ των επικουρικώς σωρευμένων αιτήσεων.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

Αποφάσεις ΣτΕ και ΑΕΔ:

- ΣτΕ 3442/1978, ΝοΒ 1979, σελ. 624
- ΑΕΔ 48/1982 (Αδημοσίευτη στο νομικό τύπο, απόσπασμα έχει δημοσιεύσει ο κ. Κλαμαρής, Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 20 του Συντάγματος, Αθήνα, 1988, σελ. 2-5)

Αποφάσεις ΕΔΔΑ:

- ΕΔΔΑ 14.12.2006, ΝοΒ 2007, σελ. 206
- ΕΔΔΑ 27.07.2006, ΝοΒ 2006, σελ. 1170

Αποφάσεις ΟλΑΠ:

- ΟλΑΠ 8/2003, ΧρΙΔ 2003, σελ. 458=ΔΕΕ 2003, σελ. 1332=ΝΟΒ 2003, σελ.1407=ΕλλΔνη 2003, σελ. 690=Δ 2004, σελ. 621.
- ΟλΑΠ 20/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΟλΑΠ 17/2009, ΑρχΝ 2010, σελ. 336=ΕφΑΔ 2009, σελ. 983
- ΟλΑΠ 18/2001, ΕλλΔνη 2002, σελ. 75
- ΟλΑΠ 744/1982, ΝοΒ 1983, σελ.808
- ΟλΑΠ 902/1982, ΝοΒ 1983, σελ. 209
- ΟλΑΠ 401/1981, ΝοΒ 1981, σελ. 1557
- ΟλΑΠ 21/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 1016=ΝοΒ 2003, σελ. 672
- ΟλΑΠ 754/1986, ΕλλΔνη 1986, σελ. 1124
- ΟλΑΠ 1482/1977, Δ 1978, σελ. 289
- ΟλΑΠ 109/1981, Δ 1981, σελ. 322
- ΟλΑΠ 5/1985, Δ 1986, σελ. 72

Αποφάσεις ΑΠ:

- ΑΠ 557/2010, ΕΠολΔ 2011, σελ. 194
- ΑΠ 4/2004, ΝοΒ 2004, σελ. 962

- ΑΠ 133/2004, ΝοΒ 2004, σελ. 1564
- ΑΠ 622/1981, ΝοΒ 1982, σελ. 223
- ΑΠ 150/1997, ΕλλΔνη 1998, σελ. 108=ΕΕΝ 1998, σελ. 462=ΝοΒ 1998, σελ. 1061
- ΑΠ 747/2014, ΕφΑΔ 2015, σελ.78
- ΑΠ 505/2011, ΝοΒ 2011, σελ. 2182
- ΑΠ 365/2010, ΕφΑΔ 2010, σελ. 1219
- ΑΠ 541/2009, ΝοΒ 2009, σελ. 1708
- ΑΠ 99/2008, Δ 2008, σελ. 659
- ΑΠ 1365/2002, ΧρΙΔ 2003, σελ. 32
- ΑΠ 469/1980, Δ 1980, σελ. 376
- ΑΠ 344/2004, ΧρΙΔ 2004, σελ. 543=ΝοΒ 2005, σελ. 465
- ΑΠ 2072/201, ΧρΙΔ 2015, σελ.361
- ΑΠ 358/2011, ΧρΙΔ 2011, σελ. 686
- ΑΠ 1214/2015 ΕΠολΔ 2015, σελ. 733
- ΑΠ 738/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1531/1995, ΕλλΔνη 1997, σελ. 1549=ΕΕΝ 1997, σελ. 311
- ΑΠ 45/2013, ΕφΑΔ 2013, σελ. 463=ΕΕμπΔ 2013, σελ. 572
- ΑΠ 738/2001, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1733/1999, ΕλλΔνη 2000, σελ. 989= ΕΕΝ 2001, σελ. 365.
- ΑΠ 1261/2011, ΝοΒ 2012, σελ. 657
- ΑΠ 766/1998, Δ 1999, σελ. 354
- ΑΠ 84/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1261/2011, ΝοΒ 2012, σελ. 657
- ΑΠ 1782/2002, ΧρΙΔ 2003, σελ. 243.
- ΑΠ 153/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 709/2007, ΧρΙΔ 2009, σελ. 248
- ΑΠ 890/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 94
- ΑΠ 194/1998, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 605/1984, Δ 1985, σελ. 656=ΝοΒ 1985, σελ. 439
- ΑΠ 1637/2011, ΝΟΜΟΣ

- ΑΠ 235/2005, ΕλλΔνη 2006, σελ. 748
- ΑΠ 1111/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 1664
- ΑΠ 617/2008, ΕφΑΔ 2008, σελ. 705
- ΑΠ 2072/2014, ΧρΙΔ 2015, σελ.361
- ΑΠ 358/2011, ΧρΙΔ 2011, σελ. 686
- ΑΠ 2008/2009, ΝοΒ 2010, σελ. 980
- ΑΠ 210/2010, ΧρΙΔ 2010, σελ. 203.
- ΑΠ 300/2010, ΝοΒ 2010, σελ. 1750
- ΑΠ 382/2005, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 608/2012, ΕΠολΔ 2012, σελ. 342
- ΑΠ 90/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1184/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 559/1972, ΝοΒ 1972, σελ. 1419
- ΑΠ 504/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 78/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 755/2012, ΕΠολΔ 2013, σελ. 567
- ΑΠ 1711/1980, ΝοΒ 29, σελ. 1097
- ΑΠ 1207/2003, ΕλλΔνη 2005, σελ. 398
- ΑΠ 271/2002, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1312/1980, ΝοΒ 1981,σελ. 664
- ΑΠ 1260/2015 (παρατίθεται απόσπασμα αυτής στον Μπαμπινιώτη, ό.π., σελ. 116, υποσημείωση 305)
- ΑΠ 510/1982, ΝοΒ 1983, σελ. 352
- ΑΠ 406/1980, ΝοΒ 1980, σελ. 1761
- ΑΠ 391/2012, ΝοΒ 2012, σελ. 1797
- ΑΠ 295/2007, ΕΠολΔ 2008, σελ. 61
- ΑΠ 66/2012 και ΑΠ 1506/2014 (παρατίθεται απόσπασμα των εν λόγω αποφάσεων στον Μπαμπινιώτη, ό.π., σελ. 116, υποσημείωση 305)
- ΑΠ 409/2009, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1060/2004, ΝΟΜΟΣ

- ΑΠ 708/2003, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 673/2013, ΝοΒ 2013, σελ. 2200
- ΑΠ 107/2007, Δ 2007, σελ. 614=ΕΠολΔ 2008, σελ. 106
- ΑΠ 1395/2009, ΕΠολΔ 2009, σελ. 689
- ΑΠ 1185/2013, ΝοΒ 2013, σελ. 2715
- ΑΠ 1007/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 298/2003, ΧρΙΔ 2003, σελ. 440=ΕλλΔνη 2004, σελ. 407
- ΑΠ 1711/1980, ΝοΒ 1981, σελ. 1097
- ΑΠ 1948/1994, ΝοΒ 1995, σελ. 64
- ΑΠ 53/2001, ΕλλΔνη 2001, σελ. 908
- ΑΠ 1821/2009, ΕλλΔνη 2011, σελ. 86
- ΑΠ 1389/2010, ΝοΒ 2011, σελ. 397
- ΑΠ 1495/2002, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 341/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 435=ΕΕμπΔ 2003, σελ. 689
- ΑΠ 691/2008, Δ 2008, σελ. 923
- ΑΠ 1716/1998, ΕλλΔνη 1999, σελ. 582
- ΑΠ 1007/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1526/2007, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1401/2003, ΧρΙΔ 2004, σελ. 611
- ΑΠ 1628/2010, ΕπισκΕΔ 2011, σελ. 406=ΕΕμπΔ 2011, σελ. 364
- ΑΠ 1495/2002, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 661/1999, ΕλλΔνη 2000, σελ. 422
- ΑΠ 795/1978, ΝοΒ 1979, σελ. 721
- ΑΠ 18/2016, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1379/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1389/2010, ΝοΒ 2011, σελ. 397
- ΑΠ 245/2009, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 1495/2002, ΝΟΜΟΣ
- ΑΠ 495/1984, ΕλλΔνη 1984, σελ. 1557=Δ 1986, σελ. 664

Αποφάσεις Εφετείων:

- ΕφΑθ 6264/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 562
- ΕφΑθ 2866/2016, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΕύβοιας 116/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 306/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 1501/1981, ΑρχΝ 1983, σελ. 730
- ΕφΘεσ 1737/2013, ΕλλΔνη 2014, σελ. 142
- ΕφΑθ 5371/2006, ΕλλΔνη 2007, σελ. 540
- ΕφΠειρ 151/2016, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΔωδ 201/2013 ΝΟΜΟΣ
- ΕφΘεσ 718/2010, Αρμ 2012, σελ. 86
- ΕφΛαρ 346/2012, Δικογραφία 2012, σελ. 711
- ΕφΑθ 5863/2012, ΝοΒ 2014, σελ. 2318
- ΕφΘεσ 1020/2011, ΕΠολΔ 2011, σελ. 795
- ΕφΘεσ 337/2010, ΕΠολΔ 2010, σελ. 851
- ΕφΑθ 11117/1980, Αρμ 1981, σελ. 563
- ΕφΑθ 2753/1987, ΕλλΔνη 1988, σελ. 559-560
- ΕφΑθ 2782/1987, Αρμ 1988, σελ. 169-174
- ΕφΑθ 2753/1987, ΕλλΔνη 1988, σελ. 559
- ΕφΑθ 9587/1986, ΕλλΔνη 1988, σελ. 1202
- ΕφΑθ 1505/2010, ΕφΑΔ 2010, σελ. 1385
- ΕφΛαρ 580/1986, Δ 1987, σελ. 100
- ΕφΑθ 9465/1988, ΕλλΔνη 1989, σελ. 356=Δ 1988, σελ. 558
- ΕφΑΘ 461/2016, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΘεσ 59/2009, Αρμ 2012, σελ. 1907
- ΕφΑθ 490/2010, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΛαρ 580/1986, Δ 1986, σελ. 580=Δ 1987, σελ. 100
- ΕφΑθ 3461/2008, ΕλλΔνη 2008, σελ. 1473
- ΕφΑθ 2836/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 4321/2001, ΕλλΔνη 2002, σελ. 223

- ΕφΑθ 5444/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 549
- ΕφΛαρ 92/2016, Δικογραφία 2016, σελ. 415
- ΕφΘεσ 671/2015, Αρμ 2015, σελ. 1347
- ΕφΘεσ 1550/2012, ΕΠολΔ 2013, σελ. 808
- ΕφΘεσ 1680/2011, ΕλλΔνη 2012, σελ. 851
- ΕφΑθ 6197/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 512
- ΕφΑθ 922/2008, ΕφΑΔ 2009, σελ. 196
- ΕφΑθ 2791/1978, Αρμ 1978, σελ. 751
- ΕφΠειρ 508/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 725/2015 ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 5863/2012, NoB 2014, σελ. 2318
- ΕφΠατρ 39/2011, ΑχαΝομ 2012, σελ. 441
- ΕφΘεσ 718/2010, Αρμ 2012, σελ. 86
- ΕφΑθ 1909/1985, Δ 1985, σελ. 238
- ΕφΑθ 1265/2007, ΕφΑΔ 2008, σελ. 226
- ΕφΑθ 2324/2009, ΕλλΔνη 2012, σελ. 134
- ΕφΛαρ 409/2001, Δικογραφία 2001, σελ. 459=ΕλλΔνη 2004, σελ. 591
- ΕφΛαρ 117/2005, Δικογραφία 2005, σελ. 340
- ΕφΑθ 2019/1992, Δ 1992, σελ. 1081
- ΕφΠειρ 314/2014, ΕλλΔνη 2015, σελ. 489
- ΕφΑθ 8553/2004, ΕλλΔνη 2006, σελ. 259
- ΕφΠειρ 465/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 175/2005, ΕφΑΔ 2008, σελ. 103
- ΕφΘεσ 206/2000, Αρμ 2001, σελ. 807=Αρμ 2002, σελ. 715
- ΕφΑθ 4308/1990, Δ 1991, σελ. 93
- ΕφΑθ 175/2007, ΕφΑΔ 2008, σελ. 103
- ΕφΠατρ 152/2000, ΕπισκΕμπΔ 2000, σελ. 781
- ΕφΑθ 4267/2001,ΕλλΔνη 2003, σελ. 268
- ΕφΑθ 5561/2000, ΕλλΔνη 2001, σελ. 234
- ΕφΑθ 6120/1980, Δ 1981, σελ. 46

- ΕφΠατρ 799/2004, ΑχαΝομ 2005, σελ. 308
- ΕφΛαρ 158/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 320
- ΕφΑθ 2295/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 808
- ΕφΑθ 1456/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 1512
- ΕφΘεσ 147/2010, Αρμ 2013, σελ. 929
- ΕφΑθ 5825/2008, ΕλλΔνη 2009, σελ. 531
- ΕφΑθ 8276/2006, ΕλλΔνη 2007, σελ. 1496
- ΕφΑθ 10108/2002, ΕλλΔνη 2005, σελ. 274
- ΕφΛαρ 644/2010, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 1034/2003, ΕλλΔνη 2006, σελ. 551
- ΕφΘεσ 1077/2007, Αρμ 2008, σελ. 450
- ΕφΑθ 2143/1983, Δ 1984, σελ. 610
- ΕφΑθ 3059/1971, Μπέης, ό.π. Συμβολαί, σελ. 435
- ΕφΠειρ 262/2014, ΕλλΔνη 2015, σελ. 765
- ΕφΛαρ 644/2010, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 2499/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 788
- ΕφΑθ 1891/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 741/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 5290/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΘεσ 496/2011, ΕΕμπΔ 2011, σελ. 355
- ΕφΘεσ 442/2010, Αρμ 2013, σελ. 1916
- ΕφΠειρ 550/2000, ΠειρΝ 2000, σελ. 347
- ΕφΘεσ 2000/2017, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 881/2011, σελ. ΕλλΔνη 2012, σελ. 494
- ΕφΔωδ 209/2004, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠατρ 85/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 550/2000, ΠειρΝ 2000, σελ. 347
- ΕφΑθ 2126/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 4961/2012, ΕφΑΔ 2013, σελ. 443
- ΕφΠειρ 773/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 208

- ΕφΑθ 5779/2003, ΕλλΔνη 2004, σελ. 209
- ΕφΛαρ 90/2007, ΧρΙΔ 2008, σελ. 798
- ΕφΚρητ 113/1997, ΕλλΔνη 1998, σελ. 173
- ΕφΑθ 5371/2006, ΕλλΔνη 2007, σελ. 537
- ΕφΔωδ 115/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 622/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠατρ 13/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 659/2012, ΕλλΔνη 2013, σελ. 1049
- ΕφΠατρ 9/2017, ΕλλΔνη 2017, σελ. 499
- ΕφΑθ 3834/2011, ΕλλΔνη 2011, σελ. 1067.
- ΕφΑθ 6338/2011, ΕλλΔνη 2012, σελ. 1343
- ΕφΛαμ 13/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 578/2016, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΛαμ 120/2009, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 6898/2004, ΕλλΔνη 2005, σελ. 567
- ΕφΑθ 4251/2009, ΕλλΔνη 2010, σελ. 157
- ΕφΠατρ 746/2007, ΑχαΝομ 2008, σελ. 251
- ΕφΛαρ 216/2012, Δικογραφία 2012, σελ. 572.
- ΕφΠειρ 377/2001, ΝοΒ 2002, σελ. 385.
- ΕφΔωδ 189/2004, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΘεσ 38/2011, ΕΠολΔ 2011, σελ. 240
- ΕφΘεσ 40/2007, Αρμ 2008, σελ. 940
- ΕφΑθ 954/1997, ΕλλΔνη 1999, σελ. 410
- ΕφΑθ 6451/1996, ΑρχΝ 1997, σελ. 70
- ΕφΘεσ 59/2009, Αρμ 2012, σελ. 1907
- ΕφΑθ 12182/1988, ΕλλΔνη 1990, σελ. 1044
- ΕφΘεσ 303/1989, Αρμ 1989, σελ. 786
- ΕφΑθ 9979/1979, ΝοΒ 1980, σελ. 823
- ΕφΘεσ 337/2010, ΕΠολΔ 2010, σελ. 851
- ΕφΛαρ 117/2005, Δικογραφία 2005, σελ. 340

- ΕφΙωανν 349/2008, Αρμ 2009, σελ. 911=ΝοΒ 2010, σελ. 1721
- ΕφΠατρ 506/2007, ΑχαΝομ 2008, σελ. 385
- ΕφΛαρ 260/2007, Δικογραφία 2007, σελ. 309
- ΕφΑθ 7222/1982, Δ 15, σελ. 39
- ΕφΑθ 954/1997, ΕλλΔνη 1999, σελ. 410
- ΕφΑθ 9165/2002, ΕλλΔνη 2004, σελ. 592
- ΕφΑθ 6676/1998, ΕλλΔνη 1999, σελ. 1155
- ΕφΑθ 2688/1983, Αρμ 1983, σελ. 1989
- ΕφΑθ 1146/2002, ΕλλΔνη 2002, σελ. 841
- ΕφΑθ 6451/1996, ΑρχΝ 1997, σελ. 70
- ΕφΘεσ 804/1980, Αρμ 1980, σελ. 834
- ΕφΛαρ 418/1993, Αρμ 1994, σελ. 199
- ΕφΠειρ 594/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΔωδ 201/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΔωδ 82/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΘεσ 175/2004, Αρμ 2005, σελ. 13=ΕΕμπΔ 2006, σελ. 80
- ΕφΑθ 950/2001, ΕλλΔνη 2001, σελ. 773
- ΕφΑθ 4519/1974, Δ 1974, σελ. 794
- ΕφΠατρ 205/2011, ΑχαΝομ 2012, σελ. 242
- ΕφΠατρ 982/2009, ΑχαΝομ 2010, σελ. 412
- ΕφΙωαν 349/2008, Αρμ 2009, σελ. 911=ΝοΒ 2010, σελ. 1721
- ΕφΑθ 4519/1974, Δ 1974, σελ. 793-794
- ΕφΠειρ 306/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 213/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 144/2012, ΕφΑΔ 2012, σελ. 621
- ΕφΑθ 5863/2012, ΝοΒ 2014, σελ. 2318
- ΕφΠατρ 322/2011, ΑχαΝομ 2012, σελ. 186
- ΕφΑθ 3902/2009, ΕλλΔνη 2011, σελ. 220
- ΕφΠατρ 756/2009, ΑχαΝομ 2010, σελ. 393
- ΕφΙωαν 216/2008, Αρμ 2009, σελ. 1225

- ΕφΑθ 1265/2007, ΕφΑΔ 2008, σελ. 226
- ΕφΑΘ 7206/2006, ΕλλΔνη 2008, σελ. 270
- ΕφΑθ 6174/1991, ΕλλΔνη 1993, σελ. 1637
- ΕφΑθ 2575/2010, ΑρχΝ 2010, σελ. 562
- ΕφΑθ 12182/1988, ΕλλΔνη 1990, σελ. 1044
- ΕφΠειρ 621/2013, ΝΟΜΟΣ ΕφΘεσ 1219/2017, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 594/2015,ΝΟΜΟΣ
- ΕφΛαρ 92/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 268
- ΕφΛαρ 15/2013, Δικογραφία 2013, σελ. 52
- ΕφΑθ 4446/1972, Αρμ 1973, σελ. 62
- ΕφΑθ 11566/1986, Αρμ 1987, σελ. 508=ΕλλΔνη 1988, σελ. 918
- ΕφΛαμ 12/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΑθ 2300/2011, Αρμ 2012, σελ. 1874
- ΕφΑθ 6233/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 272
- ΕφΑθ 2014/2005, ΕλλΔνη 2008, σελ. 571
- ΕφΑθ 5560/2003, ΕλλΔνη 2005, σελ. 247
- ΕφΑθ 180/2012, ΕφΑΔ 2012, σελ. 775
- ΕφΑΘ 8468/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 1697
- ΕφΑθ 244/2000, ΕλλΔνη 2001, σελ. 947
- ΕφΛαρ 158/2016, Δικογραφία 2016, σελ. 607
- ΕφΘεσ 605/2013, ΕΕμπΔ 2013, σελ. 464
- ΕφΑθ 192/2010, ΕλλΔνη 2010, σελ. 808=ΕΕμπΔ 2010, σελ. 890=Αρμ 2011, σελ. 47
- ΕφΑθ 2280/2008, ΕλλΔνη 2009, σελ. 230=ΔΕΕ 2008, σελ. 1381
- ΕφΛαρ 261/2007, Δικογραφία 2007, σελ. 310
- ΕφΛαρ 158/2016, Δικογραφία 2016, σελ. 607
- ΕφΑνατΚρητ 16/2015, ΔΕΕ 2017, σελ. 66
- ΕφΘεσ 605/2013, ΕΕμπΔ 2013, σελ. 464
- ΕφΑΘ 192/2010, ΕλλΔνη 2010, σελ. 808=ΕΕμπΔ 2010, σελ. 890=Αρμ 2011, σελ. 47
- ΕφΠειρ 284/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΠειρ 298/2014, ΝΟΜΟΣ

- ΕφΑθ 8904/1999, ΕλλΔνη 2001, σελ. 188
- ΕφΔωδ 244/2006, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΔωδ 126/2004, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΘρ 22/2001, Αρμ 2001, σελ. 1540
- ΕφΘεσ 1316/2011, Αρμ 2011, σελ. 1796=ΕπισκΕμπΔ 2012, σελ. 455-456
- ΕφΑθ 6680/2007, ΕλλΔνη 2008, σελ. 1528
- ΕφΛαρ 148/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 602
- ΕφΛαμ 12/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΛαρ 127/2012, Δικογραφία 2012, σελ. 307
- ΕφΘεσ 571/2009, ΕφΑΔ 2009, σελ. 723
- ΕφΛαρ 148/2015, Δικογραφία 2015, σελ. 602
- ΕφΛαμ 12/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΝαυπλ 478/1996, Δ 1997, σελ. 916
- ΕφΑθ 4156/2009, ΧρηΔικ 2010, σελ. 382
- ΕφΠειρ 228/2016, ΝΟΜΟΣ
- ΕφΚαλαμ 20/2015, ΝΟΜΟΣ

Αποφάσεις Πρωτοδικείων:

- ΠΠρΝαυπλ 212/1985, Δ 1986, σελ. 617
- ΠΠρΠειρ 824/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 681/2014, ΧρΙΔ 2014,σελ. 130
- ΠΠρΠειρ 5256/2011, ΝοΒ 2012, σελ. 1987
- ΠΠρΑθ 1798/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 57/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 1659/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΡοδ 9/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΘεσ 740/1992, Αρμ 1992, σελ. 261
- ΠΠρΑθ 1361/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 1007/2012, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΑθ 1074/2011, ΝΟΜΟΣ

- ΠΠρΠειρ 2247/2008, ΧρΙΔ 2010, σελ. 715
- ΠΠρΑθ 2555/2011, ΕΠολΔ 2012, σελ. 98
- ΠΠρΑθ 1487/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΒερ 57/2014, ΕΠολΔ 2014, σελ. 625
- ΠΠρΠειρ 4180/2010, ΝΟΜΟΣ
- ΠΠρΠειρ 1244/1987, ΕΕμπΔ 1988, σελ. 324
- ΠΠρΘεσ 18051/2010, Αρμ 2010, σελ. 1696

- ΜΠρΘεσ 242/2016, Αρμ 2016, σελ. 1510
- ΜΠρΘεσ 31745/2003, Αρμ 2005, σελ. 1438
- ΜΠρΑΘ 7481/1994, ΑρχΝ 1995, σελ. 462
- ΜΠρΑθ 3124/2014, ΔΙΜΕΕ 2015, σελ. 321
- ΜΠρΑΘ 3124/2014, ΔΙΜΕΕ 2015, σελ. 321
- ΜΠρΚεφ 4/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΛαμ 67/2016, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΚορ 60/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΛαμ 101/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΚιλκ 482/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΑθ 4570/2010, Αρμ 2012, σελ. 397
- ΜΠρΑθ 3432/2010, ΕπισκΕΔ 2010, σελ. 919
- ΜΠρΛαμ 124/2016, ΕΠολΔ 2016, σελ. 440
- ΜΠρΧαλκ/κης 116/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΘεσ 20418/2014, ΕπισκΕΔ 2015, σελ 308
- ΜΠρΠειρ 61/1990, Δ 1990, σελ. 855
- ΜΠρΙωαν 514/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΣπαρτ 3/2011, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΘεσ 266/2001, Αρμ 2002, σελ. 555
- ΜΠρΑθ 354/2014, ΕλλΔνη 2014, σελ. 1495
- ΜΠρΙωαν 514/2015, ΝΟΜΟΣ
- ΜΠρΘεσ 1625/2013, ΕλλΔνη 2013, σελ. 1418

- ΜΠρΠατρ 166/2015, ΕλλΔνη 2016, σελ. 1452
- ΜΠρΛαρ 540/2012, Δικογραφία 2013, σελ. 163
- ΜΠρΡοδ 1969/2009, ΝΟΜΟΣ

<u>Αποφάσεις Ειρηνοδικείων:</u>

- ΕιρΘεσ 855/2015, Αρμ 2015, σελ. 1560
- ΕιρΡοδ 33/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΑθ 619/1980, ΕΕΝ 1980, σελ. 201
- ΕιρΡοδ 15/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΡοδ 5/2014, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΧαν 5/2013, ΝΟΜΟΣ
- ΕιρΚαβ 14/2009, ΝΟΜΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Απαλαγάκη Χ., Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας (ερμηνεία κατ' άρθρο), τ. Ι, ΙΙ, Νομική Βιβλιοθήκη 2016.
- Αρβανιτάκης Π., Η επικουρικότητα στην πολιτική δίκη, Θεσσαλονίκη, 1989.
- Βαθρακοκοίλης Β., Η έφεση (Ερμηνεία-Νομολογία-Βιβλιογραφία), Ειδικές διατάξεις, Ενημέρωση με τις κυριότερες τροποποιήσεις του Ν. 4335/2015), Εκδόσεις Σάκκουλα 2015.
- Γέσιου – Φαλτσή Π., Η ομοδικία εις την πολιτικήν δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 1998.
- Η ίδια, Δίκαιο Αναγκαστικής Εκτελέσεως– Γενικό μέρος Αθήναι 1998.
- Γεωργίου Κ., Ασφαλιστικά μέτρα (θεωρία-νομολογία), Εκδόσεις Σάκκουλα 2004.
- Δεληκωστόπουλος Στ., Η αυτονομία της ιδιωτικής βουλήσεως εν τη πολιτική δικονομία, (αι δικονομικαί συμβάσεις), Αθήναι 1965.
- Δεληκωστόπουλο Στ./Σινανιώτη Λ., Ερμηνεία Κώδικος Πολιτικής Δικονομίας (τ. Α, Β), Αθήναι 1969.
- Διαμαντόπουλος Γ., Η ανταγωγή κατά τον ΚΠολΔ, Θεσσαλονίκη 2003.
- Ζόμπολας Τ., Η έφεση κατά τον ΚΠολΔ (Θεωρία-Νομολογία-Υποδείγματα), Νομική Βιβλιοθήκη 2005.
- Καλαβρός, Πολιτική Δικονομία Γενικό Μέρος, Διαδικασία στα Πρωτοβάθμια Δικαστήρια, εκδόσεις Σάκκουλα 2016.
- Καλογιάννης Αθ., Η έφεση (άρθρα 511-537 ΚΠολΔ) κατά τη νομολογία των δικαστηρίων, εκδόσεις Σάκκουλα 1999.
- Κατηφόρης Ν., Το επεκτατικό αποτέλεσμα της εφέσεως κατά το άρθρο 537 ΚΠολΔ, εκδόσεις Σάκκουλα 2012.
- Κατράς Ι., Σύστημα ασφαλιστικών μέτρων, αναγκαστικής εκτέλεσης, διαταγής πληρωμής και απόδοσης, Εκδόσεις Σάκκουλα 2009.
- Κεραμεύς Κ., Ένδικα μέσα, Εκδόσεις Σάκκουλα 2002.
- Κεραμεύς Κ./Κονδύλης Δ./Νίκας Ν., Ερμηνεία του κώδικα πολιτικής δικονομίας τ. Ι και ΙΙ, εκδόσεις Σάκκουλα 2000.
- Κλαμαρής Ν., Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας κατά το άρθρο 20 του Συντάγματος, Αθήνα, 1989.

- Ο ίδιος, Ο κανών της άπαξ μόνον ασκήσεως των ενδίκων μέσων, εκδόσεις Σάκκουλα 1981.
- Κολοτούρος Π., Ένδικα μέσα και βοηθήματα κατά τον ΚΠολΔ, Νομική Βιβλιοθήκη 2013.
- Κοτσίρης Λ., Πτωχευτικό δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα 2017.
- Κουσούλης Στ., Η κύρια παρέμβαση στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 1987.
- Κουτουρίσης Κ., Περί μικροδιαφορών, Αθήναι 1967.
- Κουτσουλέλος Κ., Πολιτική δικονομία μετά το νέο Ν. 4335/2015, Νομική Βιβλιοθήκη 2016.
- Ο ίδιος, Αναγκαστική εκτέλεση μετά τον νέο κώδικα πολιτικής δικονομίας (Ν. 4335/2015), Νομική Βιβλιοθήκη 2017.
- Μακρίδου Κ., Μελέτες αστικού δικονομικού και διεθνούς δικονομικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα 2010.
- Η ίδια, Ειδικές διαδικασίες στον κώδικα πολιτικής δικονομίας μετά το Ν. 4335/2015, εκδόσεις Σάκκουλα 2017.
- Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α., Ερμηνεία Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (θεωρία-νομολογία), Εκδόσεις Σάκκουλα 2012.
- Μητσόπουλος Γ., Μελέται γενικής θεωρίας δικαίου και αστικού δικονομικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα 1983
- Μιχαηλίδου Χ., Η άμυνα κατά της εκτέλεσης, εκδόσεις Σάκκουλα 2017.
- Μπαμπινιώτης Δ., Μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της έφεσης και αντικείμενο της εκκλητής δίκης, Εκδόσεις Σάκκουλα 2016.
- Μπέης Κ./Καλαβρός Κ./Σταματόπουλος, Πολιτική δικονομία-Γενικό μέρος, εκδόσεις Σάκκουλα, 2003.
- Μπέης Κ., Συμβολαί εις την ερμηνείαν της πολιτικής δικονομίας,Αθήνα 1980.
- Ο ίδιος, Πολιτική δικονομία (Γενικές Αρχές και ερμηνεία των άρθρων), εκδόσεις Σάκκουλα 1976.
- Μπούγας Ι., Η εκδίκαση υποθέσεων που δεν είναι γνήσια ασφαλιστικά μέτρα κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, Νομική Βιβλιοθήκη 2015.

- Μπρακατσούλας Β., Έφεση και Αναψηλάφηση (Θεωρία-Νομολογία-Πράξη), Εκδόσεις Σάκκουλα 2010.
- Ο ίδιος, Ασφαλιστικά μέτρα, εκδόσεις Σάκκουλα 2005.
- Μπρίνιας Ι., Αναγκαστική Εκτέλεσις, Αθήναι 1978.
- Νίκας Ν., Πολιτική δικονομία- Ένδικα μέσα (τ. Ι, ΙΙ, ΙΙΙ), Εκδόσεις Σάκκουλα 2007.
- Ο ίδιος, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, εκδόσεις Σάκκουλα 2016.
- Ο ίδιος, Δίκαιο αναγκαστικής εκτέλεσης, τ0. Ι (γενικό μέρος), εκδόσεις Σάκκουλα 2017.
- Ο ίδιος, Η ένσταση εκκρεμοδικίας στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 1991.
- Νικολόπουλος Γ., Η ανάκληση των αποφάσεων των ασφαλιστικών μέτρων, εκδόσεις Σάκκουλα 2010.
- Οικονόμου Κ., Η έφεση-Συστηματική κατ' άρθρο ερμηνεία του ΚΠολΔ, Νομική Βιβλιοθήκη 2017.
- Παϊσίδου Ν., Διόρθωση και ερμηνεία των δικαστικών αποφάσεων κατά τον ΚΠολΔ, Εκδόσεις Σάκκουλα 2010.
- Πανταζόπουλος Στ, Η τριτανακοπή, Αθήνα 1989.
- Περάκης Ε., Πτωχευτικό δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη 2017.
- Ποδηματά Ε, Η ερήμην δίκη κατά τον ΚΠολΔ (βασικά ζητήματα ενόψει και της πρόσφατης νομοθετικής μεταρρυθμίσεως ν. 2145/1993, 2207/1994, 2298/1995), εκδόσεις Σάκκουλα 1997.
- Ράμμος Γ./Κλαμαρής Ν./Ορφανίδης Γ., Εγχειρίδιο Αστικού Δικονομικού Δικαίου (ένδικα μέσα- αναγκαστική εκτέλεση), Εκδόσεις Σάκκουλα 2015.
- Ράμμος Γ., Στοιχεία ελληνικής πολιτικής δικονομίας, τ. ΙΙ , εκδόσεις το Νομικόν-Σάκκουλα 1958.
- Ο ίδιος, Εγχειρίδιον αστικού δικονομικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα 1978 (τ.Ι) και 1980 (τ.ΙΙ).
- Σαμουήλ Σ., Η έφεση κατά τον ΚΠολΔ, Αθήνα 2009.
- Σινανιώτης Λ. Ειδικές διαδικασίες, εκδόσεις Σάκκουλα, 2008.
- Ο ίδιος, Η αναίρεση κατά τον ΚΠολΔ, εκδόσεις Σάκκουλα 2006.

- Σταματόπουλος Στ., Η αρχή της οικονομίας στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 2003.
- Σταυρόπουλος Στ., Ερμηνεία κώδικος πολιτικής δικονομίας, Αθήναι 1969.
- Τέντες Ι., Αναγκαστική εκτέλεση (μετά τον Ν. 4335/2015 και τους Ν. 4472 και 4475/2017 για τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς), Νομική Βιβλιοθήκη 2017.
- Τζίφρας Π., Ασφαλιστικά Μέτρα κατά τον ΚΠολΔ, Αθήναι 1973.
- Τριανταφύλλου-Αλμπανίδου Φλ., Η νομολογιακή εξέλιξη της εφαρμογής του κανόνα της άπαξ ασκήσεως των ενδίκων μέσων, Τιμητικός Τόμος για τον καθηγητή Νικόλαο Κ. Κλαμαρή, εκδόσεις Σάκκουλα 2016.
- Τσικρικάς Δ., Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της εφέσεως στην πολιτική δίκη, εκδόσεις Σάκκουλα 1996.
- Φούρλαρη Σ., Ζητήματα διαχρονικού δικαίου, Εισήγηση στο 42ο συνέδριο Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, εκδόσεις Σάκκουλα 2017.
- Χαμηλοθώρης Ι., Ασφαλιστικά μέτρα μετά το νέο Ν 4335/2015 (ερμηνεία-νομολογία-υποδείγματα), Νομική Βιβλιοθήκη 2016.
- Χατζημιχαήλ Δ., Ο αποκλεισμός εταίρου εταιρίας περιορισμένης ευθύνης για σπουδαίο λόγο, εκδόσεις Σάκκουλα 2005.
- Ψυχομάνης Σπ., Πτωχευτικό δίκαιο και δίκαιο ρύθμισης οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων, εκδόσεις Σάκκουλα 2017.

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ-ΜΕΛΕΤΕΣ

- Αθανασιάδης Γ., Όψεις του δικαιώματος δικαστικής προστασίας στις περιπτώσεις των πρωτοκόλλων διοικητικής αποβολής. Η οπτική της αναίρεσης, Αρμ 2015, σελ. 555-560.
- Αλεξιάδης Ε., Οι θέσεις της νομολογίας στην υποβολή της δικαστικής δαπάνης σε περίπτωση παραπομπής της υπόθεσης λόγω αναρμοδιότητας, Δ 1979, σελ. 524-527.
- Απαλαγάκη Χ., Η εφαρμογή της διαδικασίας των ασφαλιστικών μέτρων στις ιδιωτικού δικαίου διαφορές που δεν συνιστούν ασφαλιστικό μέτρο, Δ 2003, σελ. 646-658.
- Αρχανιωτάκη Γ., Πρόσκληση για την αναγγελία δικαιώματος ή απαιτήσεως, Αρμ 1980, σελ. 862-875.

- Βαθρακοκοίλης Α., Η διάταξη του άρθρου 47 ΚΠολΔ μετά την τροποποίησή της με τον Ν. 4335/2015, ΕλλΔνη 2016, σελ. 103-108.
- Βερβεσός Ν., Διαδικασία επί αναγκαστικών απαλλοτριώσεων, Δ 1971, σελ. 231-232.
- Ο ίδιος, Τινά περί του επιτρεπτού της ασκήσεως εφέσεως κατ' ερήμην αποφάσεων εκ μέρους του αντιμωλίαν δικασθέντος διαδίκου, Δ 1977, σελ. 616-622.
- Ο ίδιος, Περί του επιτρεπτού των ενδίκων μέσων προσβολής των κατά των τύπον (είδος) εσφαλμένως εκδοθεισών αποφάσεων, Δ 1975, σελ. 591-597.
- Βούλγαρης Ι., Η σύμβαση της Χάγης του 1980 «επί των αστικών θεμάτων της διεθνούς απαγωγής παιδιών», ΝοΒ 1990, σελ. 14-26.
- Γέσιου-Φαλτσή Π., Ζητήματα των ειδικών διατάξεων για τη λογοδοσία, Δ 1997, σελ. 1264-1274
- Γιαννόπουλος Π., Οι ειδικές διαδικασίες του ΚΠολΔ μετά τον Ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2015, σελ. 453-486.
- Ο ίδιος, Οι διατάξεις περί μικροδιαφορών μετά την μεταρρύθμιση του Ν. 4335/2015, Αρμ 2017, σελ. 732-739.
- Γιαννούλης Κ., Παρατηρήσεις γύρω από τις δικονομικές μεταρρυθμίσεις του ν. 2447/1996, Δ 1997, σελ. 707-716.
- Διαμαντόπουλος Γ., Οι ποινές τάξης των άρθρων 205-207, ΕλλΔνη 2007, σελ. 16-28.
- Δουμουλάκης Β., Η άμυνα εναντίον της απόφασης των ασφαλιστικών μέτρων, Δ 2001, σελ. 1193-1212.
- Ευγενιάδης Α., Παραδεκτόν εφέσεως ή αναιρέσεως κατ' αποφάσεως οριστικής μεν επί τινός ή τινών των σωρευμένων αγωγών, μη οριστικής δε επί των λοιπών εξ' αυτών κατά τον ΚΠολΔ, ΝοΒ 1974, σελ. 1328-1332.
- Ευστρατιάδης Γ., Η ανατροπή της κατασχέσεως α. 1019 ΚΠολΔ, Αρμ 2005, σελ. 1892-1899.
- Ηλιακόπουλος Η., Η αναγκαστική εκτέλεση αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων περί νομής και η δυνατότητα αναστολής εκτέλεσης της απόφασης μετά την άσκηση έφεσης, Δ 1986, σελ. 500-507
- Κεραμεύς Κ./Κουσούλης Σ., Άσκηση ενδίκων μέσων κατά παραπεμπτικής λόγω αναρμοδιότητας αποφάσεως στα ασφαλιστικά μέτρα, ΝοΒ 1997, σελ. 416-420.

- Κεραμεύς Κ., Η εκδίκαση των μικροδιαφορών κατά το ελληνικό δίκαιο, Αρμ 1979, σελ. 1-9.
- Ο ίδιος, Μεθοδολογικά ζητήματα από την πρόσφατη δικονομική νομολογία του Αρείου Πάγου, ΕλλΔνη 1997, σελ. 1697-1703.
- Ο ίδιος, Ειδικές διαδικασίες και ειδικές διατάξεις για τις μικροδιαφορές, Αρμ 1981, σελ. 89-94.
- Κλαμαρής Ν., Τινά περί της προσβολής αποφάσεως δι' ενδίκου μέσου μόνον ως προς τα δικαστικά έξοδα (Συμβολή εις την ερμηνείαν του άρθρου 193 ΚΠολΔ), ΝοΒ 1976, σελ. 658-667.
- Ο ίδιος, Το επιτρεπτό ή μη της ασκήσεως του ενδίκου μέσου της αναιρέσεως κατά των αποφάσεων που εκδίδονται επί των ανακοπών που ασκούνται κατά πρωτοκόλλου που εκδίδεται κατ' άρθρο 115 του από 11/12 Νοεμβρίου 1929 διατάγματος, ΕΠολΔ 2014, σελ. 312-318.
- Κολοτούρος Π., Η υπαγωγή της κατ' άρθρο 933 ΚΠολΔ ανακοπής στο σύστημα της προσωρινής δικαστικής προστασίας, ΕΠολΔ 2014, σελ. 251-263.
- Κονδύλης Δ., Η οριστική απόφασις (εις την πολιτικήν δίκην), ΕλλΔνη 1983, σελ. 343-347.
- Κοροτζής Ι., Η εξαίρεση των δικαστών και των υπαλλήλων της γραμματείας στην πολιτική δίκη, ΕλλΔνη 1988, σελ. 438-449.
- Κουσούλης Σ., Φύση και υποκειμενικά όρια δεδικασμένου, Δ 1988, σελ. 173-211.
- Ο ίδιος, Άσκηση ενδίκων μέσων κατά παραπεμπτικής λόγω αναρμοδιότητας αποφάσεως στα ασφαλιστικά μέτρα, ΝοΒ 1995, σελ. 416-420.
- Κουσουλός Ι., Το ένδικο μέσο της εφέσεως κατά τον ΚΠολΔ, ΝοΒ 1972, σελ. 153-181.
- Κράνης Δ., Εκκλητές αποφάσεις και η αρχή ne bis in idem, ΕΠολΔ 2009, σελ. 435-440.
- Κρητικός Α., Χαρακτήρ της υπό ειρηνοδίκου ήδη παραιτηθέντος εκδοθείσης οριστικής «αποφάσεως»-Δυνατότητα προσβολής ταύτης δι' εφέσεως-Συναφή ζητήματα, Δ 1978, σελ. 14-43.
- Κωστάκος Π., Έφεση και αναίρεση κατ` αποφάσεως με διατάξεις οριστικές και μη οριστικές, ΕλλΔνη 1990, σελ. 249-256.

- Μάζης Π., Επιτρεπτό ενδίκων μέσων εναντίων αποφάσεων «εσφαλμένου τύπου», Δ 9, σελ. 707-721.
- Μακρή Σ./Τιμαγένης Ι., Έχει εξουσία ο νομοθέτης να απαγορεύσει την προσβολή ορισμένων δικαστικών αποφάσεων με ένδικα μέσα;, Δ 2003, σελ. 891-914.
- Μακρίδου Κ., Έφεση κατά οριστικών και τελειωτικών αποφάσεων επί σωρεύσεως και συνεκδικάσεως αγωγών, ΕλλΔνη 2006, σελ. 979-989.
- Η ίδια, Οι πρόσφατες δικονομικές τροποποιήσεις της διαδικασίας των πιστωτικών τίτλων (αρθρ. 6 παρ. 12 ν. 2479/1997), Αρμ 1998, σελ. 286-293.
- Η ίδια, Η κατ' άρθρον 246 ΚΠολΔ συνεκδίκαση υποθέσεων και ειδικότερα ζητήματα μετά την ισχύ του ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2017, σελ. 1-8.
- Ματθίας Στ., Ανακοπή ερημοδικίας και έφεση κατά των ερήμην αποφάσεων, ΕλλΔνη 1995, σελ. 11-15.
- Μητσόπουλος Γ., Η ομοδικία κατά το παρ' ημίν δίκαιον, Δ 1979, σελ.157-203.
- Μπέης Κ., Αίτηση ασφαλιστικών μέτρων προς το δικαστήριο της κύριας δίκης μετά την απόρριψη της αρχικής, Δ 2004, σελ. 1112-1124.
- Ο ίδιος, Σκέψεις για την έννοια και την λειτουργία της οριστικής απόφασης, ΝοΒ 1991, σελ. 857-865.
- Οικονομόπουλος Γ., Τα δικονομικά αποτελέσματα της συμφωνίας περί διαιτησίας επί πολιτικής δίκης η οποία έχει το αυτό με την συμφωνίαν αντικείμενο, Δ 1978, σελ. 527-557.
- Πανταζόπουλος Στ., Οι τροποποιήσεις του ΚΠολΔ στα ένδικα μέσα, στις ειδικές διαδικασίες και στο γενικό μέρος της αναγκαστικής εκτέλεσης βάσει του Ν. 4335/2015, ΕΠολΔ 2015, σελ. 266-276.
- Πατεράκης Σ., Προβλήματα ομοδικίας στην κατ' έφεση δίκη, ΝοΒ 1989, σελ. 545-561.
- Πλεύρη Α., Εκδίκαση της διαφοράς με εσφαλμένη διαδικασία, ΕπετΑρμ 2008, σελ. 129-150.
- Ράμμος Γ./Μητσόπουλος Γ., Έφεση προς εξαφάνιση της απόφασης που παρέπεμψε τη διαφορά σε διαιτησία, Δ 1978, σελ. 689-699.
- Ράμμος Γ., Επικουρική άσκησις εφέσεως δια την περίπτωσιν της απορρίψεως της κυρίως ασκηθείσης ανακοπής ερημοδικίας, Δ 1972, σελ. 706-710.

- Σαμαρτζής Χ., Η δυνατότητα ασκήσεως ενδίκων μέσων κατά παραπεμπτικής αποφάσεως που εκδόθηκε με την διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων, Δ 1987, σελ. 361-363.
- Ταμπάκης Α., Ένδικα μέσα κατά αποφάσεων ασφαλιστικών μέτρων. Εκδίκασης κατά διαδικασίαν διάφορον της τηρητέας. Αναίρεσις υπέρ του νόμου. Μεταστροφαί της νομολογίας, ΔΕΝ 1999, σελ. 1169-1181.
- Ο ίδιος, Διόρθωση, ερμηνεία αποφάσεων (άρθρα 315-320 ΚΠολΔ), ΕΕργΔ 2012, σελ. 1533-1538.
- Φραγκίστας Χ., Διαδικασία εκδικάσεως προσφυγής εναντίον πράξεως λιμενικής αρχής προς ακύρωση επιβληθέντος προστίμου. Επιτρεπτό εφέσεως, Δ 1975, σελ. 545-549.
- Χατζηιωάννου Β., Η ερμηνεία της ασαφούς ή αμφιβόλου νοήματος δικαστικής απόφασης με αφορμή την ΕφΑθ 3404/2014, ΕΠολΔ 2015, σελ. 1-11.
- Χορομίδης Ι., Κατάθεση στο ταμείο παρακαταθηκών και δανείων της αποζημίωσης από αναγκαστική απαλλοτρίωση και η απόδοσή της στο δικαιούχο (Παρατηρήσεις με αφορμή την 431/2000 ΜΠρΘεσπρωτίας, Αρμ 2001, σελ. 1004-1007.
- Χριστοδούλου Α., Αίτηση διόρθωσης απόφασης κατά τον ΚΠολΔ, ΕφΑΔ 2012, σελ. 323-335.
- Ψαρράκης Π., Έφεσις κατ' ερήμην αποφάσεως, ΕλλΔνη 1970, σελ. 80-81.
- Ψωμάς Ι., Ο αναιρετικός λόγος του άρθρου 559 αρ. 15 ΚΠολΔ, ΕλλΔνη 1996, σελ. 267-274.

<u>ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ</u>

- lawdb.intrasoftnet.com (ΝΟΜΟΣ)
- Κιουπτσίδου- Στρατουδάκη Ε., «Η έφεση μετά τον ν. 4335/2015», ΕΣΔι, Σεμινάριο επιμόρφωσης δικαστικών λειτουργών της 23ης-24ης Ιουνίου 2016, (dsserron.gr/wp-content/uploads/2016/08/kiouptsidou.pdf)